

LA FRONTERA LINGÜÍSTICA "RIBAGORÇA" - "PALLARES"

Núria Alturo i Monné
Josep Manel Fondevila i Tolo

Dialectologia Catalana

5è de Filologia Catalana
Lleida. Juny del 1986

INDEX

INTRODUCCIÓ.....	4
LLISTAT I SITUACIÓ DELS POBLES ESTUDIATS	6
DADES DE LES LOCALITATS I ELS INFORMANTS	11
RESULTATS DE L'ANÀLISI	39
ISOGLOSSES	62
CONCLUSIONS.....	68
TRANSCRIPCIONS	71
+ Llesp.....	LL-1
+ Ventolè - El Pont de Suert	VE-1
+ Malpàs.....	M-1
+ Massivert	MAS-1
+ Sas.....	SAS-1
+ Viu de Llevata	V-1
+ Adons-Abella d'Adons	A-1
+ Perves.....	PE-1
+ Les Esglésies	EG-1
+ Sarroca de Bellera.....	S-1
BIBLIOGRAFIA.....	144

INTRODUCCIO

INTRODUCCIÓ

La zona que estudiem és aquella en què Veny situa el límit est del ribagorçà: "una línia que corre entre el Flamicell i la Noguera Ribagorçana (incloent pobles com Boí, Malpàs, Viu de Llevata)" (Veny, pàg. 142). Només que nosaltres no hem arribat ben bé al Flamicell ni hem posat els peus a Boí.

Ens hem centrat bàsicament en la zona de la Vall de Xerallo, la Llevata i la Ribera del Ribagorçana que té al centre el Pont de Suert (ho podeu veure en un mapa), aquella on sospitàvem que desapareixien els trets més característics del ribagorçà: les palatals després d'oclusiva i l'apitxament.

La metodologia de treball que hem triat s'apropa als mètodes sociolingüístics, en tant que defuig l'enquesta dialectològica per basar-se en una anàlisi de la conversa ordinària. La motivació de la "conversa" havia de ser un tema que resultés familiar i inspirador a l'informant. D'altra banda, havíem d'aconseguir una situació de confiança i relaxament. En el nostre cas això s'ha aconseguit mitjançant intermediaris o tot donant-nos a conèixer com a gent "del país": "Sóc de Turrió del Pont, jo...", "oi tant, dona, passeu, passeu...".

Al final del treball trobareu transcripcions de fragments dels enregistraments. Aquestes transcripcions representen un material de suport per a la presentació del treball, però en cap cas no han estat el material exclusiu de l'anàlisi, fonamentat sobretot en l'audició atenta i insistent dels enregistraments. Per facilitar-vos la consulta hem donat un color a cada tret analitzat.

Les conclusions finals a què arribem, i en base a les quals dibuixem les isoglosses, responen en cada poble a una valoració global del parlar dels diversos informants. Això permet superar intents d'autocorrecció com el de l'informant nº 1 de Sarroca de Bellera,

i arribar a conclusions fiables.

En casos d'alternança , donem com a característiques les solucions amb més rendiment.

En les transcripcions usem una grafia "pseu-ortogràfica", i assenyallem l'obertura de les vocals mitjançant un subratllat: "e" és /ɛ/.

Hem inclòs en l'anàlisi poblacions de menys de deu habitants o fins i tot despoblades (que en principi descartàvem) per tal de determinar amb més exactitud la localització de la isoglossa. Naturalment, les entrevistes de Sas, Massivert i La Llevata, que, respectivament, han estat fetes a Tremp, Malpàs i El Pont de Suert, són objecte d'especial precaució analítica.

LLISTAT I SITUACIÓ DELS POBLES ESTUDIATS

(Mapes)

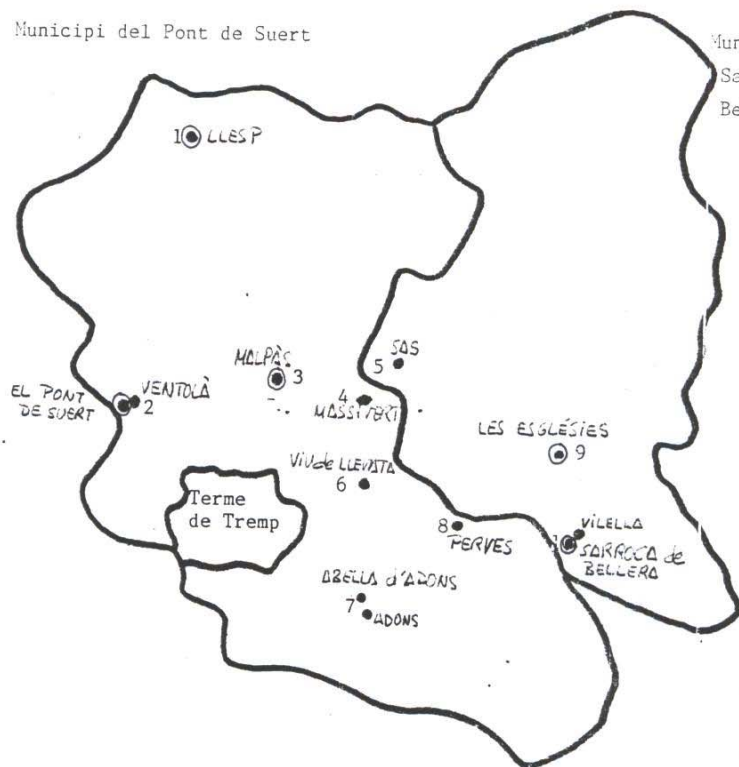
LLISTAT DE LOCALITATS ESTUDIADES

- 1.- Llesp.
- 2.- El Pont de Suert - Ventolà.
- 3.- Malpàs.
- 4.- Massivert.
- 5.- Sas.
- 6.- Viu de Llevata.
- 7.- Adons i Abella d'Adons (La Llevata).
- 8.- Perves.
- 9.- Les Esglésies.
- 10.- Sarroca de Bellera.

POBLES ESTUDIATS

Municipi del Pont de Suert

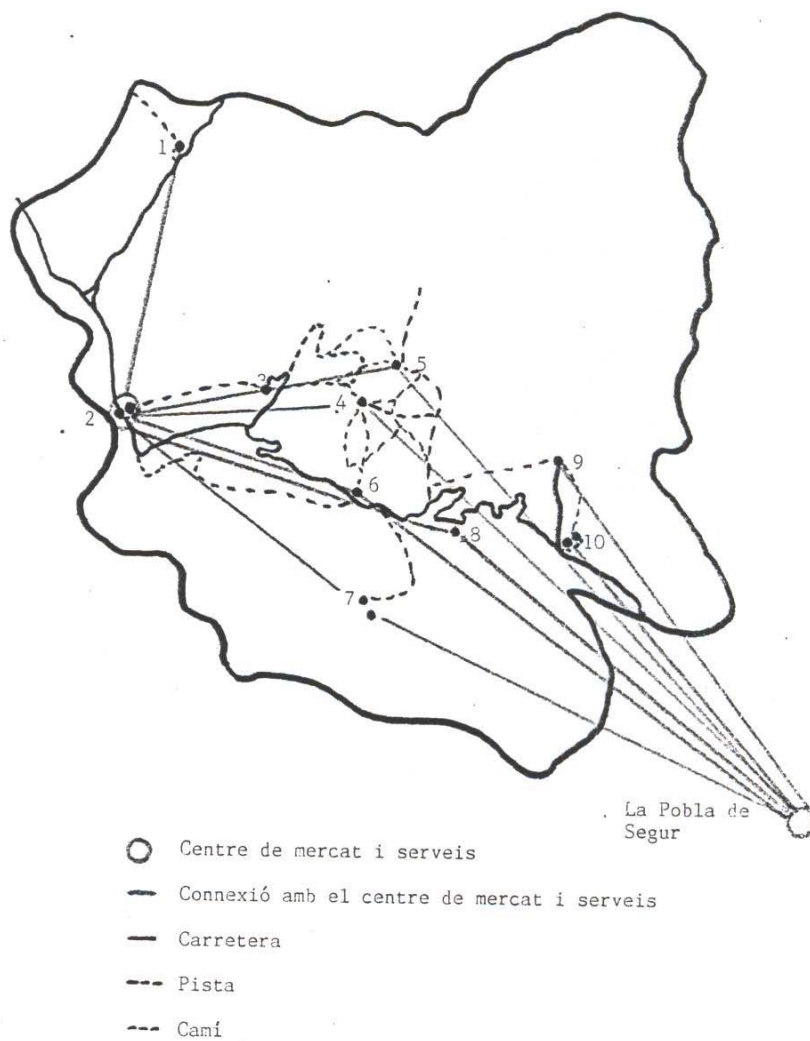
Municipi de
Sarroca de
Bellera

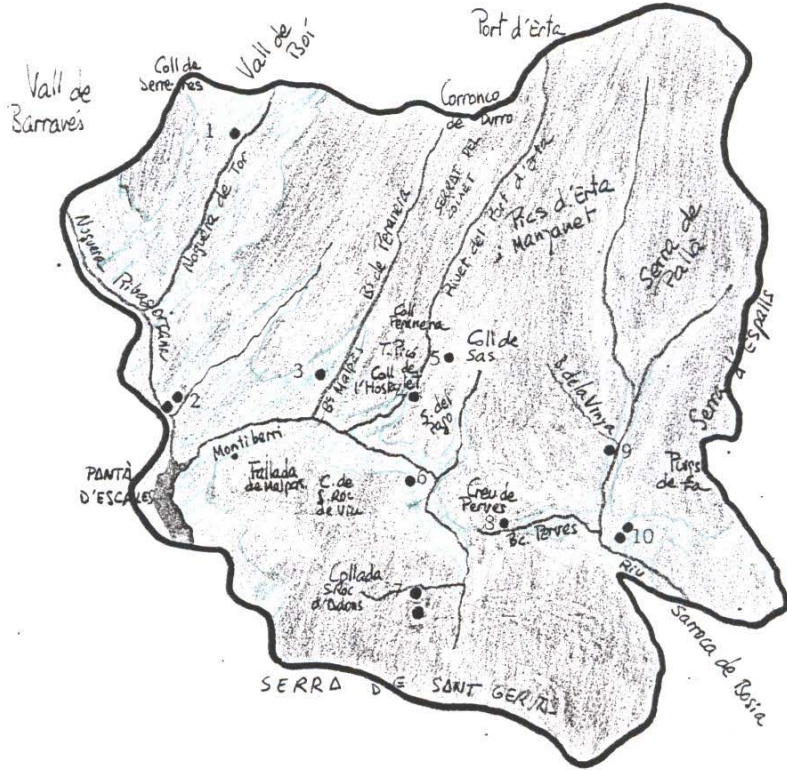
● Més de deu habitants.

• Menys de deu habitants o despoblats.

COMUNICACIONS I CENTRES DE MERCAT

ACCIDENTS GEOGRAFICS MES IMPORTANTS

DADES DE LES LOCALITATS I DELS INFORMANTS

LOCALITAT

- 1.- Cintes
- 2.- Data enquesta.
- 3.- Nombre d'habitants.
- 4.- Municipi.
- 5.- Partit judicial.
- 6.- Diòcesi.
- 7.- Comarca.
- 8.- Localització dins la comarca.
- 9.- Comunicacions.
- 10.- Economia.
- 11.- Nom popular de la localitat.
- 12.- Nom dels habitants.
- 13.- Nom humorístic (que li donen els pobles veïns, per ex.)
- 14.- Nom del parlar del poble.
- 15.- Patrons i dies de llur festa.
- 16.- Emigració. Cap a on?
- 17.- Immigració. D'on?
- 18.- Matrimonis amb gent d'altres pobles.
- 19.- Llocs on es van a cercar productes comercials (aliments, mobles.)
- 20.- Fires de bestiar. Quan? Classe.
- 21.- Fires que hom freqüenta.
- 22.- Mercat. Quan n'hi ha? A quin van?

DADES DE L'INFORMANT

- 1.- Nom i cognoms.
2. Malnom.
- 3.- Nom de la casa.
4. Natural de.
- 5.- Data naixença.
- 6.- Ofici.
- 7.- Altres oficis (1 any o més).
- 8.- Altres llocs de residència (1 any o més).
- 9.- Instrucció.
- 10.- Llengua de l'escola.
- 11.- Ha fet el servei militar?
- 12.- Anys.
- 13.- Lloc(s).
- 14.- Marit o muller natural de.
- 15.- Pare natural de.
- 16.- Mare natural de.
- 17.- Viatges.

LOCALITAT : LLESP

1.- 1

2.- 24 de març de 1986.

3.- 50 habitants.

4.- El Pont de Suert.

5.- Tremp

6.- Lleida.

7.- Alta Ribagorça (Pallars Jussà).

Ribera de Tor (part baixa de les valls de Barravés i de Boí. 994 m.
d'altitud.

9.- Desviament d'1 Km., sense quitranar, de la carretera que a la
Vall de Boí.

Antigament s'unia per camins a Vilaller, pel Coll de Serreres
que el situava més a prop que no pas el Pont de Suert.

10.- Economia basada en la ramaderia, principalment vacuna.

11.- —

12.- —

13.- —

14.- —

15.- Festa gran, Sant Blas, el 3 de febrer.

La festa petita és el dia de Sant Martí.

16.- Cap a Lleida, Barcelona.

17.- —

18.- Matrimonis amb la gent de la comarca.

19.- El Pont de Suert.

20.- —

21.- Anaven a les fires del Pont de Suert i Vilaller, encara que
també a altres com La Pobleta, Salàs del Pallars...

22.- No tenen mercat propi i han de baixar al Pont de Suert.

DADES DE L'INFORMANT

- 1.- Irene Palacín Comet.
- 2.- Irene de Banlles.
- 3.- Banlles.
- 4.- Llesp
- 5.- 1901.
- 6.- Mestressa de casa.
- 7.- -
- 8.- -
- 9.- Estudis primaris.
- 10.- Castellà
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- Marit natural de Vilaller, casa el Mas.
- 15.- La Muria (Sant Feliu).
- 16.- Espés.
- 17.- Ha estat a Poblet, Areny, i fa 17 anys va anar a Suïssa.

LOCALITAT: VENTOLÀ

- 1.- 2 cintes.
- 2.- Material de la tesina de llicenciatura de Núria Alturo.
- 3.- Despoblat.
- 4.- El Pont de Suert.
- 5.- Tremp.
- 6.- Lleida.
- 7.- Alta Ribagorça (Pallars Jussà).
- 8.- A un quart d'hora de camí des del Pont.
- 9.- Pista des del Pont.
- 10.- Agricultura i ramaderia.
- 12.- -
- 13.-
- 14.- -
- 15.- -
- 16.- Cap al Pont Suert.
- 17.- -
- 18.- Amb la gent de la comarca.
- 19.- El Pont de Suert.
- 20.- -
- 21.- El Pont, Vilaller, Salàs.
- 22.- El Pont.

DADES DE L'INFORMANT

- 1.- Elvira Piqué Brallans.
- 2.- -
- 3.- Ca d'en Ros.
- 4.- Ventolà.
- 5.- 1906.
- 6.- Casa de pagès: agricultura i ramaderia.
- 7.- -
- 8.- Castilló de Tort(38 anys), El Pont de Suert (des de fa 20 anys).
- 9.- Primaris al Pont i 3 ó 4 mesos a Tremp.
- 10.- Castellà. De manera informal usaven el català.
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- Marit de Castilló de Tort.
- 15.- Ventolà.
- 16.- Bonansa.
- 17.- Lourdes, Andorra, Cervera.

LOCALITAT : MALPÀS

- 1.- 2.
- 2.- 30 d'abril de 1986.
- 3.- 50 habitants.
- 4.- El Pont se Suert.
- 5.- Tremp.
- 6.- Lleida.
- 7.- Alta Ribagorça (Pallars Jussà).
- 8.- A 1090 m. d'altitud. Entre els barrancs de Peranera i Malpàs, a la dreta, i el d'Esperan a l'esquerra. Al nord limita amb els Pics d'Ertà, el Port d'Ertà, i el Corronco de Durro. A l'est la serralada del Coll de Peranera (1505 m) i el Tossal del Picó (1390 m)
- 9.- Carretera del Pont a la Pobla de Segur, comença una pista quitrada, de 4 Kms., en el Km. 7, de la comarcal.

Els antics camins no segueixen l'actual carretera; així per anar al Pont, passaven pel Serrat de Ventolà, 1195 m.; i a Viu, pel Coll de l'Hostalet i Massivert.

- 10.- Actualment viu de la ramaderia, vacum.

Entre els anys 30 i 60, s'explotaren les mines de Peranera, que produïen carbó, més tard per a Xerallo. Hi treballaven uns 100 obrers.

- 11.-
- 12.-
- 13.-
- 14.- Català
- 15.- Sant Pere, el 29 de juny.
- 16.- Lleida, Barcelona, Tremp, La Pobla de Segur.
- 17.- Amb les mines, vingueren asturians i andalusos, però marxaren quan el tancament.
- 18.- Gent de la comarca.

19.- El Pont de Suert, també, en menor manera, a la Pobla de Segur.

20.-

21.- El Pont, Salàs, Vilaller, Viella.

22.- El Pont de Suert.

DADES DE L'INFORMANT

- 1.- Josep Francés Rimon.
- 2.- Pepe.
- 3.- Espot.
- 4.- Malpàs.
- 5.- 1899.
- 6.- Pagès.
- 7.-
- 8.-
- 9.- Estudis primaris, a Malpàs; a estones.
- 10.- Castellà.
- 11.- Sí.
- 12.- 2 mesos.
- 13.- Lleida.
- 14.- Muller de Massivert.
- 15.- Malpàs.
- 16.- Betrén (Era Val d'Aran).
- 17.- Barcelona, La Costa Brava, Sud de França.

LOCALITAT: MASSIVERT

- 1.- 2 Cintes.
- 2.- 30 d'abril de 1986.
- 3.- Despoblat. L'informant viu a Malpàs.
- 4.- El Pont de Suert.
- 5.- Tremp.
- 6.- Lleida.
- 7.- Alta Ribagorça. (Pallars Jussà).
- 8.- Situat a l'esquerra del riu del port d'Ertà, aigua avall de Sas. (al camí de Sas i de Castellars hi ha l'antic hostalet de Massivert).
- 9.- Pista des del km. 17 Creu de Perves. Per anar a l'Hostalet, hi ha una pista des de Malpàs.
Camins: Pel Coll de l'Hostalet a Malpàs, pel Coll de Massivert a Viu, o pel Serrat del Pago.
- 10.- Pagesia i ramaderia.
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- -
- 15.- -
- 16.- -
- 17.- -
- 18.- Comarca.
- 19.- -
- 21.- Salàs, Vilaller, el Pont de Suert.
- 22.- El Pont de Suert.

DADES DE L'INFORMANT:

- 1.- Trinidad Perucho Gallart.
- 2.- Trini.
- 3.- L' Hostalet.
- 4.- Massivert.
- 5.- 1911.
- 6.- Mestressa de casa.
- 7.- Vaquera.
- 8.- Malpàs, des que es va casar.
- 9.- Estudis primaris.
- 10.- Castellà.
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- Malpàs.
- 15.- Viu de Llevata.
- 16.- Massivert.
- 17.- -

LOCALITAT: SAS

- 1.- 1 cinta.
- 2.- 24 de maig de 1986.
- 3.- Només hi ha una casa.
- 4.- Abans de Benés, des de 1970 pertany a Sarroca.
- 5.- Tremp.
- 6.- Lleida.
- 7.- Pallars Jussà.
- 8.- A 1381 m. d'altitud. A l'esquerra del riu d'Ertà, sota el Coll de Sas.

Camins: cap a Malpàs pel Coll de Peranera (1505), o pel Tossal del Picó (1390); per anar a Viu, per Massivert.

Actualment hi ha una pista forestal des del km. 16 (Creu de Perves) de la carretera del Pont a la Pobla.

- 10.- Agricultura i ramaderia.
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- -
- 15.- Festa major per sant Miquel, 29 de setembre. La festa petita és el 8 de maig, aparició de sant Miquel.
- 16.- Barcelona, Lleida, Tremp, La Pobla de Segur.
- 17.- -
- 18.- Entre la gent de la comarca.
- 19.- A les Esglésies, Xerallo,
- 20.- -
- 21.- El Pont de Suert, Vilaller, Salàs.
- 22.- De primer a les Esglésies i a la Pobla, després, van pujar el mercat a Xerallo, i els quedava relativament a prop. També al Pont de Suert.

19.- Al Pont de Suert.

20.- -

21.- Vilaller, el Pont de Suert, Salàs.

22.- Al Pont de Suert i la Pobla de Segur.

DADES DE L'INFORMANT:

- 1.- Miquel Tarraubella Fontanet.
- 2.- Miquel del Mestre.
- 3.- Casa'l Mestre.
- 4.- Sas.
- 5.- 1917.
- 6.- Paleta, retirat.
- 7.- Mentre vivia a Sas, pagès i paleta.
- 8.- Tremp, els 13 darres anys.
- 9.- Estudis primaris a Sas. Una mica de repàs amb un capellà parent
- 10.- Castellà.
- 11.- Sí.
- 12.- Els de la guerra.
- 13.- En les Mines de Malpàs; que les van militaritzar.
- 14.- Muller d'Envall.
- 15.- Sas.
- 16.- Peranera.
- 17.- -

LOCALITAT VIU DE LLEVATA

- 1.- 2 cintes.
- 2.- 25 de març de 1986.
- 3.- A l'hivern són 8 habitants.
- 4.- El Pont de Suert.
- 5.- Tremp.
- 6.- Lleida.
- 7.- Alta Ribagorça (Pallars Jussà).
- 8.- Vall de Viu, al nord de la Serra de Sant Gervàs, a l'oest, collada d'Adons; a l'est vall de Corroncui i de Perves.
Es troba a 1239 m. d'altitud.
- 9.- Km. 12 de la comarcal entre el Pont de Suert i la Pobla de Segur, tot just a l'alçada del Port de Viu.
El camí que l'unia amb el Pont, passava per Massivert i Malpàs; o pel Coll de S. Roc, la Fallada de Malpàs i Montiberri (camí ramader; fins a la Fallada, hi ha pista).
- 10.- Ramaderia, vacum i cavallar.
- 11.-
- 12.-
- 13.-
- 14.-
- 15.- Festa major, el 15 d'agost, que és el dia de la Mare de Déu, i l'endemà, Sant Roc.
- 16.- Barcelona i Lleida.
- 17.-
- 18.- Comarca.
- 19.- El Pont de Suert i la Pobla de Segur.
- 20.-
- 21.- Salàs, Vilaller i el Pont.
- 22.- La Pobla de Segur i el Pont de Suert.

DADES DE L'INFORMANT N° 1

- 1.- Maria Glòria Espot Jordana
- 2.- La Badia.
- 3.- Ca de Badia.
- 4.- Viu de Llevata.
- 5.- 1897.
- 6.- Mestressa de casa; feines de casa de pagès.
- 7.- Serventa.
- 8.- A França dels 3 als 24 anys.
- 9.- A França fins als 12 anys.
- 10.- Francès.
- 11.- —
- 12.- —
- 13.- —
- 14.- Marit de Perves.
- 15.- Pare de Viu.
- 16.- Mare de Trepadús.
- 17.- Ha recorregut bona part de França, durant la seva estada.

DADES DE L'INFORMANT Nº 2

- 1.- Natividad Perna Laforga. (Nati)
- 2.- La Grassa.
- 3.- Casa Grassa.
- 4.- Viu.
- 5.- 1909.
- 6.- Criada, mestressa de casa, feines del camp.
- 7.- —
- 8.- Cabdella, 4 anys i mig; Barcelona, a temporades.
- 9.- Poca, estudis primaris.
- 10.- Castellà.
- 11.- —
- 12.- —
- 13.- —
- 14.- Aguiró, el seu marit.
- 15.- Casa Grassa, Viu.
- 16.- Casa Graït, Viu.
- 17.- Lourdes, Tarragona, Lleida.

LOCALITAT: ADONS i L'ABELLA D'ADONS (La Llevata).

1.- 1 cinta.

2.- 3 de maig de 1986.

3.- 6 ~~personas~~.

4.- El Pont de Suert.

5.- Tremp.

6.- Lleida.

7.- Alta Ribagorça (Pallars Jussà).

8.- Aquests dos pobles són molt a prop l'un de l'altre, la qual cosa ens facilita d' encabir-los en un mateix. Les relacions eren tals, que tot i tenir festes diferents, hom les considerava pròpies.

Es troben just al nord de la Serra de Sant Gervàs, i vénen a enllaçar la Vall de Senterada amb la de la Noguera Ribagorçana, Cas-
turner de les Olles i Sopeira. Més al nord, continua la Llevata,
fins a Viu. Tots dos pobles tenen una altitud de 1320 m.

9.- La pista que porta fins a aquests pobles, s'agafa en en km. 13
de la carretera del Pont a la Pobla, i té 4 kms.

10.- Ramaderia: principalment vacum.

11.- -

12.- Els de la Llevata.

13.- Peremulets.

14.- català.

15.- Abella: Sta. Cecília, 22 de novembre.

Adons: Sant Vicenç, 22 de gener, i la Mare de Déu d'agost, el
15.

16.- Al Pont de Suert, i altres ciutats catalanes.

17.- Hi ha una comuna de "hippis"

18.- Amb gent de la Comarca.

DADES INFORMANT N° 1.

- 1.- Josep Palacín Ballarín.
- 2.- Jordi
- 3.- Jordi
- 4.- Adons.
- 5.- 1901.
- 6.- Pagès.
- 7.- -
- 8.- Abella d'Adons 56 anys. Ara fa 8 anys que viu al Pont.
- 9.- Dos hiverns a Castanó.
- 10.- Castellà.
- 11.- Sí.
- 12.- 7 mesos i mig.
- 13.- Melilla.
- 14.- Muller d' Abella d'Adons.
- 15.- Adons, ca de Coma.
- 16.- Noals.
- 17.- Barcelona, Lleida.

DADES INFORMANT Nº 2.

- 1.- Maria Palacín Güerri.
- 2.- Maria de Jordi.
- 3.- Ca de Jordi.
- 4.- Abella d'Adons.
- 5.- 1931.
- 6.- Mestressa de casa.
- 7.- Llogada a servir.
- 8.- Per estar-hi llogada, 2 anys a Anchs, i 2 més a Llarvén.
Fa vuit anys que viu al Pont.
- 9.- Estudiis primaris a Adons, i dos anys a Sarroca de Bellera.
- 10.- Castellà, tenien una mestra de San Sebastián.
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- Manyanet.
- 15.- Adons
- 16.- Abella d'Adons.
- 17.- Barcelona, Lleida, Girona, Madrid.

LOCALITAT PERVES

- 1.- 1
- 2.- 1 de maig de 1986.
- 3.- 14 habitants.
- 4.- El Pont de Suert.
- 5.- Tremp.
- 6.- Lleida.
- 7.- Alta Ribagorça (Pallars Jussà)
- 8.- A 1209 m. d'altitud, és un poble que tot i ser de la Vall de Xerallo, marge dret, ja marca els límits amb la Llevata, per la Creu de Perves 1372, a l'oest, i al sud amb Corroncui.
- 9.- Carretera del Pont de Suert a la Pobla, Km.18, quan ha començat el descens del port de la Creu de Perves.
- 10.- Ramaderia: vacum.
- 11.-
- 12.-
- 13.-
- 14.-
- 15.- El 8 de setembre. La festa major es celebrava el primer diumenge de setembre, i l'endemà, el dilluns.
- 16.- Barcelona, Lleida, Terrassa, Tremp, el Pont, Balaguer.
- 17.-
- 18.- Entre la gent de la comarca principalment.
- 19.- A la Pobla de Segur, i al Pont de Suert, quan era el diumenge, perquè era una facilitat.
- 20.-
- 21.- El Pont de Suert (vaques, mules, egües); La Pobleta de Bellvei (bestiar oví, cavallar i vacú); La Pobla de Segur, Salàs del Pallars, Vilaller.
- 22.- A la Pobla de Segur i al Pont de Suert.

DADES DE L'INFORMANT

- 1.- Ramon Coloma Jordana.
- 2.- Ramon de Beroi, el Beroi, el Correu.
- 3.- Beroi.
- 4.- Perves.
- 5.- 1920.
- 6.- Carter i pagès.
- 7.-.
- 8.-
- 9.- Estudis Primaris.
- 10.- castellà.
- 11.- Sí.
- 12.- 3 anys.
- 13.- Durant la Guerra: Lleó, Melilla, i gairebé recorregué tot l'Estat.
- 14.- Muller de Cardet.
- 15.- Perves.
- 16.- Iran.
- 17.- Barcelona, Saragossa, a part dels de la mili.

LOCALITAT: LES ESSLÉSIES.

- 1.- 1 Cinta.
- 2.- 1 de maig de 1986.
- 3.-
- 4.- Sarroca de Bellera.
- 5.- Tremp.
- 6.-
- 7.- Pallars Jussà.
- 8.- Al Barranc de la Vinya.
- 9.- Carretera del Pont de Suert a la Pobla de Segur, desviament a mà esquerra, en el km. 22, pista quitranada de Xerallo, kms fins a les Eslésies.
- 10.- Ramaderia ovina i bovina.
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- Català.
- 15.- Festa major el dia de Sant Joan Baptista, el 29 d'agost.
La festa petita, l'endemà de *Sant Esteve*.
- 16.- A les ciutats més grans de Catalunya.
- 17.- -
- 18.- Entre els pobles més propers de la comarca.
- 19.- A la Pobla de Segur.
- 20.- El segon diumenge de juny es fa la fira del Roser, de bestiar ovi. Té més caire festiu que comercial.
- 21.- El Pont de Suert, Vilaller, La Pobleta, Salàs.
- 22.- La Pobla de Segur.

DADES DE L'INFORMANT:

- 1.- Marcelino Martí Palau.
- 2.- El Teuler.
- 3.- Casa Teuler.
- 4.- Les Esglésies.
- 5.- 1906.
- 6.- Pagès, remader.
- 7.- -
- 8.- -
- 9.- Estudis primaris.
10. Castellà.
- 11.- Sí.
- 12.- 2 mesos.
13. La Seu d'Urgell.
- 14. Muller d'Estavill.
- 15.- Les Esglésies.
- 16.- Irgo.
- 17.- Lleida.

LOCALITAT: SARROCA DE BELLERA.

1.- 4 Cintes.

2.- 1 de maig de 1986.

3.-

4.- Propi, Sarroca.

5.- Tremp.

6.- La Seu d'Urgell.

7.- Pallars Jussà.

8.- Dalt d'un serrat, i a 1002 m. d'altitud. Al costat esquerre del riu Sarroca de Bòsia, que configura la vall de Bellera.

Est, Puigs de Fa. Oest, la Creu de Perves. Nord, els pics d'Enta i Manyanet, i al sud, Sant Gervàs.

9.- Carretera del Pont a la Pobla. Desviament a l'esquerra en el km.22, tot just una mica més enllà del desviament a Xerallo i les Esglésies. La pista no està alfaltada.

10.- Ramaderia.

11.- -

12.- -

13.- -

14.- -

15.-

16.-

17.- -

18.- Amb la gent de la comarca.

19.- La Pobla de Segur.

20.- -

21.- Salàs, Vilaller, El Pont, La Pobleta.

22.- La Pobla de Segur.

DADES DE L'INFORMANT Nº 1.

- 1.- Josep Servent i Durany.
- 2.- Gassol.
- 3.- Gassol.
- 4.- Sarroca de Bellera.
- 5.- 1912.
- 6.- Llaurador i vaquer.
- 7.- -
- 8.- França, dos anys i mig.
- 9.- Estudis primaris a Sarroca; i tres hiverns als frares de la Pobla.
- 10.- El català era habitual, però els llibres eren en castellà.
- 11.- No, però va participar en la guerra.
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- Muller de Senet.
- 15.- Sarroca.
- 16.- Sarroca, de casa'l Felis.
- 17.- -

DADES INFORMANT Nº 2:

- 1.- Pere Moli Casal.
- 2.- Peret.
- 3.- Casa'l Potacari, de La Bastida.
- 4.- La Bastida.
- 5.- 1917.-
- 6.- Llaurador o pagès.
- 7.- -
- 8.- Des de fa 17 viu a Sarroca.
- 9.- Estudis primaris durant 6 anys, una estona per la nit.
- 10.- Parlaven el català, encara que la major part dels llibres, llevat de Les Beceroles, era en castellà.
- 11.- Sí.
- 12.- 7 anys.
- 13.- Barcelona 5 anys; Lleida 1 anys; 6 mesos en un camp de concentració a França.
- 14.- Muller de Cadolla.
- 15.- La Bastida.
- 16.- Durro.
- 17.- -

DADES DE L'INFORMANT Nº 3

- 1.- Ramon Coma Nadal.
- 2.- El Quimet.
- 3.- Ca del Quimet.
- 4.- Sarroca de Bellera.
- 5.- 1914.
- 6.- Pagès.
- 7.- Empleat d'ENHER.
- 7.- Des de fa 25 anys viu a Vilella. Per raons laborals també a Canelles.
- 9.- Estudis primaris.
- 10.- Parlaven en català, els llibres eren en castellà.
- 11.- Sí.
- 12.- Tres anys.
- 13.- —
- 14.- Muller d'Escós.
- 15.- Montcortés.
- 16.- Sarroca.
- 17.- Empordà, Saragossa, Navarra, País Basc, París, Mònaco.

DADES DE L'INFORMANT Nº 4:

- 1.- Pilar Durany i Sanmartí.
- 2.- -
- 3.- El Felis.
- 4.- Sarroca de Bellera.
- 5.- 1398.
- 6.- Mestressa de casa.
- 7.- Cuinera i llevadora.
- 8.- Barcelona 3 anys; al Pont de Suert des dels 22 anys.
- 9.- Estudis primaris fins als 12 anys, Ginecologia, assessorada pel metge.
- 10.- Català. Els llibres eren en castellà llevat de Caton, Infància lliçó de coses.
- 11.- -
- 12.- -
- 13.- -
- 14.- Marit del Pont de Suert.
- 15.- La Pobla de Segur.
- 16.- Sentís.
- 17.- Barcelona, Pal·lejà, Montserrat, Tremp, Andorra, Europa, Santia^g de Compostela.

RESULTATS DE L'ANÀLISI

PUNTS D'ANALISI LINGÜÍSTICA

1.- PART FONÈTICA.

1.1.- CONSONANTISME.

— 1.1.1.- Palatalització de /l/ als grups: PL, BL, FL, CL, GL, RL.

— 1.1.2.- Africament i ensordiment.

- A inici de mot.

- A l'interior de mot:

/ C - (després de consonant).

/ V - V (entre vocals)

.... 1.1.3.- Articulació de la / z / intervocàlica.

— 1.1.4.- Articulació de [j] procedent de -I-, -DI-, -BI-, i
-GI- llatins, en posició medial i final. Evolució de
EGO(>*eo>ia/3a) i IAM (>ia/3a).

.... 1.1.5.- No s'ha produït epèntesi dental als grups secundaris
N'R, L'R.

1.2.- VOCALISME.

— 1.2.1.- /é/ Tònica procedent del sufix llatí -ARIU.

— 1.2.2.- /é/ Tònica procedent de é del llatí vulgar, ē del llatí
clàssic.

2.- PART MORFOSINTÀCTICA.

— 2.1.- Articles determinats.

--- 2.2.- Demonstratius (sistema de dos o de tres?).

a) Pronom i/o adjectiu.

b) Adverbi (locatiu)

c) Pronom (neutre)

... 2.3.- Pronoms febles de 1^a i 2ª persona (singular i plural) i
el reflexiu de 3ª persona.

□ 2.4.- Formació del plural femení.

---2.5.- Terminacions del Pretèrit Imperfet d'Indicatiu. 2^a i 3^a
conjugacions.

---2.6.- Sufix incoatiu (Present d'Indicatiu, Present de Subjuntiu
i Imperatiu).

1. LLESP

1. PART FONÈTICA

1.1.-CONSONANTISME.

1.1.1.- Palatalització dubtosa.

1.1.2.- Africa i ensordeix en tots els casos.

Inici de mot: txuventut.

Interior de mot: dumentxe, llitxí.

1.1.3.- [z]. Distribució com a l'estàndard.

1.1.4.- [j] normalment. Inicial, medial i final. Ex.: io,
maió, hai.

1.1.5.- -nr-, -lr-. Ex.: tinre.

1.2.- VOCALISME.

1.2.1.- [e] Ex.: primé.

1.2.2.- [ɛ] Ex.: tɛmps, hɛrba.

2. PART MORFOSINTÀCTICA.

2.1.- MASC. FEM.

SING. lo, lu, el la

PLU. los, els, les les, es

2.2.- a) esta, aquesta ixes, agueixes agulla

b) — aquí allí, allà

c) — això allò

2.3.- mi ti si mos (mus) vos

2.4.- -es. Ex.: abueles.

2.5.- 2ª conjugació -eva. Ex.: sabeva, podeve.

3ª conjugació -iva. Ex.: reunívom.

2.6.- isso, isca, ís.

Comentari

Hem cregut convenient situar Llesp en la zona de palatalització (l'informant palatalitza en alguns casos, i en un de tan extrem com parllave - full LL-6-). Tanmateix, convé remarcar que aquest tret s'hi troba en franc retrocés, i que ja no existeix (ni esporàdicament) entre les generacions més joves).

L'aparició de l'article lu ens acosta a la Vall de Boí, de la qual, Llesp, n'és el primer poble.

No hem constatat la presència del locatiu ací i del neutre açò, però podem preveure la seva existència perquè conserva el sistema de tres adjectius demostratius.

Segurament, el tret més rellevant és el resultat /ɛ/ procedent de E, que ens permet situar Llesp en el camp contrari a, per exemple, Sarroca de Bellera (junt amb els altres trets). Així, tɛms, vɛnen, context de e + nasal, amb resultat de /ɛ/, que Coromines explica com a tret pallarès, de Cardós i la Vall Ferrera. Hi ha excepcions, però mínimes: cens (full LL-2).

2. VENTOLA - EL PONT DE SUERT

1.- PART FONÈTICA

1.1. CONSONANTISME.

1.1.1.- No palatalitza.

1.1.2. Africa i ensordeix en tots els contextos:

- A inici de mot: [tfermà]

- En posició medial:

/ C - : [mentfarà]

/ V - V : llitfi

1.1.3. [z]. En els mateixos contextos que l'estàndard.

1.1.4. [j]. Inicial, medial i final. Ex.: io, ia; puia, vai.

1.2.- VOCALISME.

1.2.1. [e]. Ex: primé.

1.2.2.- [ɛ]. Ex.: fɛrro.

2.- PART MORFOSINTÀCTICA

2.1.- MASC. FEM.

SING. el, lo la

PLUR. les, es les, els, es

2.2.- a) esta, aguesta eixa, agueixa aguell

b) ací aquí allí, allà

c) açò això allò

2.3.- mi, ti, si, mos, vos.

2.4.- -es. Ex.: vaques.

2.5.- 2ª Conjugació: -eva. Ex.: feva.

3ª Conjugació: -iva. Ex.: dívom.

2.6.- -isso, -isca, -ís.

Comentari

Tot i que hom pot considerar El Pont de Suert - Ventolà fora del límit de palatalització, al nostre informant se li escapa semblaves (i no per un context situacional: Els investigadors no palatalitzen). A més, al Pont de Suert es conserven mots procedents d'antigues realitzacions palatals, com és el cas de lleua (< glleua).

La É dóna [E] en la majoria dels casos, però trobem sempre, amb /e/ tancada.

L'article masculí plural les és citat pels estudiosos (Violant i Simorra, Coromines, Veny, Coll) com a característic del pallarés. Semblantment, Haensch cita l'article femení plural els en la seva tesi sobre el ribagorçà. Al Pont de Suert - Ventolà hem sentit i enregistrat les dues formes; tot i que té més rendiment l'article les, com a masculí, i com a femení plural.

Els pronoms febles estudiats conserven la forma plena en posició post-verbal. Ex.: txelà-si (full PV-5), disfressà-ti (full PV-4).

3. MALPAS

1.- PART FONETICA.

1.1.- CONSONANTISME.

1.1.1.- Palatalitza normalment. Ex.: cllesia, semblle, poplle.

1.1.2.- Africa i ensordeix en tots els casos.

Ex.: A inici de mot, txóvens.

A l'interior de mot:

-Després de consonant: mentxà

-Entre vocals: tratxinés.

1.1.3.- [z] en els mateixos contextos que el català estàndard.

Ex.: posaven, com [azatres].

1.1.4.- [j] normalment. Inicial, medial i final. Ex.: io, maió,
mai.

1.1.5.- -nr- i -lr-. Ex.: encanre, molre.

1.2.- VOCALISME.

1.2.1.- [e]. Ex.: primé.

1.2.2.- [ɛ]. Ex.: herba.

2.- PART MORFOSINTACTICA.

2.1.- MASC. FEM.

SING. el, lo la

PLUR. les, es les, es

2.2.- a) esta, aguesta eixa aguella

b) ací aquí allà

c) açò això allò

2.3.- mi, ti, si, mos, vos.

2.4.- -es. Ex.: olles.

2.5.- 2ª Conjugació: -eva. Ex.: févom, podeve.

3ª Conjugació: -iva. Ex.: dívou, guarniven.

2.6.- -isso, -isca, -ís.

Comentari.

Els casos en què no palatalitza corresponen a emissions que segueixen immediatament la mateixa realització en la seva muller (de Massivert). És el cas de blat (full M-5) i plantat (full M-7). En canvi, veritable o veritable (full M-7) és espontani.

També per mimesi (ara de l'investigador) fa primer poblle (amb consonant oclusiva sonora) i després poplle (amb consonant oclusiva sorda), al full M-3.

Pel que fa al vocalisme, la regla, a 1.2.2., no és prou clara. Té més rendiment /ɛ/ per a vocals procedents de la é del llatí vulgar, (Ē del llatí clàssic) però hi ha algunes excepcions: En molts casos feſta (no sempre), dimecres, i sempre. És més regular /e/ < ARIU, però bandera.

Els pronoms febles estudiats prenen la forma me, te, se quan es combinen amb altres pronoms. Ex.: me n'arrecorde, ells se ho saben.

Als verbs "venir" i "tenir" pren la /e/: vens, enlloc del vins que trobem, per exemple, a Massivert i Perves.

Els incoatiu no han sortit de forma espontània. Hem hagut de recórrer a la pregunta directa.

4. MASSIVERT

1.- PART FONÈTICA.

1.1.- CONSONANTISME.

1.1.1.- No palatalitza en cap cas.

1.1.2.- No fa l'africament i ensordiment.

1.1.3.- [z] en els mateixos contextos que l'estàndard.

1.1.4.- [j] medial i final. Ex.: roi, maió.

Fricatitza *eo i IAM: [ʒo], [ʒa].

1.1.5.- -nr-, -lr-. Ex.: vinre, penre.

1.2.- VOCALISME.

1.2.1.- [e]. Ex.: primé

1.2.2.- [e], [ɛ]. Ex.: fésta, vɛll.

2.- PART MORFOSINTÀCTICA.

2.1.- MASC. FEM.

SING. lo la

PLUR. les, es, els les, es

2.2.- a) aguesta agueixa agueixa

b) ací aquí allí, allà

c) açò això allò

2.3.- mi, ti, si, mos, vos. Però també me, te, es, us.

2.4.- -es. Ex.: tardes.

2.5.- 2ª Conjugació: -eva. Ex.: sabeves.

3ª Conjugació: -iva. Ex.: diven.

2.6.- -isso, -isca, -ís.

Comentari

Quan la informant s'adreça a Josep Francés, el seu marit (de i a Malpàs) ho fa tot adoptant trets que no són propis del seu parlar. Per exemple, apitxa llitfi o usa el demostratiu estes. També apitxa quan parla de la txen d'Aragó.

La distribució de [e] i [ɛ] procedents de Ė és arbitrària i respon, en tot cas, a una especialització significativa de cada mot (veieu el comentari de Viu de Llevata).

A més dels esmentats, tenen molt rendiment pronoms més estàndard, i no només en combinacions amb altres pronoms. Així, trobem es, te, us on esperariem trobar si, ti, vos.

La informant de Massivert és especialment desperta davant les preguntes directes. Té clara consciència de frontera i formula uns arguments (dintre del que cap), coherents. Veieu els fulls MA-3,4.

5. SAS

1. PART FONÈTICA

1.1. CONSONANTISME

1.1.1. No palatalitza en cap cas.

1.1.2. No fa l'africament i ensordiment.

1.1.3. [z] en els mateixos contextos que l'estàndard.

1.1.4. [j] sempre. En posició medial i final. Ex.: gjis,
puiàvom.

Fricatització de *eo i IAM: [ʒo], [ʒa]

1.1.5. -rr-, -lr-. Ex.: tènre, vinre.

1.2. VOCALISME

1.2.1. [e]. Ex.: primé

1.2.2. [ɛ]. Ex.: sérre i [e]. Ex.: festa

2. PART MORFOSINTÀCTICA

2.1. MASC FEM

SING lo, el la

PLU es, les es

2.2. a) aguesta agueixa aguella

b) ací aquí allí/allà

c) açò això allò

2.3. mi, ti, si, mos, vos

2.4. -es. Ex.: hɔres

2.5. 2ª conjugació -eva Ex.: voleva

3ª conjugació -iva Ex.: dívom

2.6. -isso, -isca, -ís.

Comentari

Hi ha algunes excepcions a 1.2.2. : festa, tamé

Té més rendiment l'article masculí lo que el.

La [ɛ] no és tan oberta com la del pallarès (Ribera de Cabdella, etc.) La distribució de [e] i [ɛ] és, aparentment, arbitrària. Cada mot, tanmateix, s'especialitza en una o altra pronúncia. (Veïeu el comentari de Viu de Llevata).

En un altre nivell, manifesta consciència de frontera lingüística Frontera que situa en el Serradet que separa Sas i Massivert de Malpàs, i que basa en l'ús, a Malpàs, del locatiu astí, davant ací de Sas. Com hem pogut comprovar, la forma ací també té rendiment a Malpàs. L'argument, per tant, no és vàlid, però si més no, serveix per a comprovar com en la consciència dels parlants de la zona hi ha la idea d'una frontera.

6. VIU DE LLEVATA

1. PART FONÈTICA

1.1. CONSONANTISME

1.1.1. No palatalitza en cap cas.

1.1.2. No fa l'africament i ensordiment.

1.1.3. [z] en els mateixos contextos que l'estàndard:

1.1.4. [j] sempre, en posició medial i final.

Fricatització de *eo i IAM: [ʒo], [ʒa].

1.1.5. -nr- i -lr-. Ex.: cēnra, resplre.

1.2. VOCALISME

1.2.1. [e]. Ex. barbé

1.2.2. [e], [ɛ]. Ex.: festa, mɛl.

2.- PART MORFOSINTÀCTICA.

2.1. MASC. FEM.

SING. lo, el la

PLUR. les, es les, es

2.2. a) aguesta, esta agueixa, eixa aguella

b) ací aquí allí, allà

c) açò això allò

2.3.- me, te, se (es), mos, vos.

2.4. -es. Ex.: graelles.

2.5. 2ª Conjugació: -eva. Ex.: podeva

3ª Conjugació: -iva. Ex.: aclarívom

2.6. -isso, -isca, -is.

Comentari

L'africament i ensordiment no té rendiment, però en trobem algun cas: [tʰuzɛp], [tʰobén], [tʰuáven], [ment/à], i, fins i tot, sorprenentment (deu tractar-se d'un "lapsus"), [putʃɔl].

L'alternança [e]/[ɛ] en les vocals procedents de Ē és totalment arbitrària, no respon a cap llei evolutiva. En tot cas, cada mot s'especialitza en una o altra realització segons sigui o no significativa. És a dir: [bɛʎ] (= antic) es distingeix de [bɛʎ] (= bonic); i mɛl (= substància dolça) de mel (= Complement Indirecte + Complement Directe). En canvi: [ibɛrn].

L'article el, així com els demostratius eixe i açò, té molt poc rendiment.

Els pronoms febles singulars i el reflexiu són amb /e/, tant si van combinats amb altres pronoms com si no hi van. Només en algun cas els informants fan mi, però té poc rendiment.

Per als incoatius hem hagut de recórrer a la pregunta directa.

7. ADONS

1. PART FONÈTICA

1.1. CONSONANTISME

- 1.1.1. No palatalitza mai.
- 1.1.2. No fa africament i ensordiment.
- 1.1.3. [ʒ] en els mateixos contextos que l'estàndard.
- 1.1.4. [j] Normalment medial i final. Ex. puiat, roi.
Fricatització de *eo i IAM: [ʒ^o], [ʒ^a]
- 1.1.5. -nr- i -lr-. Ex. venre.

1.2. VOCALISME

- 1.2.1. [e] . Ex.: Farré.
- 1.2.2. [e], [ɛ] . Ex.: tamé, tɛrra

2. PART MORFOSINTÀCTICA

- 2.1. MASC FEM
 SING lo la
 PLU es, les les, els
- 2.2. a) aguesta aguixa aguella
 b) ací aquí allí/allà
 c) açò això allò
- 2.3. mi ti si mos vos
- 2.4. -es. Ex.: binlles
- 2.5. 2ª conjugació -eva Ex.: caleva
 3ª conjugació -iva Ex.: viniven
- 2.6. -isso, -isca, -is.

Comentari

Hi ha vacil·lació a 1.2.2., sense cap explicació etimològica. Fins i tot un mateix mot apareix amb les dues realitzacions en moments diferents. Ex.: festa, fɛsta.

Per als incoatius del present de Subjuntiu i Imperatiu hem recorregut a la pregunta directa

8. PERVES

1.- PART FONÈTICA.

1.1.- CONSONANTISME.

1.1.1.- No palatalitza en cap cas. Ex.: blat.

1.1.2.- No es produeix l'africament i ensordiment ni a inici ni a interior de mot. Ex.: gèn, dumenge.

1.1.3.- [z] en els mateixos contextos que el català estàndard.

Ex.: casa, [altrezdiben].

1.1.4.- [j] normalment. Ex.: maioral. Només ha fricatitzat:

[ʒo] < *eo < EGO

[ʒa] < IAM

1.1.5.- -nr- i -lr-. Ex.: vinre, molre.

1.2.- VOCALISME.

1.2.1.- [e]. Ex.: primé.

1.2.2.- [e]. Ex.: festa.

2.- PART MORFOSINTÀCTICA.

2.1.- MASC. FEM.

SING. el, lo la

PLUR. els les, els

2.2.- a) aguesta, esta agueixa aguellà

b) ací aquí allí

c) açò això allò

2.3.- mi, ti, si, mos, vos.

2.4.- -es. Ex.: mules.

2.5.- 2ª Conjugació: -eva. Ex.: coneixeven.

3ª Conjugació: -iva. Ex.: beneive.

2.6.- -isso, -isca, -is.

Comentari.

Tot i que l'africament i ensordiment no té rendiment, trobem algunes excepcions: [Kitʃibe] (full PE-5). O sense ensordiment: [kidʒi] (full PE-5) i [dʒuàbe] (full PE-5).

[ʒo] i [ʒa] alternen amb [io] i [ia] (aquestes darreres formes tenen menys rendiment). També hem trobat, excepcionalment, [maʒó] al costat de [majó] (full PE-1). Podriem explicar l'alternança per raons extralingüístiques:

- Influència de l'investigador pontarrí.
- Relacions diverses amb el municipi (El Pont de Suert).
- Ocupació professional de l'informant, oberta a contactes diversos i quotidians (és carter jubilat).

Troblem també casos de caiguda de la semiconsonant: bateà (full PE-2).

La realització normal de la /é/ tònica és tancada; tant en els mots derivats del sufix llatí -ĀRIU, com les vocals procedents de é del llatí vulgar. Però en alguns casos fa /ɛ/. Ex.: dissEt (full PE-2), casa FiguEra, casa'l TonEro (full PE-10). El fet que faci /ɛ/ en els noms de les "cases", fa pensar en una antiga realització oberta d'aquestes vocals, ja desapareguda.

També convé destacar l'evolució a /ɛ/ de la Ē del llatí RĒGE: rEis. O l'ús de la vocal tancada en els verbs "venir" i "tenir": vinive i tinive, enlloc del tenive i venive que trobem, per exemple, a Malpàs.

D'altra banda, és oberta la vocal tònica de l'infinitiu vere, realització que Alcover només documenta en els parlars orientals i que Coromines recull tancada a Cardós i la Vall Ferrera.

L'article els amb substantius femenins té poc rendiment. Només: els estenalles (full PE-3).

També tenen poc rendiment els demostratius personals esto, esta, estos, estes. És més freqüent aguet.

Tot i que podem concloure, en conjunt, que els pronoms febles estudiats són els mateixos que trobem al Pallars i la Ribagorça, l'informant usa més sovint les formes es, se per al reflexiu, en els casos en què hom esperaria si. Ex.: La festa maió es feve (full PE-1). En canvi: Ia si sabeve. Els altres pronoms mantenen la forma dialectal.

Els incoatius no han sortit de forma espontània. Hem hagut de recórrer a la pregunta directa.

9. LES ESGLESIES

1.- PART FONÈTICA

1.1.- CONSONANTISME.

1.1.1.- No hi ha palatalitzacions.

1.1.2.- Tampoc no hi ha africament i ensordiment.

1.1.3.- [z] en els mateixos contextos que l'estàndard.

1.1.4.- [j] en posició medial i final. Ex.: roia, puia; roi,
vai.

Fricatització de *eo i IAM: [ʒo], [ʒa].

1.1.5.- -nr-, -lr-. Ex.: mantinré.

1.2.- VOCALISME.

1.2.1.- [e]. Ex.: teulé.

1.2.2.- [e], [ɛ]. Ex.: dimecres, divénres.

2.- PART MORFOSINTÀCTICA

2.1.- MASC. FEM.

SING. lo, el la

PLUR. es, les, els les, els, es

2.2.- a) esta, aguesta agueixa agueïlla

b) ací aquí allí / allà

c) açò això allò

2.3.- mi, ti, si, mos, vus.

2.4.- -es. Ex.: priores.

2.5.- 2ª Conjugació: -eva. Ex.: podeve, feven.

3ª Conjugació: -iva. Ex.: tinívom, sortiven

2.6.- -isso, -isca, -is.

Comentari

Tot i que no palatalitza habitualment hem trobat algun exemple: poble. Suposem que és pel contacte amb parlants que realitzen aquest tret, donat que "poble" és un mot amb molt rendiment i que en les altres ocasions l'ha realitzat sense marques especials.

Igualment s'esdevé quant a l'africament i ensordiment, que només apareixen esporàdicament: txén, lletxi i Txussep.

Són habituals les vacil.lacions entre [tɔ] / [ʒo], [ja] / [ʒa]

Els pronoms febles mi, ti, si, tenen poc rendiment. La segona persona del plural apareix com a vus.

També té poc rendiment el demostratiu esto, esta, estos, estes.

Pels incoatius hem hagut de recórrer a la pregunta directa.

10. SARROCA DE BELLERA

1.- PART FONETICA.

1.1.- CONSONANTISME.

1.1.1.- No palatalitza mai.

1.1.2.- No fa l'africament i ensordiment.

1.1.3.- [z] en els mateixos contextos que l'estàndard.

1.1.4.- [j] En posició medial i final. Ex.: maió, mai.

Fricatització de *eo i IAM: [ʒo], [ʒa].

1.1.5.- -nr-, -lr-. Ex.: vinre, tinre, molre.

1.2.- VOCALISME.

1.2.1.- [e]. Ex.: feſta

1.2.2.- [e], [ɛ]. Ex.: ſempre, divénres.

2.- PART MORFOSINTACTICA.

2.1.- MASC. FEM.

SING. lo, el la

PLUR. les, los, es, les
els, es

2.2.- a) aguesta agueixa aguella

b) ací aquí allí, allà

c) açò això allò

2.3.- mi, ti, si, mos, vos.

2.4.- -es. Ex.: sardanes (full S-1).

2.5.- 2ª Conjugació: -eva/-iva. Ex.: podiva

3ª Conjugació: -iva. Ex.: dive

2.6.- -isso, -isca, -ís.

Comentari

Trobem vacil·lacions en l'informant nº 1 (divenres al costat de tinre; majó i maió,...) que podríem atribuir a una possible voluntat d'autocorrecció. A la mateixa voluntat (conscient o no) es deu l'alternança ia / ja i io / jo. Tot i que és la consonant fricativa la que té més rendiment.

Trobem casos de supressió de la semiconsonant: enveà (full S-8).

També usen el demostratiu esto, però molt esporàdicament.

Sarroca és l'únic lloc on hem trobat l'imperfet en -iva, en la segona conjugació.

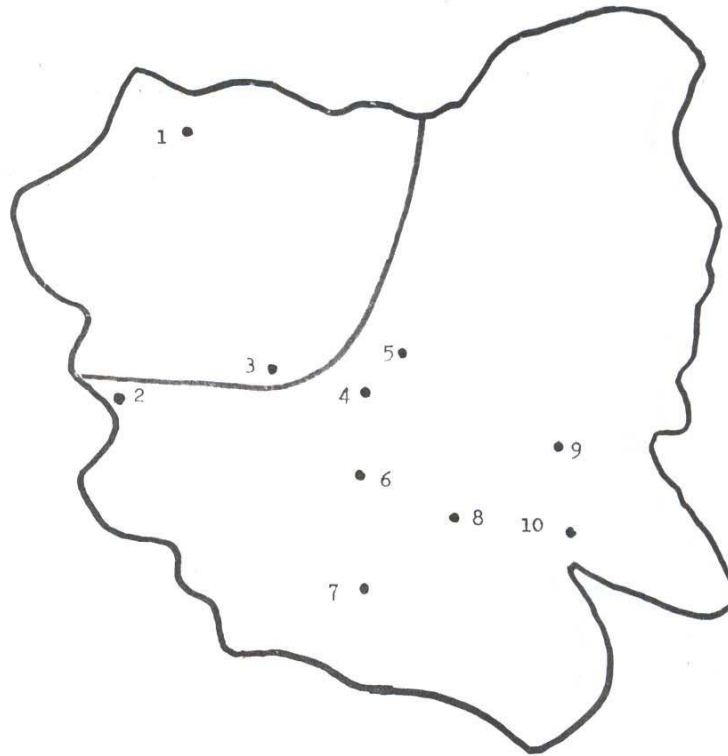
Té més rendiment l'article masculí singular lo que el.

Tenen poc rendiment els pronoms mi, ti, si.

ISOGLOSSES

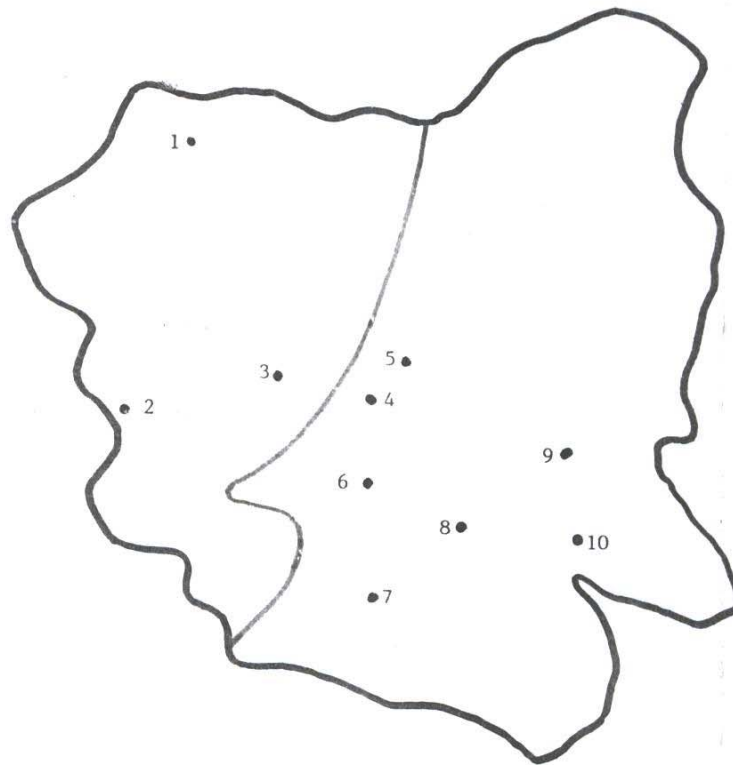
PALATALITZACIÓ

A l i 3, no a la resta.

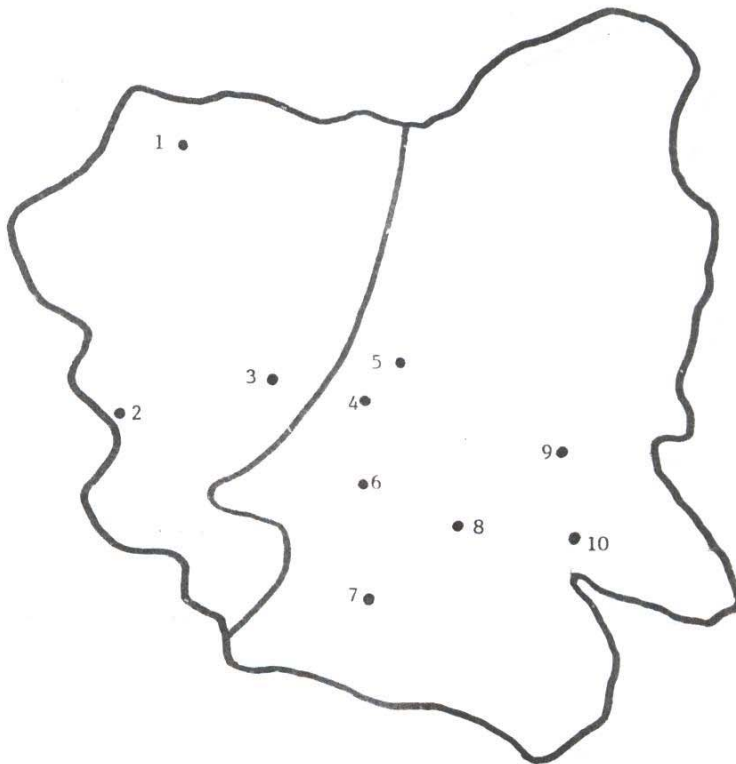

AFRICAMENT I ENSORDIMENT

Sí a 1, 2, 3. No a la resta

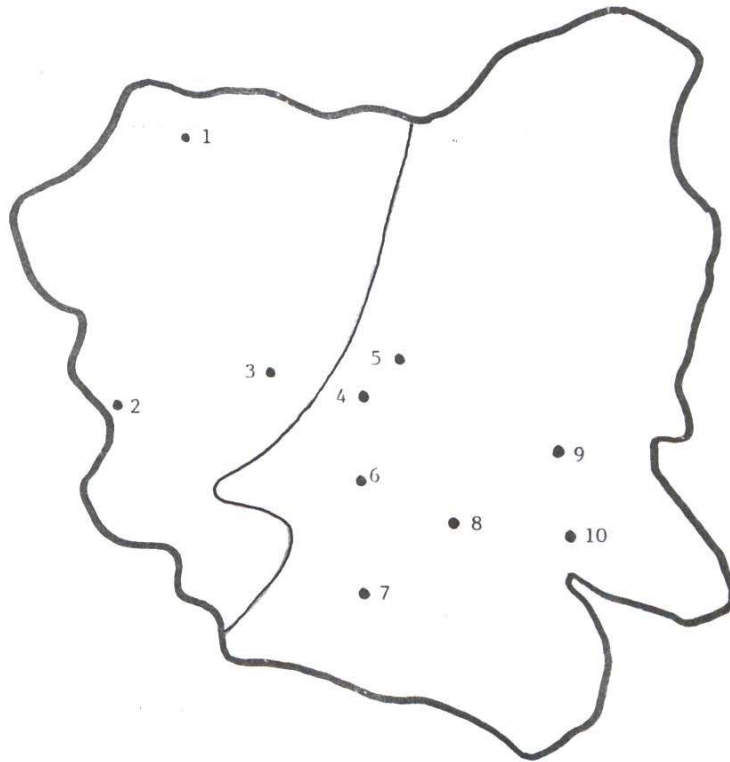

[jo, ja] (1,2,3) / [3o, 3a] (la resta)

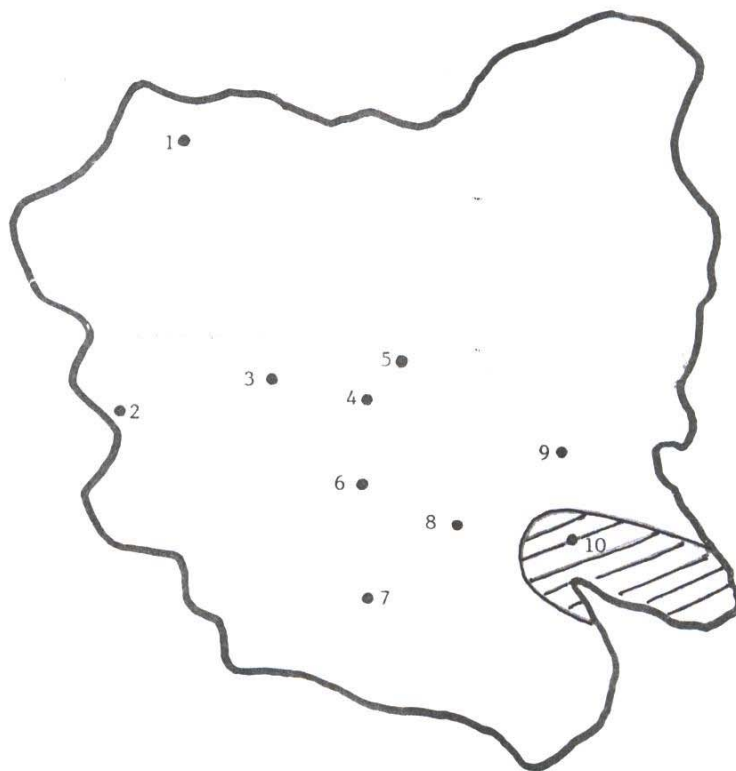
EVOLUCIO DE ϵ DEL LLATÍ VULGAR.

[ϵ] a 1, 2, 3. [e]/[ϵ] a la resta.

PRETÈRIT IMPERFET. 2ª CONJUGACIÓ:

-eva / -iva (///) o només -eva

CONCLUSIONS

CONCLUSIONS

No ha estat possible establir isoglosses de tots els punts analitzats. Tota la zona presenta una uniformitat molt clara pel que fa a morfosintaxi. Les diferències entre els diversos sistemes d'articles són mínimes i insuficients per a considerar-los diferents. El sistema de tres demostratius es manté en tota la zona, encara que el neutre açò té molt poc rendiment en alguns llocs. Tampoc varien ni la conjugació incoativa ni els plurals femenins (la isoglossa as / es es troba més a l'est).

Només varien els imperfets en -iva de la segona conjugació que hem trobat a Sarroca de Bellera. I diferències de rendiment: el demostratiu esta l'hem enregistrat en tots els pobles, (excepte Massivert, Sas i Adons), però té molt més rendiment a Malpàs i el Pont de Suert que no pas a Les Esglésies.

Pel que fa als articles hem de destacar que el plural masculí les, considerat en els estudis propi del pallarès, s'usa habitualment a l'Alta Ribagorça, i que hi ha també un plural femení els que ja els anys quaranta havia estat observat per un estudiós i que nosaltres hem pogut registrar.

També són de destacar:

- La terminació -am de la primera persona del plural del Present d'Indicatiu de la primera conjugació. Enregistrada a Llesp i Les Esglésies.

- La locució fins ta que (Les Esglésies. Una dona d'uns cinquanta anys).

- L'article masculí singular lu, a Llesp.

Hem pogut determinar 5 isoglosses. La coincidència de 3 d'aquestes isoglosses en una mateixa zona ens permet parlar d'una frontera dialectal que passa entre Malpàs, i la Vall de Xerallo i Viu. Tanma-

teix no podem oblidar que els informants pertanyen a una generació vella, i que alguns dels trets que ells conserven han desaparegut entre els membres més joves. La frontera, segons això, es desfaria en la isoglossa de palatalització, però es conservaria, en canvi, en totes les altres: L'apitxament, sobretot, i gairebé com a recurs d'autoafirmació d'aquestes noves generacions que ja no tenen el complex de "parlar malament".

TRANSCRIPCIONS

La Quaresma, anàvom, l'any que hi ere prou nois, prou nens txoves, dic, anaven a la desperta, pero el Rosari cada dia, cada dia a punta de dia. Io els ho explicava...La mestra ia ho sap prou .

(...) A la desperta e, pues, al dematí, tota la Quaresma, passa pel poble i canta a cada porta. Cantà coples a la desperta. Después lu dimecres, cada dimecres, an padrina de Farré, nàvom i en cabat lo Rosari, al Viacrucis. Aixís com ara mos estam assentades es abuelas que hi anam, perquè io vai diari a Rosari, am la , am Tresina. An aguet poble si diu lo Rosari i'l Viacrucis tota la Quaresma. Pero si fa per ella, com qee ella toque la campana; ara, que només hi anam les tres o quatre abuelas del poble i Tresina, que la mestra això sí que ho té, que quan comencen lo Rosari, lo primé de tot pregue per tots los malals, ella no diu se pra quins, pero per tots los malals i la fe de to lo món. E, això, cada dia. Les primeres que diu la mestra són aguestes i en cabat diem lo Rosari. Quans i quans dies només ho diem nosaltres dos soles.

(...) Bueno, això ho fem tot l'any, ara. Pero aixit, perquè ara la desperta ia fa anys que no la canten. Pero a la meua txuventut, ia ho crec, si hi anavom a la desperta. Después vam tinre un mossén sis anys, mossén Torrelles, e, que é'l jefe, un capellà, col.legit, i en cabat, lo Rosari, tota la Quaresma dada dumentxe cantàvom lo Rosari pels camies. Lo capellà davan i es dones a radé, i la canalla de la desperta. Llitxin. Això é un canvi mol gran, pero ere aquell temps això, no us semble?

(...) Ia no me'n recordaí perquè allavons.. Uic l'altre any. Concepció de Farré, que é mestra, Dic, tamé li va'nvià dí, per la senyoreta u per un atre, li va'nvià dí, a vere, les cançons que sabav per.. Això ia fa quatre o cinc anys, aguestes nenes eren txiques, pero io'ls diuva' les cançons de la desperta i elles els hi apuntaven, pra Concepció de Barré. Praixò et dic que...

(...) que no mi vénen tan, que ia sóc mol vella, no si pensen, no mi vénen. Algunes vegades sí, pero no mi vénen mol a la memoria i tot allò.

(...) De recorda'mé'n, casibé me'n recordo de totes, el moment de vulgué-ho explicà, casi me'n recordo guaire. Mira la una é. Això ho cantàvom. Després.

(...) Bé me'n recordo prou, de totes, pero ara no els ho sabré casibé explicà.

Sí, les noies del poble, aixís com ara de la edat d'aquesta nostra només hi é ella la pobreta, ara que mol aplicada que sempre estudie. Pero de la edat d'aquesta, ara, de la edat de la petita, n'hi ha dos a ca de Quintana i un a ca de Ferré, i no n'hi ha. Pero llavons érom catorze o quinze, de nenes, i tot lo mes de mai cantàvom. A Rosari. I'l dia que dívom a quina casa.. allaons assaiàvom, ansaià els cans, entre totes a quina casa hi anirem, pus a tal caso bueno, pues esta nit cantarem. això de mé la nit, cantarem un' atra cosa. Això ho fevom mol, hi ere molta fe en aguet poble, casi bé per tot arreu n'hi ere, avui ia ho veus qué passe pel món. (...) Avui hi ha de tot, això mateix, de tot.

(...) Casa de criatures tamé ho fevom tamé. (...) Quan sóc sola em recordo casi bé de tot, pero una vegada que ho vull aplicà i tot allò se me'n va un poc de la memòria. Pero el de la meua txuventut mi recorde de tota de tot lo que fevom i de tot mi recordo.

(...) Als cunillets amagats. Tamé ho fevom. De festes ia no'n fan guaires, antes sí, ara ve San Marc, el dia vint-i-cinc del mes que ve é San Marc i és una fešta que fa cens i cens d'anys que é votada d'aguet poble. I van a San Salvadó d'Irgo, més enllà s'arriba a Irgo. Hi ha mitx hora, d'Irgo cap allà hi ha un santuari, que li diuen San Marc i San Salvadó, i el dia vint-i-cinc d'aguet mes é votada d'aguet poble, d'anà-hi això é de mols anys i el poble no s'ho ha deixat perde.

(...) Votada é de fé fešta aquell dia= Encara que no sigue fešta. I s'algunevegada.. I allí hi ere un capellà a Irgo un entre. O sigui,

si dive dos misses allavons, Primé'l d'Irgo, i n'abat lo de Llesp, encabat cantavom los gois de San Marc d'Irgo.

(...) allí a San Salvador hi ha una bèstia. Mols sans tenen una bèstia davan, i es veu que'ls gojos, tot lo dels gojos hi cante allí. El dia de San Marc antes hi anàvom an professó es del poble, dom que hi ere capellà, hi anàvom. Pero ara tothom, i ara com que hi ha carretera tothom. Mols encara tenen la vocació de puià pe la serra amon, cap a dal a Irgo(...) Ista nena nostra l'anys passat hi va 'na fiantando i tornàndando, Bueno, i sa mare tamé, la seua mare tamé. Pero ara casi bé tothom ia hi va an lo cotxe, tothom, pero no se l'han desixat perde el poble. Ara hi acudís lo rectó que tinim aquí, el rectó del Pont, la un dels capellans hi acudís allà dal, i diuen la missa i canten les gojos. i tot, pero'ls que son txoves ..

(...) I allavons fevom lo dinà cada un a casa nostra, i arreclavem una bèstia, amb cartons que diven, am coses, i allí cada u mos hi fivavom lo nostre; i el capellà que ere aquí al poble, am una bèstia amon ell a cavall i les altres andando. I quan arribàvom aquí a mitxa serra divom lo; el reposadó, mos reposàvom. I allavons començàvom lo Rosari fins a Irgo.

(...) é mob gros això. Avui totes ixes coses que vol, no ré. Pero é mol gros, e. Avui ia, se no hi codeu anà en cotxe la txen ia no.

(...) Quan arribàvom a dal diven ...no. A Irgo ia no'n divom cap de missa. Allavons cap allà l'armita. I allí la un missa el capellà de Llesp, l'atra el capellà d'Irgo. I allons pues, tornàvom cap al poble. La reunó del poble de Llesp, mos reunivom i allavons dinam. i tamé ho fan encara ara. I allavons an aguell temps, el poble de Llesp com que hi ere més txuventut, serí puiaven lo músic cap a dal pues fins allà lls sis de la tardi u pre'lli, mus estavom allí, mus estavom al poble, i la un txuave, l'atre ballave. Coses de la vida, coses ben fetes d'antes.

(...) A la nostra txuventut no hi anàvom guaire pes festes maiós.

Allavons no se hi anave ... perquè hi tinguessis familiars. Aixís com ara, pus tothom té el camí aubert, vritat?. Allavons no, ere una cosa més respectada llavons qu'ara.

(...) La festamaió de quí de Llesp é'l dia tres de San Blas. I antes ballàvom a la plaça. Aixís com ara pels poplles casi bé no hi ha degú, allavòs hi ere mol personal, hi ere molta txaventut. I ara quí al poble hi tenen un local. I auen fan la festa pes allavons.

(...) Mira, per San Marc feven, quan baixaven d'Irgo, que baixessom d'Irgo, antes d'arribaal poble, a dellà de la palanca, a dellà del riu, hi ere algun camp bo, hi ere vegades que hi érom més de cinquanta persones en aquell temps. Allavons un poble, les que si quedavem en aquell poble, fevom lo brenà cada ú de casa nostra. I allavons els anàvom a rebre a baix, quan baixaven d'Irgo. Allavons am un camp mos reunívom totsí allavons cadagú el seu menxà, i si mos volevom envità d'un am'un entre. I casi cad'any tiniven músic, pues allaons hasta'ls més vells d'eguet poble, que ia fa anys que són morts, hasta'ls més vells ballaven. Encabat lo brenà ballaven. I'na cabat, an mossén a davan i començà el Rosari fins al poble. Fevom això.

(...) Pus per san Blas, mire se tinívom músic, el segon dia de la festa toque el músic a l'iclésia. Pero pel demés, cadagú a casa seu si fa la festa.

(...) Pero antes de ballà, al púolic de la plaça. Ere mol bonic, la vida d'antes ere més bunica que la d'ara. Pras txoves d'ara no, perquè no.. Hi ha vegades que explico coses aci, i els meus fills, pus tamé m'escolten, i vei que alg m'altres mares tamé ho fan, perquè han vist coses i han fet coses que ells no'n saben res, de tot això.

(...) Antes sí que en fevom. No mol, de Carnaval, només es del poble.

(...) I es vegades que mos reunívom, i mos tiravom aigua dels uns als altres, i a la nit fevom un sopà, reunits, noiés i noies. Això tamé ho fevom

(...) Pus per no mascarar mos, mos tiravem una mica d'aigua pa passar la tarde. Io ho m'hai mascarar mai, i no hai mascarar mai a degú tapoc

no m'ha agradat mai.

(...) A, sí, bien. Antes sí que si mascaraven am coses de pintura. Però llavons am una mica de carbó.

(...) An farina... nos quedàvom d'aquesta manera. Coses lletxes no'n fevom, coses dolentes tappoc, això mai

(...) Alguns anys sí que'n fevom. Un ninot al mig de la plaça. I'l radé dia de Carnaval el cremàvom.

(...) Jo no ho hai sentit a dí, però a Taüll sí que en fan de coses més astremades. A Durro no ho hai sentit a dí.

(...) Això no ho han fet. Com qu'és un poble txiz, jo a la meua vida no ho hai sentit, no ho hai vist mai de carvià de maiordoms d'un any am un altre. Lo que ha sigut una bona unió d'una bona pau pel poble i s'han proposat fé festa pues tothom igual. (...) No, tots eren iguals. Bueno, això és un'avinença dels mois entre'lls mateixos.

(...) Pels reis tamé ia feven reis. I 'ls reis els fevoma l'estudi Perqué lo cap de l'estudi és aquí la plaça mateix. Pels reis sí, la canalla, i feven resi, entre ells; els més grans feven reis.

(...) per cap d'any feven. Com que pastàvom a casa, fevom pa a casa antes. Perqué antes lo qui no tinive blat no pòdeve mentxa pa.

Pues pastàvom pels cases. Pues feven així. Per cap dí any se io tinive una padrina o un altre tinive un padrí, ere un costum, aixís com ara fan mols pregalos. Allavons ere'l costum que quan si pastave feven uns garllans de pa, de coca redons i am un foradet al mig. i natures satisfets de la vida. I am quatre nous, 4 caramelos, que vol que sigue, en aquell temps això.

(...) El garllan ere, com és ara unacoca, pues ere redonet, i desixaven un foradet al mig. I lá'un donave unacosa i l'atre donave un'atra.

(...) Al que s'ere padrí anàvom.

Se févom pa? ia ho crec, la filia que tinc el Pont, que écasada em Farrero. Nosaltres en aquesta casa tel pun va puia la ENHER al Tort sempre va tinre txenam aquesta casa. Ací hi han meniat tots lo jefes d'ENHER, tots los montadés de la tuberia, i tots. I només hi érom

la meua filla i io soles, que hem treballat com a negres. Nos txitàvom a la unade la nit, la meua filla i io quan érom donat sopà. Als dos cridà-la, ammassà la pasta aixís com ara un pastissé ho fa am les màcui-
nes allavons les dories ho favom am les braços.

(...) Aigua i la sal correspona, i farina. Per antes de fé això, ia deixàvom.. Quan amassàvom am un perola que tinivom ia espressa, ia hi deixàvom dn tall de pasta, pra quantornessom a pastà, i aguell tall de pasta si fave agra. I quan amassàvom pues hi ficàvom allò. (...) Llevat, això mateix, sí. Pues això févom. Quan tornàvom a pastà aguell llevat que guardàvom d'una vegada am un'atra, allò ho fave puia. Treballan-ho ho fève puia.

(...) Amb les mans, am les braços. Pobre de vusté, i pra passar la farina tinivom. Hi ere un torn, al pople, ia en divom lo torn. Per un forat de del, anà caien la farina al torn, i am una maneta que hi ere anà voltan, i passàvom la farined' agueixa manera.

(...) Passàvom la farina perquè portàvom lo blat al mulí i només mo'l desfeven, lo blat, i allavons, al torn que divom. I allavons al torn que divom, passàvom i a diag del torn caieva lo segó i a l'atre puesto caieva la farina. (...) Bé, tenivom bèsties, pels gallines, pra'ls cunils. Tinivom bèsties, encara'te'nim.

(...) Com rentàvom la roba? Si vusté ho veigués. A ca de Farré io hai vist. Allavons févom colada que diven. Bugada, é igual colada com bugada. Tinivom ia unstrastes espressos i ficàvom la roba ia mig més neta que re, vritat? I am una càldera hi ficàvom cenra i févom lleixiu que divom. I aguell lleixiu lu deixàvom solà. Aguella aigua la deixàvom solà. Fé bullit? cenra i quan estave solat allavons en divom lo lleixiu. L'aigua clara. Pues allavons una'altra càldera l' foc, i quan era calenta per damon de la roba que hi ere. Allavons no si parllave de lexia tan sisquere, pobla de vusté. Pues allavons divom passà la bugada. Per davall de la roba, del traste que hi ficàvom la roba hi ere un forat aixís, allavons coleve l'aigua. I tinivom unacàldera am aigua am lo

lleixiu calen, així passàvom la colada . I el dia qu'èrom d'aclarí
 si n'hi ere molta, agafà un animal, am salmes que divom. (...) Això
 dels salmes é coses d'antes. Es carregaven bes homes es matxow. Ere
 coses de fusta, i els animals quan carregaven herba i tot allò, pues
 allò en divom salmes. E pues io, veraxo a ca de Farré carregà un
 matxo, ben carregat, i aclarí le bugada al riu. Moltes vegades ara
 aquí al poole encara hi é un rentadó, hi anàvom aquí dellàdel poole
 hi ha un safaretx, Hi anàvom allí, peròI que molta roba tinive, al riu.
 O del temps d'antes al d'ara, praixò vustés no se ho poden creure
 gueixes coses

... Nou. Se aquí venim quatre txermans i io cinc. Aquí'l Pon sol n'hi ha quatre. De les nou io era la primera, i... io pues mi feven cusí, mamà'm feve cusí. Perquè ací tenívom màquina, però no tenívom guaire tems per tornà' casa, per la nit. I sempre fé camisetes pas txermans. I cusí'ls a mà. I a nits es feva 'turà les mules o's vaques. I quan vai tinre vin anys, pues mi vai casà amb l'home allà dal a Castilló. Ere txermà del (-). Te'n recordes del parè d'Amado? (...) Pues ere txermà d'ell i ere abanista igual qu'ell, més, ancara més bo qu'ell. Ere mol majo i mol aten. I'm vai casà 'llí, i... pues tenívom terres i vaques, i ell anave 'treballà pels poples, i quan no treballave allí a casa que tenívom com una'ntada gran, treballave 'llí, i després va vinre la guerra i... Tamé ere diferenta cosa ell, de la guerra, perqu'ell ere del comité, aquí.. ere del comité, aquí hi havi un comité. I allavons quan me'l van perde i les de la, les del comité van perde, i'ls de la drete van guanyà, pues van marxà (...) No l'has pogut conéixe. Ton pare sí. I ta padrina tamé. Si tè..., sis anys més que io, l'harà conegut. Hi ha coses que'ls has conegut i dius, "pues esta persona l'hai vist i no sé qui é" Se t'olvide.

.....

Això sí que no'm recorde pas. Agueixo de... Hi va està agueix que... (...) Amb una mestra que ell ere telegrafiste. I io pues aguella dona., -no'm recorde com si dive- (...) Ia la vai vere, però no ere ella. I io mi quedava allí, amb ells, perquè li frégava'ls plats, i li feva la feina. I va dí a papà, a mamà, "se la voleu dixà quedà, mentxarà m nantres i'm farà de criada, i quan sigue l'hora d'estudi, 'nirà estudi". Si dive Carmina, mi semble que si dive... Que feven estudi al campanà a on é la presó, que hi ha uns 'dificis, pues allí feven estudi, i allí visqueven, tos dos. (...) Mi semble qu'ere de

Lleida. I...el seu home no sé. Ere castellà, ell. Ella no...Ere catalana. Hi vai astà, bueno, pues no sé quans anys. Quasi, sempre vai 'nà'm ella. Se no un hivèr que vai 'nà...s montxés a Trem. Que papà va dí, diu, "sas qué?, anguan que ve ti faré 'nà a Trem". Io i una de Llesp, hi vam anà. "Sempre... quedarà algo..". I allí no hi cusívom guaire. I allà baix, a Trem, mos feven apenre de brodà, amb lo tambó, allò que.. (...) I allí vai fé llençols. Que allí'm'un filet que fesses malamen, te'l feven tornà ' traure i tornà'l a cusí (...) Setze.

.....

Ella'n català (...) Sempre mos va parlà'n català (...) Els llibres tamé eren... Més amb castellà que amb català. ..Perquè io diva. "Perquè parlà'm català i's llibres amb dellò?". Perquè abans tot ho fumeven am castellà. Les que eren catalans parlaven am català, però, si diven alguna cosa deixò... ho fumeven am castellà. Aixís com ara, ho ascriuen am català tamé (...) Sí que mos astranyave, sí. Diven, "si parle'l català, perquè ha de posàs a fé llitxi el castellà", si'stà "bueno, o'stà bien, o'stà malo, o.. ha salido mal", coses així. O que fesses una conta, un conte, una cuenta!: "Ha salido mal, la cuenta". "Senyorita", li dívom, i ere casada. (...) I a casa parlave'l català, amb io. Am l'home, ere castellà, pues tamé li parlave'l castellà, perquè no ho anteneve, el català. (...) Sí, fora de classe.

.....

Aquí'l Pon, i a Llesp, i a Bonansa, i a Cirès, i a Buirà. Ui!, anàvom a la Mare de Déu de la Mola, que hi vai anà no sé pas quans anys, era mol balladora... Mira si era balladora que..., mi van dí a ca de Monçalba, de Buirà, qu'és casada a ca de Maneló de Bonansa, la.., una de Monçalba, casa Maneló é una casa rica, de Bonansa. I diu... si voleu anà...no'm recorde qui ere del Pon, mi semble que de Tresa,

un txaval...- "Si balleu la jota, vos donaré un plat de crema". Fixa-
ti, pa ballà la jota per un plat de crema, no erom guaire grans...
Mos hi vam aventà... Vam anà tots dos sols... M'agradave tan lo ballà.
I papà pues..., no sé. Mos hi deixave 'nà. A Llesp hi ere ell, astí.
a Cirés i a Buira, pues, anàvom al San, i anàvom tans... De Ventolà
n'hi anave des tres casas. Pues ia no ere precis que vingués papà.
I aquí l Pon, pues sempre. Perquè erom de quí... 'Cara un any, no
sé quan ere, que feven dos colles. Allò de casamen, qu'em semble
qu'é per Cap d'Any, que casen. Van casà am les dos parts. (...) Alla-
vons feve dos parts, aguell any, i claro, les nois buscaven a vere
quant es noies buscarien pa la seua part. I'm van casà'm les dos pues-
tos. I ara..., se ho veu que ho van sapigué. Pues mira, el primé que
anirà ' buscà-la é'l que guanyarà, així qu'em va vinre a buscà un
de Noals, a ca del Basté, -a ca de ma txermà- (...) Sacaven les pape-
lets, es papeletes, i "tú t'has casat amb fulana", bueno, pra ballà
guella nit, només, sas?. I allavores pues si tú..., si la casaves
amb les dos puestos, pues el primé qu'anave buscà-la é'l que guanyave,
perquè l'atre quan vinive tú ia's martxat, ia's perdut (...) I rievam
am això!, Mare de Déu!. Si mos agradave'l balladó, hi anàvom, però
si no li dívom: "ia'stic compromesa". I com sabevom les qui mos eren
tocat, pues si m'agradave més la un que l'atre, si vinive lo que
no t'agradave, li dívom que "ia'stava promesa", "busca-te'n un'antra".

.....

Mascarà-si, i posà-si vistits rars, i caretes, i còses d'agueixes
(...) Amb carbó, sí. Amb tinta no se'n va. Ara no sé que si posen,
am qué ho fan de mascarà-si. (...) Allavons ere'm carbó, perquè'l
carbó, mira, a puro de fregat en sabó i això tpmateix se n'anave
(...) La cara, aixís un poc de ralles, pa que.. se te desfiguresses
un poc, que no ti coneguessen tan depressa. Coses pa riure, sas?.

Pues ara..., les faldilles des dones velles, les anaves. En ves de posa-ti una faldilla, et poses la faldilla per davall i l'anaua blanca per damon.. Que, allavores, pues, les velles van més llargues, n'anàvom més nantres allavorens. Hasta davall de la pantorrilla, anàvom de llargues. De llí cap amon no ho voleven pas. Pro'ls velles més, hasta'l tobillo. I ia..., vestida d'eixa manera semblaves vella. Mocadó'l cap..., neire, la fandilla de l'anaua blanca, pues ia ere rara!, amb quatre rallotas a la cara!. (...) Es homes si posaven "gorres musques", la gorra aguesta que si tire cap al costat. I tamé posà-si, coses rares de..., pues ara una brusa d'una dona, que no sabeven si ere dona u home (...) Ti poses la gorra, així, i ancabat allò, u cap ací u cap allà. Da on..., d'açò..., un tros així cap a dal, i ho has de doblà cap an aguet costat, cap aguet o cap aguet. (...) Sí..., i ara això te ho poses al cap i ara això si doble, cap ací u cap allà. Ia n'has vis, ia, perquè quan surten eixos pobbles d'allà d'Aragó que ballen tan, que fan tans ballets, nya qu'en porten, d'eixes gorres (...) Tot vermell (...) Per Carnaval, més que rés. Sí, per, mira, per distacà lo... Disfressà-ti per dí, pues, "anem de frente a'ls atres dies! (...) No, això no ho he vist mai hasta ara, ia de gran. Només feven lo ball i com que per Carnaval també fevom mol..., posà la olla i posà-hi la cuga del tossino, llangunissa, el morro, l'aurella... I tamé 'nàvom as cases a vere se podévom robà la olla. I amagà-la. I passà un dia o dos, i no sapigué que se n'ere fet de la olla. Pa fé-mos un far de riure: "t'has deixat robà la olla, i ara que mentxaràs?. Apanya-ti ara. Haràs de fé un atre dinà!". (...) Pues això ere com aguell que celebrave... Carnaval lo févom més gras, i més bo. Feves lo caldo, i ancabat sacaves la llangonissa, el morro, l'aurella..., i, en fin, tot. (...) Coca de Greix, que dívom, encara se'n fa d'això. Pues si feve en lo caldo, i posaven..., esbos-sinaven llangunissa, de la seca. Allavons allò, aigua ben bullenta

posaves un montó de farina, i tú feves un forat a la farina, a una cassola, i anà remenà depressa, depressa... I quan ia quedave com a la crema d'espessa, que ia eres acabat de tirà'l caldo, la deixaves astà. Com que'l caldo ere calén, quan s'anfredive ere més quajada més aixuta, més aspressa. Perqué com ere suc, pues al txelà-si ere més dura. Allavons pues agafàvom la coca, la pasta, la posàvom, ia tenívom unes paletes redones, posàvom la pasta 'llí i l'aplanàvom, ben planeta, i la posàvom an unes tostadores que tenívom, de ferro, al forn. I la fevom coure qu'ere divina. Entre'l suc, que..ere caldo, i la llangunissa que hi esbocinàvom, ere boníssim.

.....

A Pon. El dumentxe, quan feven.. al Mercadal. (...) Només aquí. Allavons ho feven al dumentxe, al Pont. Aixís com ara ho han posat el divenres. Ho han posat perquè venen agueixa txen. Se no potsé no... (...) Fíres a Virallé. Un ramat de vegades, hi hai 'nat, as fíres, a menà-hi animals, vaques. I papà, i io, pues, mos estàvom allí, al firal, a la vora del riu. Guardà'ls. (...) Tamé hi vai anà, quan era a Trem, sí que tè raó. Quan era a Trem, i papà va baixà am unes mules, cap a Salàs, i'm va dí: "puia, nena, dinaràs am io aquí dal". Vai 'gafà'l cotxe de línia, i me'n vai puia cap a Salàs. Después de dinà ia vai tornà..., quan va baixà 'l..cotxe, vai tornà martxà. (...) Hi anave sol, i de vegades am mon txermà. 'navena Organyà, i a Salàs... Tenívom una colla de mules, deu o dotze mules, i... dos o tres matxos pa treballà al cam. I vaques, i auvell, de tot. (...) La de Txaumot ere la primera, i la nostra ere la segona, del destrictre. (...) Molta terra. I la tenen, ancara. Lo que no tenen bèsties ---. Es bèsties són les que ti... Lo que tè terra.. Lo que paga de l'estat o d'una companyia, viu d'allò. Però 'l qui no ten cap paga de cap puesto, vius des terres que tens i dels bèsties que

hi poses. Quan més n'hi poses as teus finques, més ti donen. Mentxen, però tamé't donen (...) Quan ere menesté mo'n matàvom un, però veneven es cordés as carnissés. Aquí'l Pon sempre n'hi ha'stat, de carnissés. La un en comprave sis, l'atre'n comprave deu, i's bedells igual... La llet no. Aixís com ara porten llet, no'n vam venre mai, se la txupaven es vedells. En sacàvom pa mentxà natres, però ré més. I's vedells pues quan eren bons pra matà, es venem.

.....

Carlos, de Txaumot. (...) Pues..., a Trem, mos anviave. A Trem sí que hi era 'nat. A sacam quixals, i a 'nà visità tamé.

.....

A Pon. (...) Si anàvom a Virallé, compràvom algo allí... (...) Si perquè es cases nostres ia tenívom sinó l'oli i'l vi, i la sopa, i'l demés ia ho tenives quasi tot, patates i cunill, i gallines, i ous... Bacallà...Carn ia matàvom un cordé. Lo menos a l'hiver..., si guarde, a l'hivern. I a l'estiu, pues mira, ia tenívom més txen pa treballà, pa segà i pa lo blat, i'xò... Ia érom una vintena de nantres i només qu'en llogues dos o tres ia desseguida són vent-i-cinc. Un cordé lego l'érom fet passà (...) Tossino'n matàvom tres. I guapos. Amb tanta txen tamé'rom de necessità mol pernil, i molta llangunissa, i mol txurís, i de tot. (...) I confitat. La costella, el llomell... Llangunissa tamé n'hi posàvom. Hi ere llangunissa de dos o tres maneres. La de freixura, mateix, la posàvom pra la parrilla, a la brasa.

CINTA Nº 1

Oh!, bueno, això ja ho aspicarem.

.....
Per Nadal fevom una gran foguera!, a la nit, (...) sí la vella,
la nit de Nochebuena (...) Després a missa de gall.

.....
Llenya, llenya de roure, de freix, de boix, de tot, d'alzina

.....
Colació sí, la vella de Nadal fevom colació (...) Sí..., la nit de
Nochebuena.

.....
Oh!, allò cadaú com podeve! (...) Torrons, llangonissa,...

.....
Después d'anar a missa

.....
Festa (...), a missa.

.....
Això sí que no me n'arrecorde pas. No, m'sembla que no.

.....
Cantaven a la nit a la cllesia (...) Però ara ja...

.....
La vella de Nadal?. No m'acorde, això.

.....
A la tarde ... vespres. Allà'ls tres, vespres, (...) Oh, coi, vespres.
Cantar, no sé que cantaven...

.....
Tothom, que hi voleve 'ná. (...) Aleshores a sopar (...) Allò segons es
mestresses.

.....
Anganyá'm'algú! (...) Com podeven (...) Oh, mira, com as'atres.

Amborratxá-mos tots! (...) portàvom un bot de vi 'llà la plaça, i au, veure que veuràs!. I mentxà llangunissa (...) Tothom, canalla, txóvens, vells, tothom.

Vint-i-nou de txuny. (...) Quan arribaven a la nit les músics, la primera cosa a la cillesia. I després anar a passacalle pel pobbble (...) Sí, al carrer.

Primer passaven pel poplle, a dir les coblletes.

Cantaven les homes del poplle i'l capellà. (...) No'm recorde cap,ia. (...) Sí que fa molts anys que no's cante això ia, molts anys (...) No m'arrecorde. Coses de la gillesia, ere, (...) No.., an català i llatí. (...) De la guerra cap ací ia no s'ha fet més (...) Hasta que va'ntrar la República. Va'ntrar la República i's va acabar tot.

Cadaú nassen a dormir! (...) Això, mira, molts. Quasi tots les que (...) les qu'eren del pobbble. (...) No, les dones no. (...) Ancora ho han d'apenre, els ho han d'ansenyá ací.

Lo segon dia sí (...). Tothom, però això é apart.

No..., aná'dorá.

Sí que hi ere hores que'n traieue. (...) Cad'any si fe-(...) Cad'any les canviaven. (...) Cad'any, mira, canviá'ls. (...) Quasi ia..., anaven per turno, per aïllat.

A on? (...) Antes no hi ere més que des (...) Sí..., un de nou i un de vell.

Oh, mira, atenyer la festa, i pagar..

Per reis llogar un músic i ballar (...)

Per Carnistoltes tres dies de músic (...) A Quaresma (...) Coses velles

Sí que es mascaraven la cara (...) dels olles

No, ací no.

Anar a la porta. I si no'n voleves ancara te'n tocave més.

Allò a missa, el dia de cenra (...) Lo dimecres és.

A Setmana Santa ? (...) Anar a missa (...) D'ulivé (...) Ancara potser, ancar'an tenim un allà.

Quan? (...) Pues allà..., a la cllesia, a cantá'ls oficis.

Lo'ndemà a Calvari. El divenres a Calvari (...) No, un carrer..., ca) allà afora, afora del poble. (...) Afora del poplle (...) Sí, la creu sí (...) No, ací no (...) Per Corpus sí (...) i es cases es guarniven de coses que..., es finestres (...) Sí, bandera (...) la bandera ere de la cllesia, ere de la cllesia del poplle (...) Roia morada (...) Això casí, lo fadrí, lo maiordom del poplle, que's

cuidave de la festa, i's cuidave de portá la bandera.

.....

Sí (...) Només fé festa (...) La missa a'l matí..., i prou (...)

Ací no ballaven cap (...) A on mi semblave!

.....

Sí que..., però io no hi 'via 'nat mai. És que tiniven parens, hi anaven (...) Fogues, Ertá i Sas, i Massivert.

.....

Allò no ho vai contá mai, si quan hi anava, quan s'escunsave (...)

A fira'l Pon sí (...) A més d'una (...) A la de Virallé (...) i a la de Salàs, sí.. (...) i a Viella.

.....

Claro, portá'n, i comprá'n i venre'n (...) Oh, 'llí nyere de moltes cllasses (...) Què diu? (...) Vaques, bestid, i matxos (...) Un any. Els compràvom de dos i'ls venévom a tres, natres. I llavons (...) Aveiá'ls (...) Oh, cony, posá'ls la barda a l'asquenà i au!, a treballá.

.....

No, cinc o sis...(....) De txoves (...) Natres dívom aveá'ls, a molts puestos diven afaitá'ls, segons lo pu-, lo terreno.

.....

Allò reconéixe'ls (...) Sí.., una marca, quan ia 'staven comprats (...) Amb unes tisores (...) Allò cadaú del seu gust (...) Al pel (...) A la cuixa (...) Hi ere altres que al coll.

.....

Pa portá'ls..., guies, guies sí.(....) Portave es --- com a són teus.

.....

Caminan (...) Oh, caram, pel camí (...) Pel Pon, i d'atres per un a--tre puesto. (...) Un camí de ferradura (...) La cabanera é pel bestid,

Pels auvells es (...) Passaven pes montanyes es (...) No, é montanya,
com s'escunsave (...) Segons a on anaven (...) No, allí no.

Al Pon, Virallé,... (...) Pues mira..., se feve bondat -- segons com
-- trobave. Es necessitats de la vaca (...) O que l'eres de venre
pra fé pessetes es!

Es cllà que s'ere de dallar (...) Amb una dalla (...) Al txuny si
començave (...) Deprés portaven a la., a carga.

Hi ere de totes es (...) Fé'ls apretar i herba.

Blat , ordi i civada

De'lllà de..., del quinze de txuny, de.. txuriol a San Txaume. (...) La
un amb segadera..., l'atre am' volant, l'atre amb dalla (...) Com
si podeve.

De fora (...) Sí que viniven de fora (...) De molts puestos, de la
Vall d'Àge'..., de'quí d'Aragó... (...) i de Pon de Montanyana, també
'n vinive (...) No, els catalans no.

Vin, Vint-i-cinc.. Segons les mans que tenives. (...) Feixires es (...) Natres
ia no ho vam veüre (...) Sempre hai vis ventá amb ventadó
(...) Amb matxos (...) Al Pon .

Ací no hi ere digú (...) farré (...) i paletes es, un paleta (...) Tra-
txinés

Baneros?, italians, eren, les que's van fer (...) Sí, que passaven

pra'quí (...) Sí, que'n vinive de txitanos. Ara no'n ve.

.....
 Igual com a tot'arreu (...) dellums, dimars, dimecres, ditxous, diven-
res i dissabte, i dumentxe (...) Txiné, febré, març, abril i mai,
 i txuny i txuriol, i agos, i setembre, octubre, novembre, i desembre.
 (...) Primavera, estiu, tardó, hivern.

.....
Brufeiá (...) Allò ploure (...) Allò només ha fet que quatre gotes
 (...) Un ruixell (...) Fa fred (...) Una txelada (...) Rosada (...) Això é pedregà, o bruixó.

.....
 Com si diuen?, s'harin de contar, pra saber com si diuen (...) Res
 mira, Ca d'Anglís, Ca de Dalmau, Ca del Farré, Ca de Txañroi, Ca
 de Casalé, Ca de Peroi, Ca d'Agllesies, Ca de Llorens, Ca d'Aspot,
 Ca del Ros. Ia'ls tiniu totes (...) Ca de Roc (...) Una motracada,
 que diuen (...) Això de mentxagossos es del Pon! (...) Com ací (...) Els
 d'Erill Castell no sé qué diuen (...) De motracada no n'ya cap
 (...) Ací no (...) La part del Pon sí, mentxagossos, o mentxarrucs,
 no sé que's diuen (...) Ells se ho saben, que són un poc tossuts,
la uns a'ls atres (...) No s'avenen, no us aveniu.

.....
Això ho ha de dí la mestressa (...) Gustá primé que's hòmens (...) Oh,
 mira, agafá'l pels potes, pel cap, com poden (...) Ara amb uns
 ganxos que... (...) Ambosá'ls amb una corda, que no'l puguessen
 mossegá.

.....
 Cremá'l (...)

I tallave (...)

.....
 Ah, carai, mo'l portaven prou els oliaires (...) De molts puestos.
La un d'Aragò, l'atre de Catalunya (...) No..., poc. De Lliterà (...)

El vi tamé mo'l portaven de quí de la Conca, d' on s'escunsave, amb bots (...) No, natres vam 'ná mai (...) Hi ere molts tratxinés, anshores (...) Lo que s'ere de menesté, si's tenive pessetes

.....
D'aquí cap allà ia 'naven a la Po--- (...) De Viu cap allà a la Poblla

.....
Prinyonés, cascallivicos, prunés, perés, -usquinés, i ponés, i nous. (...) Abres, roures, freixos, aspinaus (...) Es han plantat després es pins (...) Allò, albaca, clavellines,...(...) Allí ia -- (...) Moltes coses dolentes (...) Això aquí n'podeu trobá (...)

.....
Allò cadaú se ho feve com podeve..., balbes! (...) Oh, de pega .

.....
Tots erom menescals, anshores.

.....
Ací que hi ere un mestre (...) Un que li diven Ganyes, de motracada, (...) no ho sé perquè (...) Això..., no'ls vai contá mai, io. Tamateix hi anave una vintena, o més (...) "La Cartilla", el "Manuscrito", el "Lenguaje", la "Enciclopedia", eixos llibres (...) Sí, amb veu alta, només que amb veu alta (...) Sí, an castellà (...) No que ere d'enraoná 'n castellà (...) Natres cap... Que el català s'harí de perdre!. Lo castellà veritaple 'rí de sé només!. Perquè ací de la destrai diem la destrai, allà la Ribera de Sort diuen la "picassa" Cony, de la "destrai" a la "picassa" é mol diferén, '...i la "hacha" (...) No n'ya cap llenguatge tan majo com lo castellà veritabbe (...) Tú mateix, és de quí, ia raones..., tú dius "tí, tí", io dic "te" (...) Tan ti val (...) Això mateix, i som aquí! (...) "ia vins", a Massivert els de Malpàs "ia vens" (...) Els d'Erta diuen "jo" (...) Que's un porcell, un porc (...) Això sí que m'ha..., no ho sé (...) Ia ho pots

contestá tú que no ho antenc (...) Llitxis (...) Sí, tamé, això é
 igual (...) Io la partisso, o la trenco (...) --encenre la llum,
 no hi vedeu! (...) Això un lla^{ps}, li diuen (...) ací (...) molre

Quasi --- com ací. Eixa frontera d'Aragó quasi ragonen com as catalans

Demà hi van (...) Fes un bon diná i'l San no'l veran (...) (...)Ara
ia no hi ha degú (....) Lo dimars antes de l'Ansenció.

CINTA Nº 2

Jose Francés Rimón (...) No, motracada no (...) Tinc vuitanta set
 anys, conta-lo! (...) Molta carrera! (...) Ella (...) Io patxés
 No cap, a'stones, només (...) Hasta 's catorz'anys. Hasta quan ia'm,
nodeven fé treballá un poc anshores prou (...) Sí, a Lleida (...)·
 només dos mesos a Lleida, l'any vint-i-ú (...) ia va'stá tot acabat.
 (...) D'aquí (...) La mare?, de la Vall d'Aran, de Betrem (...) Oh,
 pocs.

De vaguera....de tot.

Prou, que m'h*ai* guanyat la vida, cantán!.

A moltes coses (...) A pilota, i a billes (...) Txuá ' pilota, no
 sas qu'é? (...) A billes? pues posaven unes co-, unes billes i
 eres de sabé..., fé'ls caure totes menos una (...) Unes curres (...)
 Amb una curra (...) amb una cu-, una fusta (...) I al ruc! (...)
 Amb cartes, amb pessetes (...) Si'n tenives! (...) si no'n tenives
 no (...) No, la canalla no.

...Més que ré, posan-les un cassigallet a l'asquena (...).Pues, mira, un bucinet de roba. Ara mateix estan aquí se fos lo dia dels ignocens agafarín un bucinet de roba, un retallet així com lo dit, un de vert i un de roi, i un de blang i... se podeven, i te l'angantxarín am una 'guila aquí al radé, que tú no te'n taleiesses i que martxesses qu'en passes lo poble que portesses aguell cassigallet... La rissa que portarín ells... Me'n recordo que'l pobre vell de Sala, una vegada allà 'Massivert le'n va posà un, de cassigallet així. Va baixà cap ací Malpàs amb lo cassigallet aguell... (...) No feven gran cosa més.

Sí que hi 'naven. A plegà lo "ninou" (...) Lo "ninou" ere, mira, llavons com que no hi ere golosines, ni hi ere res i'n feven mol gasto, la canalla. Pues lo "ninou" ere..., quan al matí eren agafat una panereta, d'aquestes petites, i harín passat per totes es casas... I totes es casas es posaven una cosa u atra. La un les posave caramelos, l'atre 's posave txicolate, l'atre es posave un'atra cosa. Hasta nyaví qu'es posaven un ou, pra que puguesses menjà, perquè llavons s'anae més escàs. ..La nostra Anita'ncara hi haví passat, i vinre-hi ací tamé, els crios de'quí, quan jo vai vinre ací Malpàs. Ancara hi viniven. Estaven més contens, ells, allavons, amb allò.

Se com ho celebraven.

Antes d'antrà am cap casa, quan arribaven, ja'ls anaven a recebre's txicots, qu'allavons viniven a peu per aquí, per davall, antes d'antrà 'l poble ja eren es txicots a'sperais. I allavons, es agafaven i's portaven cap a la plaça, i alli ja dixaven les trastes, ja desambolicaven les músiques, i allavons de frente a l'iglesia, a fé'l saludo a San Pere, antes de res més, lo primé que feven les músics al poble 'guet, i l'últim que feve ere lo saludo a San Pere, i'l despido.

Lo despido tamé. Ja podeve.. sé tanta gén que vulgués i tot lo que vulgués, però quan havín fet lo despido, qu'havín tocat la glésia de San Pere, no voleven deixà tocà ni un ball més. Allavòns arribaven i feven lo saludo a San Pere, 'naven llà la iglésia, tocaven, acompanyan-les lès txicots, i després..., diven cobblètes. No... Quan havín fet lo saludo guell a San Pere, qu'havín tocat allí. Allavòns es acompanyaven es txicots i passaven per tots es carrés del poble. I a cada casa's paraven i tocaven un ratet, perquè.., pra..,pra que sapigués tothom que ja hi ere músics, que ja'vín les músics. I després d'això, llavorens tornaven a l'iglésia i feven cobblètes, que diven.

.....
No ho deu sabé, se qué cantaven.

.....
Des de la guerra (...) Les dos anys antes, de la guerra es va continuà tot igual, no's va notà, la República, antes (...) Però la guerra se'n va tot pel caldo. Me'n recordo que.. lo primé any, i'ncara voleven fé, van fé missa de gall i va sé una comediada amb les obrés que..

.....
Lo ball des bastons (...) Sí que'l sabeves ballà (...) Només es homes, sí. Es dones no.(...) Això si vinguéssou lo dia de San Pere 'l veriu ballà (...) Am la música de la festa mató, sí (...) Ara mols ja no saben guaire de tocà'ls (...) Però'ls ho canten i desseguit ho agafen. (...) Lo'ndemà si feve..., al matí missa, feven la missa des maiorals. Dels jovens, diguem. La missa dels soltés.

.....
Cad'any les canvien (les maiorals) (...) S'han de cuidà de tot de la festa.

.....
Posà la panereta'l balcó, a vere se passaven les reis.

L'estudi català jo hasta que hi va'stà la República no'l vai vere mai (...). An la República jo aquí no ho vai vere, però a Pobla sí que... Perqué llavons anava ' cusí jo, a Pobla, hi vai anà. A cusí me hi va fé 'nà una mica més, i as tardes anava's mones, a labor, i ho veieva d'algunes qu'anaven allà, i's que veiva qu'anaven a'studi as mestres tamé, i ja ho diven que feven comprà llibres catalans... I's feven estudià un poc an català (...) Ací no.. us deven fé llitxí an català.

.....

Tú dius "tens", jo dic "ting" (...) I tú dius "ia vens", jo dic "ja ving" (...) I hi ha un'hora caminan, d'ací llà (...) Ací, del cap de la serreta cap a deçà, ia ere una manera d'anraonà, i cap a dellà un atra. Perqué cap aquí, a Castellàs i Peranera, anraonaven com Malpàs, i allà no, allà ja... Igual com, pra fé surtí'ls animals. Les diuen; aquí diuen, "ia'ls soltes", allí divom "ja'ls fem surtí". (...) D'agueixa serreta que hi ha 'quí al davan, canvie cap allà. (...) A Viu tamé anraonen com a Massivert. I pobles que ja són a l'atra Ribera, ja tinem un'atra manera d'anraonà (...) Al Pon com a Malpàs (...) "Ia vens" / "ja vins". "Jo" i "io". Es d'Erta i's de Sas com as de Massivert. "Jo ting", i "jo vai" i "jo ving", i ací no, ací diuen "io", "ia ving" (...) Allà "plou", ací diuen més "pillou". Tot aguell costat diuen més "plou", i aguet més "pillou". (...) "Si van llevà" (...) "Lligisso" (...) "partisso" (...) "Ací" é més de prop, i "aquí" é més lluny. Jo ting açò ací, i tú ho tins aquí (...) Allà (...) "Açò" ho ting jo, "això" ho tins tú aquí. (...) Allò (...) Pra'penre... (...) Gén de més..., (...) més fina, sí, diuen "vinien", i "anaen"..., i aixís (...) Són més de capital. (...) Sí que's coneix. I se són de la Ribera de Sort, o se són d'Aragó... A la Ribera de Capdella diuen més..., aquí diem la "era", allí diuen la "era", i "feve", coses així (...) La txen d'Aragó enraonen més

l'aragonés. I allà, la Vall de Benasc mol benasqués.(...). A Garravet
no sé se parlen igual qu'ací (...) Anraonen quasi com ací, com als
de 'cí de Malpàs més, com allà de Massivert no.

No hi has estat am cap poble de 'llà dal? (...) Dels Iclésies, pues quede...a l'asquerria, o sigue que al cap de la serra de Perves, allavons hi ha una pista pe'la dreta, que seguís serra'món, que va fins a Prat d'Hort (...) la pista'guella que va fé la Enher(...)péro ara fa tres anys la van fé fé des de Prat d'Hort fins a més amun de Erta (...) Pues puiàvom pels Iclésies, o per Prat d'Hort, o sigue per la Creu de Perves, o per Malpàs. (...) Quan anàvom a mercat a Pon de Suert, tres hores, andando, i tres de tornà. O sigue que als últims anys ja 'gafàvom lo cotxe que tinive Cambrai, que ja feve lo transport, i después lo camión que hi haví des mineros, que portave als mineros del Pon, pues lo dumenge que sortiven de la mina i as tres de la tarde tornaven. Llavons mos portaven les que hi volévom anà. Alguns ancara s'astimaven més anà caminàn que no pas aprofità. (...) De Malpàs hi havie un'hora o cin'quarts del nostre poble fins a Malpàs (...) Per la serra de Ventolà s'anave 'fé cap al Pon. A Popla de 'llà dal a penes se hi pensave mai, ja feve més... (...)A Txerallo sí, hi puiaven dos, de'quí de Popla, que.., mos puiaven lo vi, mos puiaven to'lo que mos feve falta, ja de... N'hi haví un, lo Ginós, que li dívom, puiave lo dumenge i'l dijous. Primé feven lo mercat a Txerallo. (...) Ara lo que no sap sa on é Txerallo, no sabrà cap a on é Txerallo, perquè allí da on é 'l poble vell ja'stà completamen desfet. No hi ha ni funaméns. I allavons va passà mols anys que févom lo mercat allí Txerallo. Després, quan van fé lo deixòs ja'l van fé a cap de la fàbrica de Txerallo. Da on s'acabe la fàbrica, pues allavons va passà uns anys... (...) La companyia no la va vulgue fé fins as Iclésies, la va deixà només a mig camí, fins acabà la penya, fins que va'vé de barrinà. Quan si va deixòs la pela, allavons va vulgué que mos ho fessom es veíns des poples de Buiria pa n'amon, de Sentís an amón i dels Iclésies, que ho tinive Sarroca, qu'allavons

les Iclésies perteneixeve'l districte de Sarroca, i natres érom del.
 destricte de Benés. L'any setanta.. mos van ajuntà les dos destrictes.
Mos voleven agregà al destricte del Pon. Però.. al costat aguell,
 pues se mos feve mol més lluny, tamé havin dit a la Popla, però a
 última hora, van donà equis pessetes al municipi de Benés pa'grega-
 mos a Sarroca. (...) Ara a l'istiu hi viu una gèn que inclús l'an
 passat se hi van fé una casa. Ja l'hi tiniven, però.. con que la
teniven despartada de la carretera van comprà un bucí de terreno
 a un'atra gèn, i se le hi han fet nova (...) Duran l'hiver (...) I
aguell atre que hi tinén lo ramat, pues agueixos no..puiaven (...) ja
erom cing u sis (...) Disset (...) uonze cases (...) Més que ré
 cap a Barcelona i cap a Lleida (...) si van quedà (...) Hi haví la
Farrera (...) El poble de Sas lo formaven tres poples, qu'ere qu'en
diven lo Batlliu de Sas, qu'ere cap de destricte (...) lletrero'gueix.
 Ere artxiprestat, lo rector que hi haví si cuidave de vâries...cape-
 llans (...) Tinive una fusteria i haví fet Sans, que no s'haguessen
 (...) setze de djuny (...) i'l Jesuset que hi haví a Sas, a Sîntís,
 i a Manyanet (...) les pobles (...) se n'ho van portà (...) La festa
maió 'l dia de San Miquel, i'l dia vuit de mai févom la festa petita,
 que tamé é la primera aparició de San Miquel (...) acudive (...) coievom
 (...) blat (...) menjà a la cambra (...) ja tinivom un local
 (...) mongetes (...) hi tí família (...) a fora (...) quan mos anvita-
 ven (...) feven les vespres (...) les salms (...) vells (...) si
 cantaven unes estrofes (...) si cantaven es gois (...) ajudà (...) tiniva
 un any més lo de Casteliàs (...) tenra (...) ho tinén arrendat.
 (...) les pares i la filla.

INFORMANT Nº 1

les festes totes les feven se podeven, però les que..., moltes no'ls podeven fé pel treball. Per'xò que.. de festes no le'n diré cap guaires (...)--les principals sí, això sí (...) Sí, aguesta sí, agues ta la feven la de Nadal, i d'atres, tamé feven la festa...Lo jovén, tots, diem, qu'ere pra San Blas, i després pra Santa Agueda (...)Allò també, com que ere del jovén tamé feven festa, però.. En feven tothom. Però vage, no té importància. Després les atres, pues mira, Nadal, i després les Pasques, se no, les principal.é la festa del quinze d'agost. Aquestes tres sí. I d'atres festes pues mira, de la mare de Déu la un tí...Pues tí de.. d'allò de pensa-hi lo dia que sigue, com la Mare de Déu del dia vuit de desembre, pues tamé la fan, però no festa..Cadaú se la fa, a la seua manera. La un la fa l'atre no la fa. Però les principals són aquestes, i les atres, aquestes tres, i les atres.. Antes feven San Txusep.. Ara no'n fan.

.....
La Festa Maió é'l dia quinze d'agost (...) Ah, l'aplec, sí, lo feven lo dilluns, ...la festa maió del quinze é sempre'l dumerge. Lo dilluns qu'é San Roc, allavons feven un aplec a San Roc (...) Aguell camí de sa..., aguella pista que passe 'llà..., a l'arriban aquí a casa Anselles, allí, puie. A San Roc hi pot aná, allà a l'amissora, i tot (...) Hi anaven, pues mira, les que podeven, i d'atres que no hi podeven aná tots, però hi anaven, principalmén, sí. No, romeria, pues mira, aná ' vere, aná'l San (...) No, a trená, de vegades, vui dí, a diná, a fe-hi una mossada, com que hi anaves al dematí, a la fresca, perquè hi ha dies que feve molta caló, i anaven amb la fresca. No, a diná no, no hi han anat. Per jo no l'hai vis mai, a diná i a menjá ré. Això..., 'nai, i estàsse-hi un rato pra 'llí. I lo jovén anave a ballá 'llí al planell que hi ha ... allí mateix.(...) Resaven, les dones més velles diven lo rosari i les atres contestaven. Sí, això sí, això sí que ho févom.(...) Sí, del ball això, ho feven des-

pués de la missa... Tot lo que li puc dí le ho poden dí tots. ---
de gén. No le'n puc dí guaire perquè no hai pas sigut d'aguestes
de..., de pugué contá gran cosa (...) Oh, d'abans, pues mira, sí
qu'ancara fa anys que hi soc, però que ancara..., vai vinre de després
que'n feven més que no pas allavons. M'antén?. Hi haví més gén, i
tiniven molta feina, i, que no...no s'eren totes. Jo..., com que aquí
no hi vai viure. Jo era a França. 'm van portá a França que total
tinive dos anys i mig, pues..., i me vai casá, i me'n vai vinre 'quí,
me vai casá 'França, i me'n vai vinre 'quí. L'any vint-i-quatre.
Com que els meus pares i es meus germans tots eren allà. I aquí,
no... S'han mor tots i no n'hai vis cap, sinó un. La un s'ha mort
a París..., l'atre..., dos, se me n'han 'nat a morí a París. Una girmana
i un germà. Aguella la vai vere..., però morta. Com que allà hi vai
haver d'aná. (...)

Per San Blàs una festeta pa lo jovén... Anaven a ballá: I feven una
miqueta de festa. Això més pel jovén que no pas per totes les persones
perquè.. No..., treballaven igual. Igual qu'ara (...) No. Això de
meniá no n'han fet sinó per la festa maió després de... Un dia, que
fan un replego de meniá fora..., fes una gralleada de carn allí a fora.
Això sí. Però no ho han fet guaire, no. (...) Ah, sí, amb lo jovén,
sí. Lo jovén ho celebravam per fé riure només, perquè.., pa fes un
tip de riure-ho tots. I vet aquí. (...) Jo no rieva ni més ni menos,
però lo jovén sí... Pues mira, anaven a cavall, molts, alguns, feve
de capellà, o feve de mestre, o feve d'una cosa u àtra..., sempre
tenive un diari... I llogive patim-patam. Ja no cal dí. Pues tot
això no ré (...) Alguna vegada que hi haví gén a la Mola...,pues
viqueven les molinés. I anaven hasta 'llí, i txarraven, i lo jovén
seguive al darré, tots. I mira, no ré, només una mica de joc pra
ells mateixos (...) No, això no... Pintá's aquí dal no ho van fé

guaire, no (...) Lo qu'anaven a fé tonteries tamé pra'llí pra's cases això sí. Però no rés amportán.. (...) No perquè se'n riurín (...) Un any vam aná a ca de Farré (aguesta no ho sap) i qui diu a ca de Farré anàvem pes cases. Com que feven la coca de greix. Sap se que vui dí? Jo tot això no'n sabeva ré perquè..., vai vinre de França, totes aquestes coses no'ls sabeva. Però después ho vai vere qu'anaven fen. Pues allí la pobra dona, la mestressa de'llí, com que tinive les coques allí als graelles que ia tinen unes graelles asprés, pra fé'ls. I dos o tres jóvén que van antrá 'llí i li van dí que dellò, que'n voleven menjà d'aguella coca. "Oh, que no é ben cuita an-cara.." "Oh, pues és igual, doneu-me'n, perquè jo ara vui fé lo tor del poble". I anave pel poble, antrave, i si trobave gen les tocave la mà, la mà plena d'aguella pasta, pues les ampipave. I's va'scunsá qu'aquí (això sí que se'n recorde, qu'é cosa rara) pues ere tot un raconet d'hòmens. Passaven la tarde. Havín dinat, a casa seua, i passaven la tarde. I van arribá 'quí, "què tal, què tal" Això vai 'ná 'aurí la porta; tiniva la porta tancada perquè això ere un antrá i surtí. I allavons, vai baixà cap a davall... Hi havi un noi que'm va dí: "si m'ha de tocá la mà tan sí com no" "No li toco la mà 'dingú, jo 'vui". Avui, no li vai dí avui. "Jo no la toco a dingú la mà." Bueno perquè ja me vai malfià..., ja que me ho va dí, vai pensá, "tanto". Allavons ell puie cap aquí. I no'm va dí ré. Comence amb un banc que hi havi de cap a cap, i aguet, i aguell d'allà, i tot açò. Tot ple d'hòmens. "Que tal, que tal, que tal la festa.." I no se ho diven de la un a l'atre, perquè van pensá, lo primé va pensá "ia te ho trobaràs" Les va 'mpa-tá tots! (...) riure tan que vulgues. Mira, me'n ric jo i tot, i no'n tinc guaires ganes. Aquella sí. A la seua manera, se divertiven, lo jóvén se divertive. Ré..., no hi havi atres coses. Lo ball, ne feven quasi bé cada festeta que fes.

Festa i festeta ne feven a Ca de Pere. Hi anaven tots. Sé que...
 Mira, ja la podeu conéixe, Julia, la meua filla, la deureu conéixe,
la dona de Miliet, de Milio..., del barbé. Pues é la meua filla. Tenive
 'liavons quinze o setz'anys.. Hi anaven tots, lo jovén..., les maries,
 tamé hi anaven, c hi anaven només a veure, a passá..., a fé bulto.
 (...)Mira, d'antes, quasi bé ja le ho vaic a dí que no, ja tinc massa
 dies, ja no hi penso (...) De Carnestoltes, mira, sí, que'n feven.
 Mira, lo que no podeve 'ntrá per la porta 'ntrave per un balcó o...,
 com podeve. Amb una'scala. Ells s'arreclaven. Però només pra...,
 pra fé així, cosetes així (...) Llavons entraven amb una casa. Lo
 primé que feven a vere se trobaven una padella, que hagués astat
 al foc, ben negra de fum, i allavòns aná 'passá les padelles a l'as-
 quena d'una persona jove, ara, persones velles no. Això eren coses
 que ja ho amagavom, antes, perquè ja ho sabévom. Perquè aná 'mbrutá
 una persona quan é mudada, i ni que no'n sigue. Feven així tonteries
 Entre ells sí. Juaven a la seua manera, bé. Ara tot això s'ha plegat
Ja fa dies, això (...) Jo no me'n rieva pas guaire -----més faie
 na, que ganes de fé fevta (...) Erom cinc., a casa, después un mosso
 o dos, i jornalés, i tot això, teniva faena. --Agrade als pares,
 de que les fills se puguen divertir una mica, perquè no hi haví ré
 No hi haví ni arcadio..., ni atele..., ni ré, ré, aquí. Pues..., a
la seua manera..., desfrutaven. I anaven més bé allavòns d'aguella
manera que no pas com ara van. Perquè lo que fan, ara, ia no'n cal
 parlá. É mol diferén. M'agradave més allò, qu'açò. Ara, que jo ja
 tinc massa dies, ara ja no...(.) Es dumenges treballà com a negres,
 a últims d'estiu, tots. Igual lo jovén, igual los vells, igual tots
 (...) De música ?. No, només aguell acordeon que tenive Pere, i ancara
Fevé ballà, només txin-txan-tan, txin-txan-tan, però tocave tamé
 que sabeve l'home, però no's pense que, la gén que ballaven no sabeven
 s'a on tocaven. Però mira, passaven lo...(.) No, la tarde, hi anàvom

només a la nit. Treballà tot lo dia, févom. Ells i tots. Perquè ací ere la..., el bon tems. A l'hiver sí, hi ere vegades que feve fred, mos astavom a casa (...) Jo no sé..., però..., jo sempre l'hai rentat amb basses amb la basse (...) Amb lo safareig allà. Perquè quan vam arribá 'quí, jo... rentaven als ginolls, m'antén?. La bassa ere baixeta. I, deixò, no'stave net. Al meu marit vai dí jo: "se no s'arreclen les basses jo aquí no hi puc rentà. Jo als ginolls no hi puc rentà. No hi astic acostumada, ni me'n puc acostumà". I allavons va dí:"pues mira, pues a fé..., replegarem a vere, diu, i'n parlarem". I'n vam parlà. I allavons vam resgre de fé..., una bassa. Des dos que hi ha, la més gran. No'n vam fé se no una perquè, lo pati d'allà perteneixeve 'Anselles. Anselles no..., no voleve cedí. I no li feve falta pa ré, però, no ho voleve. Pues bueno, va'stà aixit I allavons al cap d'un parell d'anys u menos, van resgre de fen un'atra. Una pa rentà i un'atra pa'clarí. I ho van fé. Perquè jo allavons...Se no hagués estat per jo, les basses no s'harín fet. Allavons se'n va fé una. I a cap d'un any, un any i mig, o putsé dos, van fé l'atra. I vam rentà prou bé. (...) Sí, si, tamé feven lleixiu, mol. Oh...,ia quedave una roba més maja qu'ara. I amb un'auló, que feve,...agradave. El lleixiu fa un'auló bona (...) Pues mira, hi posaven la roba..., la primera anaven a passà per aigua 'm sabó i tot això. Després la posaven amb un cubo esprès, sigue de llauna o sigue de fusta, -principalmén de fusta-. I arreclaven la roba 'llí. I después posaven una peça mol..., aspessa, bona. I allí posaven cenra, passada per un porcadé. Sap se qu'è un porcadé?. È una cosa que..., quede la cenra triada, amb la mica del carbó que hi quede, i tot això.. Se quede lo carbó, adamón, i la cenra neta, igual que polset, i ben neta per damon. I después virgue tinre aigua que bulligués..., primé, tebbia, i después una mica més calenta i així, i posàla 'llí, per damon d'aguella peça que hi havi la cenra, la cenra no colave,

a dintre de la roba, només l'aigua 'guella. I l'aigua a mida que
 se hi posave, astave tapada davall; i quan la voleven traure, tornà-
 li a posà, calenta. Això costave tres o quatre, o cinc hores a fé-
 ho
 Però quan sortive, la roba, ia podeve 'stà dos dies a dintre del
 cubo, però la roba 'ncara ere calenta. No tan calenta com de principi,
 però ancàra ere calenta. Allavons l'aclarivom. Jo no'n vai fé guaira,
 d'aguella. Tamé 'n vai fé, però no..., no guaires dies. Allavons
 vam començà amb sabó i tot això.

.....

INFORMANT Nº 2

Duran les dies de semana, pues mira, treballà. Cadaú la 'seua feina, i..., mira, i aixís. I 's dumenges a ballà, un ratet, a la tarde, i a la nit, i au, i ja 'stà. (...) A l'Hostal. Ballàvom allí al - des cases. La un hora amb una casa, l'atra hora amb un 'atra. A fora, si no per la Festa Majó no. Perquè a l'hivern, i aixís, pues no podie pas sé. (...) Allavorens teníom..., pues que hi havi 'quí.. Hi havi músics aquí, hi havi una orquesta 'quí. Que 're lo Ramon de la Mola, aguell que es va morí l'atre dia, i después..., el Pere, i un oncle meu, tamé..., tocave la guitarra,... I después ja, més tard, ja va vindre un acordeoniste sol: Pere Costa, lo pare d'aguet noi..., élo conèixes lo noi? (...) Pues el seu pare tocave l'acordeón, i ell tocave..., cada dumenge.. I passàvom un rato, i cap a casa s'ha dit!. (...) Es festes és típiques que hi ere pues ere Nadal, Cap d'any es Reis... Es que fevom més festa. I después Pàsqua, i Corpus... No sé se mos deixaven ballà per Corpus, potsé no. Per la quaresma no, ni hablar (...) Lo dia de San Jusep, demanaven permís al capellà, se's voleve deixà ballà, i allavons ballavom, lo dia de San Jusep, i prou. Tota la quaresma ni hablar, ni ballà ni rés, i después hi ha el dia de Pàsqua, i totes les festes, tots les dumenges... Allavons sí. Es ballave cada dumenge, am aguet poble, ere mol... I com que tenien lo músic aquí i tot això. Hi havi mol txovén, eh?. Hi havi mol jovén abans. Bé hi havi molta gén, abans, i ara no hi ha ningú

.....

Sí..., posà's caretes, i ah!, que n'havín fet. Jo sentiva 'splicà a la meua mare...jo no n'hai vis de carnavals tan grossos, però quan la meua mare..., acampave, pues..., se mascaraven, se... bueno, feven uns dinàs allà ' la fon... Feven la plega, pel poble, i allavorens feven un dinà 'llà la fon, i allí tot lo poble. Oh, ere bonic, jo tot jus me'n recordo, d'això, eh?. Això només me'n recordo una mica, que sé qu'eram a dalt a l'aixida del mestre, i no sé quin tonto va

tirà una farrada d'aigua, per vulgué deixò.. Bueno, això no són màsca-
res, això.. rés. Però bueno..., 'nem a dí que tot se preneve amb
bona.. (...) Tot jus me'n recordo perue devia sé... com lo nostee Javier,
no com Juan Manuel, no, com Javier i ancara. I te'n recordes perquè
la canalla a tot arreu fiques lo nas, i aixís. Pues es mascaraven,
i's posaven caretes, i's disfrassaven.. les hòmens de dona, es dones
d'hòme, i aixís.., i procurà que no'ls coneguessen, passaven pe les
cases.. I, mira, els anvitaven, a coca de greix. Tú ia sàs qu'è coca
de greix?. Ells no ho saben. Unes coques que 's feien típiques, amb
una pasta, es feie un caldo..., mol bo..., i 'llavons s'amassave'm
farina, i después se feven unes coques, i se sucaven, nosatres com
que a casa meua aquí teníom tanta mel, pues les sucàvom de mel,
i tothom contén.

.....

Per Cap d'Any, pues, res.. Aixís com ara fan, extraordinaris de
sopàs i tot això --- (...) La canalla pues tamé. I per Dijous Gras,
feen la plegà la canalla, i mo la menjàvom a'studi. Això quan jo
era jove (...) Ous, se pastaven la gén, com que llavons tothom pastà-
vom a casa..., coques, i.. cansalada, i mongetes, i se'ls donaven
alguna llangonissa, i aixís, i au, i vingue truitades, mentre coieven
les mongetes, i vingue truitades amb patata, i.., i com fós, i cansa-
lada, i contens, més contens que un "ocho"

.....

Tamé..Sí..Ui tan!. Mira. Al cap del foc, i garrotades -- (...) Això
sí que no.. "Tronca de Nadal, caga torrons i pixa vi blanc". Ves.
La meua mare 'n sabeve. Ella sí que yo'n harí cantat de boniques,
de cançons. Io no'n vai sabé 'penre cap. A l'hora d'apenre-ho, pues
no hi vai pugué sé a la seua vora, i después es va morí (...) Tiniva
dinou anys.

.....

Per San Blas allavons s'arreclave un cistellet, i se hi posave 'llà, llangonissa, pà, una miqueta de menjà pels gallines..., i després pos, si's tenive fruita, fruita, me'n recorde, i txicolate, i cosetes aixís, i s'adornave el cistellet, i's portave 'llà, i's beneive, i au, i cadaú a casa seva

.....
Per Sant'Àgueda, pues se llogave un músic, les dones, llogaven un músic i feven ball. I aixís com abns pues ere'l costum les homens anà 'buscà les dones, pues allavons les dones manàvom, i anàvom a buscà 'l que nos semblave... I ia'stà! (...) Un ball normal. Després feven la plega les grans, la gén grans, les petits pues ho feien aixís, i se ho mentxaven, nos ho mentxàvom al col·legi, amb la mestra, que li dieven, i tot això. I després, les grans per Carnaval pues tamé feven plega. Replegaven tot lo que'ls donaven. I's feie el sopà tot lo jovén, allà a la ----, se feve el sopà i au, i ancabat ballaven. I quan ere prou tard cap a dormí.

.....
Allavons llogaven..., de la un any pa l'atre ia nombraven maiorals, dos maiorals: Maioral primé, i maioral segón. I prioras, tamé..., una noia soltera i una de casada (...). No... L'any que era priora jo, l'any que'm vai treure 'l dol de la mare, i Cisquet del Mestre, L'havís conegut, a Cisquet del Mestre? (...) Les dones no nos cuidavom de rés, eh?. Jo vai sé priora, però només per 'nà fé la plega, pel poble. Allavons se féve la plega, es plegave lo que fos, i així.. Lo que donaven. I cocues, moltas coques. (...) Pues aquí ho deien i ja'stà, ho nombraven i ja'stà. "Tú seràs priora l'any que vé, i tú, i tú, i'l que sigui". I'ls maiorals. Les homes ere les que's cuidaven de tota la festa maió, de organisa-ho tot, i això. I després feien tamé... L'últim dia de la festa, em semble qu'ere, feen un sopà, o bé una txicolatada, o coses aixís, qu'encara ho fan ara.

Pues aquí ere igual (...) I's ballave tamé. I 'naven a San Roc lo segon dia, 'naven allà l'armita aguella.. I al baixà, pues tot baixàn ballaven lo ball plà, i'l contrapàs (...) Pues és lo mateix dia, quan tocaven una cosa, acabaven de tocà un'atra, tocaven un'atra i aixís (...) Pues la orquesta que tenien al poble (...) No ho sé, com que io no l'hai ballat mai (...) Si'ncara n'ya que'l ballen, a Durro'l ballaven, lo ballen, la Monse el va ballà'güest any, allà dal. Io no hi era..., tampoc ni ho sé, ia ni me'n recordo la tonada tapoc (...) Això'l segon dia de la festa majó.., quan se baixave, al dematí, pues allà.., an ven dit la missa, allavorens s'anave tot amb una professó, però tota la gén, allà. El capellà a cavall d'un ruc. I'ls atres caminan. (...) Jo no hi vai pugué 'nà mai perquè teniva tanta feina... Era sola, i això, pues no hi vai pugué 'nà mai, però diu que ballaven lo ball plà.., i beieven allí.., i's.. (...) Lo rosari, diven lo rosari (...) La missa la feen aquí. (...) I se'n portaven la bota, se voleven beure, com que tothom ja'ví 'smorçat.. (...) Sempre, pel matí.

.....

Sí això tamé. Jo tamé ho havia fet, de petiteta. Tot jus me'n recordo. (...) Oh'l Ninou. "Que no 'nem a plegà'l ninou?", mos diven. "Pues sí ja hi hem anat, o hi anirem, o no hi anem (...) Mira, lo que teni-
ven, pobra gén, nouetes, i clivellares, i txicolate, i algun caramelo que no n'hi havi gaires allavons ancara, i mira... (...) Cap a casa. I menja-mos-ho quan mos semblave. Això sí que me'n recòrdo una mica, perquè 'm feve tanta gràcia.. La meua padrina sé que'm donave confits, cad'any mi donave confits. Allavons, no podeves vere mai confits ni caramelos... Tot s'agraive, llavorens, llavons s'agraive tot, perquè no s'havi vist..., gaires coses.

.....

'naven allà la plaça la fon, i beneiven les animals, i diven la missa.

Antes, pel meu record sí que n'hi haví. Llogaven, es d'Areny havín
puiat dos vegades o tres, però ara ultimamén no hi va quedà degú.
 Vet aquí, lo que févom, no ré. (...) Aguestos ancara me'n recordo
jo. Después d'Arinyà, un pobblet allà vora Pobbla... Pues d'allí
tamé hi havín vingut (...) I tan si nyaví. (...) Cuidà's de tot,
 des músics... (...) No sap el que é cambra (...) Compraven un cap
 de bestia u dos i's cuinaven allí (...) menjà pra'ls forastés que
viniven, pra tot lo jovén que viniven de fora, allí... No'ls caleva
 'nà pes casas. Allí'm una casa sol (...) Vaien!, una plega. Passaven
les músics (...) dos maiorals (...) dones solteres (...) allò, feven
 igual com fan aquí la comfraria. Lo dia que s'acabave la festa maió,
ja nombraven les maiorals pa l'atre any. I's prioros tamé igual.
Es dos. (...) Per Nadal to'lo jovén érom fora, anaven an lo bestià
 a l'Urgell (...) Anaven a cantà la desperta (...) li cantaven la pereosa
sa (...) Passavom a fé la plega tos tres pobles. I lo dia de Pàsqua
 mon anàvom a menja-ho tot a Adons, i allí's feve truitades i llango-
 nissa (...) De ninot, igual qu'ací. I's caretes. I'ls homes si posaven
 de dona, i'ls dones de home. (...) I tirà's neu (...) I el que no
voleve cagà, garrotade (...) No se'n taleaven cap, la canalla (...) foc,
 a terra (...) Si soleve fé (...) igual qu'ací. (...) tamé ja
 ho crec (...) Es tres pobblets, aguells, dependen tots del mateix.
 És dí, que quan se feve festa maió a Adons, tots cap a 'dons (...) Am
massoles (...) apagà'ls llums i campanades de boig! (...) Lo Calva-
ri anaven a dellà.. a dallò.. (...) Aguell sarrat.. (...) Això mateix
 (...) Com la mitat d'aquet d'ací. (...) Lo capellà que tiníom allavòns
 no's deixave traure, la bandera. Hi haví un capellà d'allà d'Aguiró,
 de ca de Farré de guiró. Ere entussiasmat, aguell home, hi haví uores
 que pe la festa maió mateix, no deixave tocà's músics a l'iclésia.
 I li van dí les maiorals que se no deixave tocà a la iclésia es músics
 que no 'nirín a San Roc (...) pues allí (...) Lo dia setze d'agost

Agueixa sí (...) No te'n recordes molla? (...) Tiràvom una bola de roc, ben redona, i amb un bastó l'havís de fé ficà al forat aguall (...) les jocs (...) Les binlles ere tres i nou, i tres de petites, i's havís de tirà d'un tros lluny (...) això mateix, allà'rringlerades i havís de tirà, i'l que's feve caure totes se no una, aguall guanyave ara, lo que'ls foteve totes a terra, aguall perdeve (...) Una pilota d'aguestes txicotetes (...) "Cavall fort, tin-ti fort, quan ti canses digues fava" (...) Lo que podeve 'rribà-hi, els haví d'escompassar tots, però no tocà'ls, i jo me'ls escompassava tranquilamen (...) No me'n recorde se com se dive (...) es quatre juns (...) No hi ere guaires que ho sapiguessen fé (...) No me'n recordo (...) Pues un lo vestiven de mula, allavons hi anave un atre a reconéixe la mula, i aguella mula li fumeve cada bot de pernes que pos contà (...) anaven a venre-la (...) Al final si deixave tocà (...) "la volangera trapissera (...) djuaven a cosetes aixit, tamé (...) Pues be'n teniu prou de faena (...) Lo dia'l primé (...) Lo que podeven (...) I cosetes així, caramelos (...) Les que eren padrins de batei, aguells n'haví que'ls daven algo (...) Molls, d'avellana, amella (...) I es feve la foguera, per cap d'any (...) La venlla de Nadal (...) S' arroplegave tot lo jovén (...) Feven una foguera de, una, tarté de llenya (...) Feven la foguera'gueixa (...) No en podeveu trobà cap més (...) Vinive a la del Pont, a la de Virallé (...) Am lo parell allí no's cavaven (...) I avons hi 'nàvom am les bous (...) Aguall lo Borrut, aguall d'ací, ia'ls carregave al tros mateix (...) Txops, freixos, i no gran cosa més (...) Alguna pomera, alguna perera (...) Prinyonés, ia ho crec si nyaví (...) Prinyonés, pruneres, pereres avellanés tamé nya'cí (...) De tot fevom més o menos (...) Beces tamé'n fevom, erc tamé'n févom (...) Sembràvom ara, ara primés de març, si començave (...) Cap allà l'agost, setembre (...) Lo demás. la segadera (...) Un anys n'hi vam venre (...)

(...) La festa maió és el primé dumenge de setembre (...) pues llavors en aguell temps, la venlla ia, en temps més vells així quan io era llavors mes petit, ia tiniva uns dots'anys o així, pues els músics ia arribaven la venlla de la festa, i la venlla ia feven una passacalle que diven pel carré, ia tocaven, ia senyalaven que ere la venlla de la festa (...) bueno, aguella nit no, la venlla no, después al dematí allà a les deu feven la missa, de deu a dotze, i tocaven també la música a la missa; la missa cantada, i después de la missa, i a la missa tamé, repartiven, el que's cuidave de la festa, passave a repartí un tallet de coca, a dintre la missa. I donaven una coca que portaven la priora, que 'presentave una cosa, que el capellà la benseive, els maiorals la tallaven a trossets i passaven a repartí-la per l'iclésia.

(...) la priora ere com diuen, el mateix que fan la pubilla. (...) No ere una noia soltera, i el maioral pues tamé, ere un noi. Cad'any es canviaven, tamé soltés (...) la priora ia la nombraven, poc més o menos ia si sabeve qui havié d'està priora, después a misdia passaven la Mare de Déu, a l'hora de dinà pels cases, passaven a fé la plega, llavors passave la priora, la priora passave la Mare de Déu i portaven una plega, i els maiorals, que n'hi havia dos, l'un era'l maioral majó i l'atre'l que l'acompanyave, jóvens, vull di soltés. Pues passaven a fé la plega i pels cases els donaven talls, a la mare de Déu tamé en posaven. (...) Es la Mare de Déu que hi ha'l poble, qu'é la Mare de Déu de setembre. El vuit de setembre. La festa maió es feve el primé dumenge de setembre, ara s'haperdut; ara no se'n fa. Fa anys que no se'n fa. La Mare de Déu del Rosé és, l'altà del Rosé, que no mé'n recordava ia (...) Dos, ... i l'atre que l'acompanyave, un ere'l que portave tota la festa, que portave un ajudant.

(...) Sí, per la festa sí. Después de missa sí, ia feven el primé dia

el primé ia feven ball, antes de dinà, después a la tarde tota la tarde i hasta la mitat de la nit o més (...) Bueno la festa durave dos dies, lo dumençes feve la festa maidó, i después se'n feve un altre dia; el dillums, tamé, el dillums no treballave nengú però ere festa votada i anaven a fé missa tamé. Primé hi havia capellà del popte mateix, això ere abans de la guerra, encara me'n recordo jo. Después de la guerra ia no n'hi ha estat més aquí. Primé un capellà que estave destinat aquí que li diven mossén Miquel, después pe la guerra tamé va escapà, allavons era jove, mol jove, i quan va 'cabà la guerra va tornà aquí, i es va refugià al Mas de Gras que ia se hi ha estat en temps de la guerra i va morí al Mas de Gras. Aquell capellà ia ere gran, ere'l que mos haví bateat a nosaltres i haví estat sempre aquí. Ara mos ví el capellà de Pont de Suert, mossén Juan. (...) Pa'stassei no, ia no se hi va'stà degú mésaquí. (...) Después se'n feve un'altra de festa que ere San Fructuós, que tamé en fevom dos dies, San Fructuós i San Sebastià hi haví anys que se n'haví fet hasta casi una semana, perquè s'escunsave San Antoni, i después vinive'l dumenç, en cabat ia vinive San Fructuós i San Sebastià. El dia vin San Sebastià i el vint-i-u San Fructuós

(...) Vinive'stà igual, perquè allavons acudiva mol jove pels dos festes viniven de Viu, D'Adons, de Sarroca, dels Iglésies, de Corronçó, de tots aquestos poples del rededó acudiven lo jove. (...) No, el més gran és Viu, hi haví uns disset u divuit veïns; hi haví bastanta gen allavons (...) ia deu dé al menos uns vin anys, pues cap a Barcelona, Lleida, Manresa, Terrassa, Tremp, hasta Pont de Suert tamé n'hi ha.

(...) Pues s'acostumave a fé la festa; alguna vegada sí que haví n fet la missa de Gall, en temps antic sé que ho feven, però ara ia fa molts anys que no's fa. (...) Allavons cagà la tronca. Preparavem una troca, i allavores feva molta il.lusió vera si qué hi posaven. Perqué buscaven un tronc que fos foradat, i venga trucà'lli.

"Tronca de Nadal, caga torrons, caga vi..." caga coses
lo que s'imaginave cada u que l'agradave

i a mirà a vere se què hi havia. Els feven anà: mullà, els estenallés que diem del foc (...) anà a mullà allà la cuina en un caldè, pues allavòns hi posaven les coses, feve il.lusió. (...) de vegades n'havia que ho feven am. les estenallés, d'atres egades que ho feven am un bastó. I hasta una massoleta de fusta, (...) sípels Reis i per Cap d'Any, per Cap d'any passavom per les cases, tmé aplegà ningú que diven., tots de colla els del poble, eren divuit o vint, txiquets i txiquetes., anavom per les cases, i la un ti donave carmelos, un atre vellarés, nous, un donave una cosa un atre un'atra. Com que erem mol petits feve mota il.lusió. Después vinive ls Reis i mos feven posà la sabata al balcó, perquè mos diven que ho portaven es Reis, i un se ho creu. De vegades et portaven, mira, una taula de tarrons, uns atres sabates, un jarsé, coses aixís.

(...) pé la Candelera diven missa aquí tmé, i donaven una candela d'aguestes petites que donen.

(...) el carnaval tmé. Aquí's dive els dos coses. Els uns diven carnaval, els altres diven carnistoltes, i es feve un ninot de palla i' s penjave aquí la plaça, am una dorda d'una casam un'atra. Pues mira, tmé as disfrassaven, els jòvens, lo jóven, maskarà, passaven pes cases allà quan se feve l tert, disfrassat, feve molta il.lusió allavòns aguestes coses. (...) igual ere unadona que es posave uns pantalons d'un home, i una jaqueta, i la careta (...) de cartró, la pintaven, feven les ulls, i la careta pintada. Si no'ls coneixeves la veu adons no sabaven qui ere, anaven ... disfrassats, que no's coneixen tampoc, sinó un que tinguesses mol conegut, costave de identificar si qui ere. I después tmé's feve la plega, ere quan passaven pes cases que's recollien ous, mongetes, patates, atras coses, i después l'últim dia es feve un sopà tot lo jóven; es feven truitades, mira, un sopà que hi sopàvom tots.

(...) agueixa nit antes de fé el sopà, es trencave la corda, i hasta de vegades hi havia joven que teniven escopeta, tiraven untiro, que mataven a carnestoltes, después lo cremaven. Después si cremave allí.

(1..) tiraven la corda, o sigue'l deixaven caure, o sigue tot de vegada, al mateix monén que deixaven anà la corda, tiraven un tiro, i ia caeve, i tots allí li ficaven foc. Es cremave.

(...) El dumenge de Rams amavom a missa, i portavem, benefiven u ram, un feix de rams d'olivè. L'iclésia. No, puiaven de Pobla, de puestos que hi ha olivés. Portaven una trossa d'olivés, llavons puiave'l camión del Bep, aquell qje puiave a Pont de Suert, que puiave dada dumenge portave una trossa de rams d'olivés, i els benefiven i donaven un ram, a l'iclésia; un ram a cad'ú.

(...) abans del Dijous el dia antes ia paraven, hi havia un monumén, a l'iclésia que encara hi és, però ara ia fa mols anys que no's posse, i hi havia un monumés qu'estae mol bé, tot de tela; i es muntave, i es feven totes les funcions que es feven per Samana Santa. Passada la Samana Santa ia's tornave a retirà. I llavons tamé's paraven de tocà's campanes hasta'l dia que tocaven Al.leluia, pel dematí, no tocaven més les campanes.

(...) tamé, això ere'l Dijous Sen'a la tarde. Pues, apagaven totes totes les llums, llavons am los garreus, ¿sabeu lo que són garreus? Ecom n'hi diu, matraca? Garreus divom nosaltres, io tamé en teniva un tots ne tenivom, els mostres pares mo'ls havin fet, quan erom petits, i en ves de tocà's cpanes quan haviom d'anà missa, o Rosari, o Calvari, passàvom natrespes carres i avons cridavom " hòmens i dones al prmé toc de Rosari" o'l que fòs. (...) passà dos vegades, quan haviem passat dos vegades la gen ia acudia a l'iclésia. I llavons en ves de tocà'ls campanes passàvom am els garreus a tocà; pra'visà.

(...) tancaven lesllum s, tancaven l'iclésia, i llavons portaven uns massols, massoles que li'n divom, i els garreus i d'atres que n'hi havia que portaven grallaunes. Un rato de sorroll i picá, i matà'ls jueus. Sortivom después quan ia s'haví acabat això, ia sortivom de l'iclésia (...) un bastonet, una mica de massola.

Es procurave fé sorroll, una mica de sorroll.

(...) Al Calvari ere'l Diven res al dematí. Surtívom de l'icléssia que feven àixò, primera estació, segona estació, i surtívom. Arribàvom hasta llà, vora la curba aguexa, abans d'arribà la curba, i arribàvom hasta llà. I después donaven la volta, i atra vegada cap a l'icléssia.

(...) No, aquí no, els llitxive el capellà, i quan dive primera estació, quan haví cabat de llidgi, llavons es parave, posavom lo terra, i altra vegada. I hasta que s'haví acabat

(...) El Corpus, tamé 's feve professó i es portave, el jovén anave tallà abres, i es portave tot a la plaça, i un al mitx, i la professó de Corpus es feve a la tarde, i allavon sortívom de l'icléssia i pels balcons tamé posaven llinsols d'estos bons, sí; pra adornà-ho. I baixaven hasta la plaça, i tamé allí formaven, posaven com un a taula com un es astovalles, guarnit allí. Estavom un rato allí l capellà. Des pués d'agallí ia tornavom cap a l'icléssia. (...) Només per guarnir, el dia De Corpus, com a la festa maió tamé posave abres. La festa tot el voltan de la plaça tamé posae abres, voltats. (...) i un al mits de la plaça. El del mitx ere més alt, un abre més gros, pues plantàvom un freix que fos majó, un trébol, i pel voltant de la plaça igual. O tellers, til.lers que se'ndiu.

(...) un abre que fos més alt, n'hi haví mols que per la festa djuaven a vere si quin, i un abre com més llest ere i més alt milló, n'hi haví alguns a vere si sabeven puia a dal, hi haví alguns que hi puiaven, com que'l triavem ben llis. N'hi haveve alguns que hi sabeven puiahi.

(...) baixavom hasta la plaça que posavom. No, baixavom hasta aquí. La plaça é allà baix, d'on treballen ara, aquí l'entrada.

(...) Sí, lo maioral, o siqui, el fadrí maió, quan fevon les professons, io tamé n'havia portat, portave una bandera, que era una barra mol alta am una bandera vermella, i después n'havia una àltra, lo qui seguia del maioral, portaven una creu, un San Cristo. Això només es traeve pes professons. (...) I quan vinivei bisbe el navom a rebre am la bandera.

(...) No, és una bandera tot pintada, tot vermella, hi ha uns cordons,

vermells, (...) erem anat, lo que es portave, aquí per Sant Isidro tamé, que és aquí dal, cap allà que hi ha un san, es portave, la creu i la llanterna, perquè tamé hi haví una llanterna, que feve una barra com la del San Crito, i al cap una llanterna. Que s'anceneve una vela a dintre, tancat de vidre, i a dintre hi anave una vela.

(...) Això és el dia quinze de mai, i sortívom de Sant Isidro i llavons mo'n'anavom a l'aplec aquett que fan als Iglésies, de Castell Gervà. Pro portavom brens, hi'navom casi to lo poble, i dinavom allà. Dienla missa allí Castell Gervà. Perqué allí també acudiven de Sarroca dels Iglésies de mols puestos, de Viu, de tots estes pobles.

(...) Primé mo les n'hi desixaven fé, después sí que hi haví anys que n'havín fet; de temps més antic no en deixaven fé, no deixaven, el capellà no deixave ballà, avgsn, a missa sí que tocave l'ardecón, i después de llí naven a balà a les Iglésies.

(...) per carnaval tamé sen llogaver aquí de músic, llavons, es feve dos o tres dias de festa tamé llogave músic, i tamé es feve ball.

(...) Sí que se'n gastaven de brons, moltos hi havie molt jovén i hasta algú de gran que anaven a vere si podeven enganyà am alguna casa la mestressa, li amagaven l'olla, i si podeven traure algo de l'olla com qu'ere carnaval, llavoss passave tot. Alguna llengusissa o algo per allí descuidada, ré, la pescaven.

(...) Io, pues ho havia sentit aspicà, ho havia sentit dí. Només lo que recordo una vegada, que érom un dumenge, els grans, els casats, allà am una casa feven un vi cremat, i el jovén erom en una atra, una atra, més apartada d'ayuela i, quan lo teniven preparat, ia lo tteniven a pun de bura, pa deixà'l refredà el van anà portà allà un balcó i els altres mos ho pensavem, vam vigilà, i vampuià per una paret, i me reordo quan ia'l volevem agafà, va sortí un, l'amo de la casa, i au, un crit allí i mos vam escapà. I va'nà d'un momén que no'ls vam genra'l vi. El vi cremat, ells feven una txocolatada i un vi cremat.

ells ho feven a una casa, i natres, de soltés, am un'atra.

(...) homes potsé hi ha'lagunes coses que ara en aquestos momens un no se'n recorde, después dirà, ara allò els podeve havé'splicat.

(...) no se celebrave allavons, bueno, de vegades lo que es feve ere enganyà, l'un a l'atre, però no, no es fa festa allavons quí

(...) Si que ho feven, tamé, i lo jové tamé ho feve. Jo mateix m'havia passat això, tenia de jovenot, anà a 'orroncui, que el meu pare portava lo corrau. Hi havia per llà tres o quatre txavales, io tamé ra jove, mos gastavom broma, i io ni pensà-hi, i vai arribà quí Pertes i portava un retall penjat a la jaqueta, vermell. Hasta que vai arribà quí i mamà'm va dí ¿qué portes? Allavons me ho devon posà les noi es aquelles.

(...) si cassigalls

(...) pues naom al Pont de 'uert qu'ereI deu de giné, la fira del Pont de Suert (...) ere de vaquees mules eq:0es. I la fira de la Poblèta, se'feve quatre o cin de firaes. La més grossa ere a la tardó que començave el quatre o el cinc, ms sembla que és d'octubre, que feven un dia de bestia, i después un atre de vacum, cavallà, i después l'últimdia encara hi haví animals, encara hi haví bèsties però els tossinos, allavons se comprave'l tossino pra matàl ara. Se'n comprave mols. (...) Un tossino o dos, pra'cabà'ls d'engreixà a casa. I aguell dia feven festa, el jové de la Poblèta, tamé tiniven músic i es feve ball. Mol jove, que acudive de mols poples, mols si coneixeven allí, i mira, acudiven pe la festa, i es coneixeven, isseguien endavan. (...) Se'en feve una a Popla, el catorze d'abril, tamé hi baixàvom. Después veniven les firaes de Salàs, de mules. Tot cavallà, i Virallé, per Tot Sants, aquesta ere de molta vacum, i tamé cavallar, la fira'ls Sants es Creus, que'l tres de mai.

(...) A Pont de Suert i a Poblà tamé, dimecres a Poblà i dumenge a Pon (...) Als dos si fa o no fa, en aguell temps, com ere en dumenge, s'acostumava més 'rà a Pon de Suert. A Pon de Suert hi ha divuit quilòmetros, i d'aquí Popla vint-i-dos. (...) Jo hi haví anat a Fira Pon i

i fira Virallé tamé, i a mercat de Pon tamé, moltes vegades. El Pon astá, am dos hores mo n'hi anàvom. Caminàvom mol. I jo encara allavòns que ho hi havié trànsit, havia'nat d'aquí Tremp. Ere jovenot, am dos o tres més del poble, a Tremp i tornà, a pau. Ia hi havié la carretera, però no hi havié cotxes de línia, tapoc:

(...) Hi haví casas que sí, tres o quatre casas més bones, sí que ho feven. Els canviaven, compraven de jóvens, el feven treballà i els canviaven. Els portaven a fira i en tornaven a comprà de joves. I llaurà, allavon sembràvom mo, blat, llauràvom am vaques i bous, i quan vení els temps d'arregà, pues ho havís de segà tot am la fals i am lo volan. Io me n'havié fet bons tips de segà, segàvom lo nostre i después encara, com qu'erem hòmens, havim d'anà'ls casas qu'en tiniven més

(...) i tamé en pujaven, de fora, natres mateis n'ahvien tingut algun. Llogàvom algun jornal, per procurà avançar més, perquè si venive una pedregada, i es perdeve tot, perquè allavòns ere'l pa de cas. Perqué des pués una vegada ho havíon segat, portavom les garbas batre-ho a la era am els animals, un parell de rucs, o matxos, o egües, cada casa tiniva una cosa u atra, i hasta's vaques fevom batre i después de batre-ho ventà-ho am un ventadó. Encara'ls tenim aquí, nò sé si n'has vist cap d'aquesta classe de ventadós. I después portà-ho al molí, qe anàvom a . A la tardó nos preparàvom, tres o quatre sacs, per si al l'hivern hi hagúes neu. Hi havia tres o quatres forns aquí'poble. Casibé hi havié tres casas o quatre que tinguessen forn, però nàvom casi tots a una, a casa Coll. I casibé's pastave sempre; l'un dia unacasa, l'antre dia un'atra, així no's deixave refedà'l forn. I el molí hi havié'nat a Sarroca, més que es a les Iglésies, i aquí a Viu tamé hi havíom anat, pro a Viu, a l'hivern que baixe més aigua se hi moleve, pro a l'istiu, no podevem motre perquè no hi havié prouaigua. Als Iglésies hàum a molre mol, a la mola dels Iglésies que ara és del pastissé dels Iglésies. Allí moleven.

(...) Les casas més beixes, que no tinivom mtxos, tinivom u n parell de rucs, dons, un sac a cada ruc, de seixanta quilos, a cada animal

i els casas més grosses que teniven matxos posaven dos sacs al matxo, queportave la farina, i llavons, al forn, hi haví n torn que diven, que passave la farina i es triave lo segó, i allò atre que en diu lo trit, que és farina de més, que no és tan bona pel pa, i la flò de la farina, que'n feven el pa, cada cas es pastave, la mestressa de la casa, devegades si no ho podeve fé ella, algunes cases igual, hasta jo de jo ve m'havín fet, es feve tot a mà, així com hi ha pastadorses, allavons tot a .. remenà a mà. (...) uan pastera larga, com esta taula, i ho preperaven, i teniven lo lleu que diven, lo llevat, que's desixaven la un pa l'atre per fé'pa, i es feve bon pa, mes bó que no pas aquet que fan ara de les pastisseries, ere més natural. (...) Feven pa i tamé feven coqueses i bones, pues als pans, com aquestos grossos que fanels pastissés, pans de quilo i mitx (...) cada vegada que pasta- ven se'n feven doso tres, s'acostumaven a fé, pa la casa, pquerquè mos agradaven mol allavons. La coca de greix la feven a casa, pro al forn lapastaven, hi posaven sucre, i si voleven fé coques am ou, tamé n'hi posaven, ere més bona. Coca de greix n'hi feven per Carnistoltes, alla- vons tiniven unes graelles ia espresses, que feven rodà la graella, io no se'com ho preperaven, però ere bona allò. Posaven farina, tamé hi posaven panses, nintxons de cansalada, i coases d'aguelles, no sé quibes hi posaven, però la feven bona.

(...) No, ia fevom dvuit a vin pans, se traieve d'un sac de farina d'aqueixos, i fevom, pastavom de vegades al mes. Això harím pogut fé parlà la meua mare que ella les harí explicat més coses.

(...) bueno al tamps, això, dis-li que pugi, sí, Igual li podau fé les preguntes aella mes que ré perqué ja tí mols anys, tí vuitanta- nou anys.

(...) "a l'abril cada gota'n val mil", diven. "Al matx cada dia un ratx". Se'n diven moltes de dites déguixes, "San Antoni de giné mitx grané i mitx pallé", volen dí que se n'havie gastat la mitat. "Açò és més llarg que la fam de mai". Si io en sabeve moltes, però ara no'm vinran al pensament.

"txafardé," que 'es pose en tot~~es~~ les coses (...) que va am molta calma.

"Mastegat~~atxas~~" solen dir quan al parla segons qui, que li costa de treure's es paraules.

(...) no, que sàpiga no. (...)

Casa Pere, que abans haví'estat casa'l Ramon, després van marxar els de Ramon hi ho van comprar uns altres, ara'n diem casa Pere, però's dive ca de Ramon . Estan a Lleida aquestos, casa Corderés, qu'estan a Balagué, i l'astudi, i casa nostra qu'és casa Bergi, però com fa tants anys mon pare havia fet sempre de carté, i quan ell se va jubilar ma ho va passar a jo, nos diuen més pel poble, nos entenen més per Currau, lo carté, mes aviat, després, casa'l Txollà, casa Ertà, Casa'l Frare, casa Jaume, casa'l Vermell, i casa Mora, que tamé hi són, i casa la Tanya, casa Figuera, casa Magí, casa Coll, casa'l Gros, i casa Boneta, i ja no n'hi havia conegut, els havia sentit nombà, casa'l Tonero, casa'l Carmel, ca de Castellàs,

(...) No, naom a Viu, Ferré de Viu.

... lo vint-i-nou d'agost; trenta i trenta-u. (...) I ere'l costum, sempre que he dit, lo: , els dos dies primés, cobla, I l'atre dia, hi haví anys que segons com estave la faiena, no mos ho (u) deixaven fé, pro, casibé el roadé dia, lo que feve tres, tinívom un músic. (...) aguell dia, perquè allavons passàvom contes, de la festa maió, i aguell dia encara mos deixaven fé festa.

(...) Sis músics, si sempre n'havia vist sis, io (...) pues tocaven bais, fiscorn, cornet, i claré, i después tocaven lo bombo, una cosa que () se ho penjaven al coll am una massoleta; del demás no sé ré més io.

(...) no, això no, mira, balls que es tocaven, txotis, passadob:le, i vals, valsos, i tot això es ballave. I tamé allavons, n'haví () mals que diven massulques (...) no ho haviu sentit d' això. Sí, per això ere, tamé ere vaqe, lo músic, lo balls que's tocaven: txotis, passadob:le, massulca, i aixit, vals. Aqueixos eren es músics, vaqe es balls.

(...) missa sí, i a la tarde vespres, i a la venlla de la festa a la nit, cobletes. A l'iclésia, i cantades i tocaven es músics, i el capellà d'això (...) eren no segú com dir-ho, més aviat am català cc'am castellà, sí, miri eren cobletes () miri no ho sé (...) sí és claro (...) no, d'això no. Ja cantaven les gois del patró, de l'endemà, perquè la festa maió dels Ig:lésies, lo patró é San Juan, i ja cantaven es gois de San Juan, i es músics es tocaven, i a cobletes la venlla hi anaven es músics. Així com ara diem lo rosari, pues llavons ere cobletes, i hi anaven es músics a tocà-hi, ja ho crec. I a la tarde quan arribaven, pues pel pòb:le fesse'ls fé la passacalle, fins a que tot lo poble. I baixà d'aquí arribà al sols del pòble i per això, i allavons a cobletes. I acabat de cobletes a sopà, i a dormí. (...) no, aguell dia no. Aguella nit io no n'havia vist fé mai. Si algú vos diu que sí, io això no ho puc dirperquè no ho havia vist. Fé ball la venlla de la festa maió a la nit, no.

(...) lo dia de la festa maió, pues mira'l matí, missa. Primé quan passaven una cob:la, una passacalle al poble, i baixaen d'una passacellè cap allà a de ixò a missa. I en sortint de missa, de vegades feven dos o tres balls allí la plaça. I demprés a fé la plega. (...) lo, lo, el jovent del poble, però amb compassió dels músics. Les maiorals. Dos (...) sí, dos priores amb la Mare de Déu. (...) i els fadrins portaven la plata, i passaven a fé la plega. (...) les priores eren; ací no havia vist mai les priores casades, sempre eren solteres. Hi ha puestos que, tu has estat en alguna festa maió que les priores, que hi posaven dos priores, una de casada i una de soltera. lla que la un any(ó) ere suposem, anguan eren; ja é priora grossa, ja saltava, ja n'hi posaven una'altra'l seu puesto i allavons n'hi nombraven una'ltra de txica. Sempre priores n'havi dos. Això quansevol que us ho digue, digueu que ere així, tal com io us explico. Priores dos, igual com maiorals dos. Maioral txic i lo maioral gros; lo dia de la festa maió, havi d'anà'rrencà'l ball, em la priora grossa, i l'atre maioral txic, em la priora txica. Això si algú diu que no, digueu que sí, que é tal com io us explico. (...) ja podeve ballà qui voleve. (...) no, al començà'l ball, sortiven les dos maiorals i els dos priores, i primé arrencaven lo ball.

(...) no, pues allò ho feven, ho févom natres, al nostre coneixement; ja es veeve a qui pertocave, sempre agafà'ls més antics, lo que és lo maioral gros, sempre que fos ja un fadrí, cony, que sapigués les costums. I fes coses que, .. lo poble això ho voleve, fora raons, que no hi ha-gués cap raó; això no, les coses, cada cosa'l seu puesto, i lo que'ere principalment pé la festa maió grossa, ere mql recte això, no voleven... i quan io vai sé casat ere io un dels forts que no voleve; fora sorrolls, fora desunions i rés d'això, sinó t'asgarraven la festa. Am això hi havi mql punt. a buscà sorroll de cap manera. I io n'hi havia vist de soroll (...) pues mira, perquè n'hi havia que's posaven de punta, siga per naps siga per cols, i començaven; de vegades la gent sempre voleve sé més que no som, i un atre, mira que vol sé més ell, i així, sas

això són coses que passaven, però no gaire, en aguet poble no= Hi havi molta unió en aguet poble. Això si enraoneu am les vostres parens del Felis, am lo d'això, i tot us ho atenyeran. Ere un poble de pau, vamos, ré de scroll.

(...) gi, tres dies. Lo radé dia només un músic. Cobila no, només dos dies. Cordeon. (...) allavons hi havi anys que aguella feven un brenà. Feven un brenà tot lo jovent i caçats i tot, i gresca tanta que vulgues. S'acabave la cosa ben acabada i bé

(...) cuartos, ara no se'm recorde se a la plaga.. em semble que no se hi arroplegava sinó cuartos i coca (...) si com que tothom feve coques i feven redort (...) no ho haviu sintit di mai? Si, feven uns redorts redons, i allò ho feven més bo que la coca. Allò ere fet a base de us i això, i força sucre i (...) si, per la festa, només pé la festa.

(...) si, missa si. Aguell dia feven la missa de, del jovent. (...) hi anave tothom, però principalment el jovent més que ningú. (...) no ho sé, la quistió que les priors portaven una coca; lo primé dia portaven una coca la priora, perquè priors n'hi ha dos, la priora grossa lo primé dia é ella que ha de portà la coca. I van a adorà i porten una coca (...) pues lo capellà ls feve adorà lo (...) no ho sé si ere de San Juan, però per jo ere de San Juan. (...) i la coca'l primé dia la priora la coca, i el segon dia, la priora txica... lo primé dia la priora grossa i el (') segon dia la priora txica. I arrencà'l ball tamé les dos priors. (...) l'últim ball de la festa aguell que s'escunsave, ballave tothom qui voleva. (...) jo això ja no havia vist això (...) ja ho crec, lò ball pla, el ball dels bastons. Jo ja no ho hai vist. (...) si, ja jo crec que s'havi ballat als Ig:lésies, lo ball pla i el ball dels bastons (...) no, la gent d'aquí. Jo no ho hai vist això. Jo us asplico bo que hai vist. Quan us ho dic, us ho mantinré allà de on sigue. Que digueu que algú us diu ¿qui us ho ha dit això? pues me ho ha dit lo Teulé. Lo Teulé me ho ha dit. Que una digue que no é vritat, digueu-me a jo, ja verau jo com li diré ¿com que no é vritat?

lo que no dius la vtitat es tu, perquè jo el que dic rai, ... no fe de Déu.

(...) la festa maió; per la festa, l'atra es fa, antes si l'undemà de Nadal, l'undemà o l'endepardemà que é San Juan, si miréssiu al calendari ho trobariu, que tamé é; la festa grosea es fa per San Juan, lo dia vint-i-nou d'agost é la festa grossa dels Iglésies. I demprés, l'ondemà de Nadal é la festa maió txica. I tamé sempre tinívom un músic i févom. (...) o allavoss igual te'n deixen fé dos com tres com que la faiena (:). Dos dies si llogàvom un músic bé els févom prou. Puivave, que havia puiat mols anys un músic d'Erinyà, qes li diven lo Pepe, que ere un gran cordeonista; i demprés a Erinyà hi haví colb:la, i agueix ere'l xefe (:) de la colb:la, i ell hi anave a tocà mol. Ací hi haví puiat de vegades i vegades a tocà; no n'haví cap més de cordeoniste com aguell. Ere un home mol campetxano, i la txen lè foté un tip de ballà tan que voleves. I bé, totave mol bé

(...) al Rosé no ré. (...) bueno é. una festa que se hi reunís mol-ta gen, i tamé llogàvom un músic, i ballàvom a la era de Gironi, lo dia del Rosé, pro només aguell dia. (...) no, no (:) ere perquè, mira, ere com una fira. Lo dumenge, ere, hi haví bestia. Ia ho crec; collons ia ho crec, però, les atres dies no. (...) ere'l segon dumenge de juny, au, i es feve la fira, com ara es fà guella fira, a la Pobleta encara la fan, el primé dia de juny, que tamé é una fira només de bestia. Allí no veureu cap bèstia més a la fira, ni res sinó això. (...) tamé ere de bestia només.

(...) per Nadal semore un músic dos o tres dies. Si la festa maió txica, per l'undepardemà. (...) no, Sean Juan tamé é. (...) é la festa maió txica del poble (...) Missa de Gall sí, ia ho crec, quan hi haví capellà al poble, ia ho crec. (...) allò cadascú a casa seua (...) pues mira, fé cagà la tronca, ho esperaven a candeletes la canalla això, esta nit sí que farem cagà la tronca, au, i els sous pares ia ho sabeven, pues au, si precurave una papaerina de figues, torrons i

al de dia les seus pares ho arroplegàvom, un tió, un rabassonot, i els posàvom allí al foc, i mira la canalla, sempre hi haví cases que se hi feven, se hi arroplegaven, i allà un bastó cad'un i garrotades.

"Caga tió, caga torró,

de la Verge Maria,

que tots hi són

per la gormanderia"

cantaven, i au, i patacades allí el tió. ¿No ho haviu sentit explicar mai? (...) Això pòtse sí que ho feven. Però desfrutaven la canalla amb això. Sempre se preguniven una colla allà, mira sempre passaven per les cases a veure si, cases que se hi podeve anà'm més llibertat. Que hi ha canelles de casa, i això, i allà feven la reunió. Al nostre foc, i la nostra sala, pues l'havia vist així, això que la tenim gran. I au, un tí una rabassa allí, i garrotades i "Caga tió..." (...) I anà trucan al tió. I mira allavans ja ho sabeven les pares de la dasa que ficaven, que figures que torrons, una peparejada de figures, i torrons i la canalla allí. (...) s'arroplegaven lo que és la canallona, s'arroplegaven tots i es pares tamé mols, sí ja ho crec. Això ho esperaven a candelletes la canalla. (...) bé hi 'naven prou als atres cases. (...) o hi anàvom. Sí, una xuerxa, claro.

(...) l'últim dia de l'any, això no ho sé. (...) ja cantà la desperta? (...) la desperta qu'anàvom a cantà tota la Quaresma, al matí, a primera hora, i divom Rosari a la iglésia. Lo meu pare en pa descansa potse n'haví dit a cens, mentre que ell va viure, sempre mo'l dive ell lo Rosari. Tota la Quaresma i natures navom a cantà, començà' l cap del poble, punta de dia, una cob:leta: cada casa, i casibé cada dia tinivom coques. Allavons cadascú a cas nostra i hi haví, d'això del forn no se'n parlave. I tots els que pastaven, una coca pa'ls cantados. (...) txavaless hi anavom. Hòmens alshores cap, hi anaven, cony, txavaiss de deu, de dots'anys, catorze, quinze (...) i hasta diuit, i au i compravom un barrilet d'anís així, de midja:rroba que diven, i d'aguell barrilet que diven, i el tiniven al nostre forn. I al nostre forn en tota la

Guaresma no se hi acabaven les coques, que allavontes hi havia vint-i-cinc cases al poble, i allavons pastavom. A totes les cases es pastae, no se'n parlave allavons de forn, anà: buscà pà'l forn i axixí. I eu, una coca pe'ls centadós. No m'o l'acabavom en tota la Guaresma, i quan nos menjavom la coca, voleven que hi hagües algú que viligés, perquè per la canalla, n'hi havia alguns de txicotets, que no tximessen massa, sas. I mira, ia ho vigilàvom. Hi haví més bona fé llavons que avui, nens. Tini-ho en comte. no hi haví llavons la confiança amb la gen que hi ha ara, encara que ia b'ha tornat a'spanllar un poc, e, que ia no n'hi ha com fa només deu anys. Però vage.. (...) home és clar (:) que hi ha de tot.

(...) ara'ls faré puïar pr'aquí, puïaran cap al pas, i aquí damon ia no cladrà d'í ré.

(...) sí, plegar ninqu (...) pues donaven, la un els donave torrons més que ré figures, figures d'aquestes de caixó, i alguna coca tamé, i de vegades alguna llenguanisseta tamé caieva, coses així. Guistió de quarta això ré. Coses pra menjà

(..) Oi pues mira cantaven, els que no anaven a Rosari els cantaven diu:

"Tú que tienes la cassa
junto a la iglesia
y no vas a Roserio
por la peressa"

ia ho era, io un, ia hi havia anat de tan en tan a cantà la desperta. i mira, d'í cob:les, n'haví una'tra que diu:

"Si quieres bendiciones
pas y alegría
ressarás el Rosario
todos los días" / i l'Avemaría

o, n'hi ha de mol majes, però això que'ls cantavom als que no anaven al Rosari, no ho podavom fé gaire, s'anfadaven es dones, allavons no nos donaven coca. Tú que tienes... O é m'el bonic això e, no us penseu

(...) home, he perdut mol la memòria, però alguna si me'n vinrà.
 Ui iò, jo (...), si ho esse sabut que avui d'això ho haria repassat una mica, oi que'n sabeve de coses d'aguexes. N'havia estat mol, que m'agrada a mi això, érom jo i un que, lo pobre Muliné que ia fa anys que é mort, i després un que hi ha a ca de Gironi que li diuen Pepito que tamé té dos anys més que jo, érom, a ca de Bernat també n'hi havi un altre que tamé é mort fa més de quatre anys; érom set o vuit de txavals aàlavons, i érom enfotimats, i collon, a cantà la desperta sí; diu que lo dia de Pasqua tinivom una burtxa de ferro llarga així, i am allò portàvom la cansalada, i un cistellot d'ous, i un'antra cistella de fasols, fotàvom una plega que arroplegàvom teca per a, prà un poble. I lo dia que feve, fevom una txambrada tots (...) no, el dia de Pasqua ia no ho fevom, ho fevom un dia vinent de Pasqua, vae, passat Pasqua, pues miraia ho tinivom, es guardave prou. No vinive cap de gastà-ho en un dia. Oi, si tot mi vingúes a la memòria, de coses així, en poria explicar moltes

(...) el dimecres de cen ra anaven a missa, i el capellà posave cenra a la gen, aquí l cap.

(...) Pues allavores monimén, i me'jo. (...) lo Dijous San, i el Divenras quan s'acabave la missa ja desfeven el monimén. Als Ig:lésies el fevom mol bonic lo monimen. Mentre que hi va:vé capellà'l poble als Ig:lésies a l'ig:lésia no hi cavevom la gen. De tots estos poblets de Buira, de Santís, de la Mola d'Amon (Amunt) de Xerallo (Xerallo) tots feven cap aquí, lo Dijous Sant que cantaven les Oficis, Feven una funció mol maja, i demprés a la nit, cantàvom la Passió, tamé (...) Oi, pobres de vatre, si aguet cap tornàs a de'ixò, fotria un missal més gros que de'aquí a Xerallo. Pots contà que tinc vuitanta'nys jo e, i jo, mo m'astà bé diu, pro jo he estat un home que n'hi ha que no de'ixò, que jo la glésia no l'hai de'ixò mai, hi hai tingut sempre fé jo. I encà n'hi tinc. Allò que diu un tu vas a missa que's fato home jo la missa no me la jugo mai, encara avui, m'acomsoaré si els ovelles s'han d'estar un hora al corral se hi estaran, pro io vai a missa.

io, hai güt d'està, cony, m'ha'gradat divertí, m'ha'gardat d'això, pro jo la missa no l'hai llansat mai. No, i a cas nostra ia ho saben, que si avui diuen missa i jo'ls dic a missa, es va a missa e_. no som, els atres que faiguin lo que vulguèn. I el meu pare, lo meu pare si quan érom ness no haguessom anat a missa, mos haria arribat al cuero. Moltes hores se dona la culpa'ls fills, i tinen tanta culpa'ls pares com els fills. O collèn el nostre pare, quan lo cap ellà tocave a missa, a missa. I el dia que no hi havia missa, qua no hi havia capellà, tota la Quaresma, cada dematí diva'l Rosari, que ia ho sabeve. Txussep (:), que direu lo Rosari demà? prou, pues ia'l podeu dí. Al'milló el dia de Pasqua que degú ho sabeve sinó ells dos, igual podave sé que li donés cinquanta com a cen pessetes, sas, qu'eren més allavons cen pessetes qu'ara deu-mil, però prou, segons lo capellà, que no són tots bons. Però n'hi havi un sí. Tiniu, pel bé que us heu portat tota la Quaresma, que jo no hai pogut està això dí missa,

(...) sí Calvari. Lo Calvari, de vegades puia cap aquí, pr'ací, i baixà pel pob:le. (...) Tothom que hi voleve'nà, pues és clà que hi anàvom. Sempre n'hi ha'm un pob:le que no hi van, perquè això ho sabeu, no som sempre tots iguals (...) però vage, aguet poblot, am això podem dèscutí a mols pob:les, això ho dic io perquè n'hi havi d'atres que són d'això i tamé us diran lo mateix. Perqué é un poble que no s'ha deixat la religió, ancara avui. Avui quan lo capellà toque a missa, lo qui no hi va é perquè no pot, però'l qui pot va: missa. I jo, a casa nostra pues els ho tinc manat, a, a missa e, sinó gastarem males raons e, la missa no's llanse. Lo qui no hi vulguí'nà que no hi vaigue, però a missa se hi ha de'nà. No io això no, a casa nostra io no ho hai permés, ja'l meu pare, desgraciadament natres quan érom txavals, que érom cinc fills, que l'haguessom començat la un cap allí l'atre cap allà que a missa no se hi va; la correia ia haurim sabut si avin gust tiniu. I moltes hores la culpa d'això la volen fé pagà'ls fills, i la tinen els pares. Que de vegades hi ha fills que no formen prequé (sic) no'ls n'han ensenyat de formà, que lo nostre pare ere mol

bo, n'ere mol de bo, ere un home txicotet així, que portave gorra musca. ¿què sabeu què ere la gorra musca? (...) Pues ere una gorra que la portaven i ere llarga així, i se l'abregaven cap ací, la puiave, i l'abregaven aixit.

(...) no, i el meu pare més últimament tamé se la va traure, portave sempre catxutxa negra, pro la gorra musca no. Pro ell si va casá'm la gorra musca. (...) sempre, n'hi havi unes de roies que'n diven la gorra de mariñé ... gorra roia, pro d'aquelles no n'havi gaires. Més aviat ere alguns pastós que ja eren grans i portaven al bestia una gorra roia (...) igual, més que en ves de musca ere roia.

(...) anava a Fira de Salàs, (...) mules i matxos (...) en tinívom alguna, no gaires, (...) les fèvom treballar un any i en cabat, venre'ls. les compràvom de sobranys i els tinívom de tersones, i en caba; a l'any de tersona, ia la venavom com a tersona, i au, a tornà a comprà una'tra sobranys. (...) adoma'ls, i ancara hia ha puestos que els faven llaurà qu'ací no, io ací no'ls hi vist llaurà mai. A casa nostra pa llaurà vaques o bous. Primé tinívom bous, dempués, quan lo nostre pare ia no podeve gaire, que de'ixò, no fé tan boato d'aqixò, i va posà un parell de vaques ben bones i aquelles vaques crievan dos vedells, un vedell cada una, ben bons, i am allò ia es ganyave lo negoci, i llaurà igual. Això ho hai vist io, dimoni, ia ho crec. A casa nostra, el nostre pare, igual us ho diria lo Felis, igual el Felis com jo, natres tinívom sempre un parell de bous, que no n'hi havi de millós de la Fobla n'amon no n'hi havia de millós bous que'ls nostres; a no, el nostre pare els tinia molbons els bous, mol. I cad'any, de vegades passaves dos anys, però lo seu d'això ere, canvià'ls cad'any. Quanyave moàs cuartos, si en podeve fé, feve mols cuartos d'aguell parell de bous, i ho podeve fé am un parell de més jóvens, i feve la faiena, i sobrava un tarté de cuartos, i au, i l'atre de l'any, a tornà a fé això igual. perquè ell sempre llaurave am bous.

(...) o per això te l'havís de mirà, l'havís de reconéixe. (...) Oullon, mira'ls. Toda'ls es ptes, més que ré les ptes, alçá'ls es ptes

palpà 'ls bé que no tinguessin fics, (...) uns berrugots que se'ls fe-
ve, grossos així, això ere mòl doben (...) un animal feva mòl mala
 fatxa (...) però això n'hi haví mòls que els ho feven perde els ho
 tallavon, hsta tallà'ls ho am'luna navalla, o fallà'ls hi posàis hasta
 alguna cosa, no sé què hi poseven per fer-los desaparéixe. (...) I als
 ulls igual. Demprés quan baixaran si vei que no estan prou tipés les
 deixaré ficà. Què hi ha allà, cabres? Allà la vora d'aguella pilona.
 Ho semblarín, o que natres hi tinim un escabot de cabres allí, i ara
 sintí, al vere les ovelles així, igual són capaces de baixà. (...) O
que adés quan jo hai surtit de casa, pra'nà d'això, eren aquí dal.
 (...) Solans, tamé, Muribui, lo Solà, Zials, que é'quí i a dellà que hi
 ha un'atra comarca que diem Muribui, mira si n'hi ha de noms, i açò
 d'ací Montarroi, (...) Agueix prat se'n diu Tremesaigües de Mossén Ba-
 tista (...) aquet d'aquí, tot aguell quadro d'allà baix, allò é'l prat
 de Gironi. i Aguell de debaix que hi ha aguella obra, allò é nostre
 la granja aguella, i tot lo prat, aguell de davall, tot lo vert,
 tal com baixé fins allà baix al sols, é nostre (...) la Ribereta, del
 Taulé. (...) pus als Iglésies que hi haigue gen, ara poques (...) O
 el nom dels cases, hi ha comença per ca de Mossén Batista, Gironi
 Taulé, Perutxo, Moliné, bueno tamé 's poden anomenà si no hi ha gen?
 Lluisa, Farré, Mateu, Montargull, qu'ere un germà meu el pobre, que ia
 é mort, però tí la casa, al poble, una casa ben arreglada i això; ells
 són a Barcelona, Mateu, Lo Felis, el vostre paren, Paquetarire, tamé é
 a Barcelona, però tí la casa aquí, ben arreglada i això, Narcís,
 Ribera, Pera ire, però només hi són a l'istiu, però la casa la tinèn,
la última que hi ha per quí. Ia no n'hi ha més. (...) Feven taules
 a casa nostra ere una casa potsé de les més antigues del poble.
 (...) jo n'havia vist fé de taules a la nostra, un defici nostre
 però perquè venive un de fora i l'en deixaven fé, sas, (...)

(...) si a qué jugavom?, pues jugavom a cuc, pues mira, que mos ama-
 gavom i fevom cuc, cuc i llavontes l'atre sabeve on érom, i jo buscan

que s'amagaven, (...) pues mira, per allí al poble, no hi anam cap a fora, al poble, per aquells cases, ia fevom un bon fart de buscamos per aquells racons (...) lo joc de la canalla ere jugà a cuc, mos amagàvom, mira n'hi havie un que buscave, es posave de vegades un mocadò als ulls, i quan lo dridaven se dive això, i allavons buscà a qui podeve trobà. I així fevom. (...) a bill:es es diu a unes co:es que eren de fus, eren de compra això, eren virolades, i es plantaven i am un curret, tiràvom i el que les sabeve fé caure, aquell guanyave. (...) de fusta, quansevol se'l feve, (...) i aquí hi hav'í un forat a dos per ficà-hi els dits i au, i elstiraves així, si podeves fé caure un bill:a ia guanyaves un tan per això eren (...) no, o, quan eren grans sí, o collons, a la plaça dels Ig:lésis havi vist jugà'ls padrins a binll:es que diven, collons a bill:es, no hi haví cap txix jaleo allí. Plantaven la, al mig n'havi una de més grossa, més alta, i els atres eren més tiqus anaven, si per suposà eren sis, anaven tres a cada part, i a vere qui més en podeve. (...) Si quant:es en plantaven això sí que no te ho poria dí, però set o vuit lo menos, o deu, i se hi jugaven lo beure, am això ia ho crec, igual com tu que se hi jugue ara que fan a tan lo de ixò, pues igual ere això, quan més n'hi feves caure, més punts guanyaves. A la plaça se hi feve uns bons fats de jugà hi am això. Les bill:les eren virolades eren de vert, de roi (...) A patacons sí que hi jugavem, feven, asparracaven unes cartes els feven dos o tres de ixò, i allavores dispegaven i quedaven benplanes i jugaven a patacons (...) i jo per mi els tiraven a terra, o am una taula. A terra tamé. A la plaça mateix, des pus d'allà, fé-los un rog:lat de terra, fé-los una ralla aquí, un atra'quí, un quadro així, i es tiren allí a vere qui n'hi sabeve fé caure més. I els feves am una carallada que diven, que tiraven així, així ho feven i els plantaven, per poca cosa els toqués caeven. (...)

Ara sintiva sorroll, i é l'ascuella dels nostres vaques (...) cap ací, cap allà, i es compassaven, ben pla aquí, l'atre viniva d'allà fuent foteve un brinco, posava una mà a cada de ixò així. I si escompas-

save haí guanyat, sinó perdeve. (...) A cavall fort es posave un a quatre faltes i un altre es puiave a cavall i es portave com d'aquí llà. (...) "Cavall fort

tin-ti fort

quan ti canses"

digues fava"

Això diven. Volen-~~ten~~ dí, que mentre que aguantés, no de'ixò, i si no pugués aguantà digués fava. O, hi haví jugat bon ramat de centes de vegades. Si es descompassave i no tocave, guanyave'l puta.

I és clar, el de sota se l'haví de fé caure, i alshores, espavile't (...) sí, saltà: corda les neres, collon, i mosses ben grans que hi haví vist juga a saltà corda; dos que donaven corda, una a cada punta de reral. A la plaça dels Iglésies que n'hi haví vist juga bon ramat de vegades. (...) això ere lo narro.

(...) Hi haví mestre, i a primé capellà, i demprés ia va vení mestre (...) am catlà, (...) Pues n'haví un que li divenlo Manuscrito, però ere am llettra d'imprenta, demprés hi haví un que en diven les Becerols i l'atre no'l tinc de'ixò. Lo mestre en cabat la un l'atre, mos feve lletxi. Mira de vegades si el mestre tinive massa d'això, els qu'eren més avançats mos feve llegí als txics. Sempre s'ha vist això, que n'hi de més avançats uns que uns atres, i de vegades lo mestre tinive; io hi haví anat am b un capellà quanencara no hi havie mestre. Allavores les granets feven fé am un llibre que li diven les Becerols, ere tot am lletres grossas i començave per la a, per la i, per la o i així començaven a fé-mos llegí. I anà-hi tormant. Això ho feven llegí als qu'eren més delantats, sempre n'haví de més delantats.

(...) sumà, i restà. I muntiplicà, i anàve vinin, i això anave vinin. Pues això mos feven, això llegí llegisso. Jo hai fet llegia Menguano, o Menguano m'ha fet llegí a jo. (...) asparacà llenya.

Jo me'n foto uns bons foarts d'això, a natres amb això que tinim cuina tota la llenya a bucinets així. O ia en tinim de foc, i bona cuina tamé si algun dia tiniu fret, viniu cap a casa nostra que ja us faré'escalfà (...)

Breneva, feva, Jaume. "Txaume" cap a la Vall de Boi

Mos diuen eclesiàstics, o els dels Ig:lésies. A Sarroca de Bellera si
hi anau portavon brena, que si no, putes les passareu.

INFORMANT N° 1

INFORMANT N° 2

La festa de Sarroca te ho hem d'es-
plicà, de fet ere lo primé dia d'agost
é el patró però después la van tras-
ladà al radé dumenge d'agost. Per
quan lo primé de 'gost, quana se visqui
ve de la terra, pues hi havi massa
feina, perquè 'lhores eren tres i qua-
tre dies de festa maió, i alshòrens
pues mos feien hè, la van translada-
al radé dumenge d'agost perquè 'lshò-
rens ja havim arroplegat la collita,
ja havim mallat, que 'lshòrens se ma-
llave am animals, feven tres o euate
dies de festa, lo radé dumenge d'a-
gost. Ara com que no hi nha gen ia's
fa lo primé dia d'agost. Va al ritme
de la gen; ara si espèressen al radé
dumenge d'agost, ia casibé no hi ha-
rí: gen. Sí, alshòrens està plé

Se hi arroplegue molta gen.

Ball, més tard, sardanes i em algun
tamps, que es dive lo ball pla

(...) Bueno, per exemple hi havi dos
parelles, i naven doen toms a la pla-
ça, i detras d'aquells, d'altres.
sí am parellas

Molta gen hi ha, molta

No us ho creuriu pas la gen que se
hi acudís. Bueno, una que ia hi ha
molta gen que vinen allí, gen grans
i la gen que vi de fora.

Ballà

Lo ball pla i el ball dels bastons
que diven. Allò ere 'l ball pla.

Com la conga, han vist la conga?

Això mateix, és un estil així

La conga é allò que van agafats la un
detrás de l'altre. Allò és diferén.

Vi a sé un ball com la sardana, un
ball mol decen, que segons a quins
no'ls agrade, però'ls catalans mos
agradé.

(...) Bueno, es ballave per la festa majó Per la festa maió. Mes aviat al
final. Com és ara si es feven tres

dies de festa maió, l'últim dia de
festa. Es feven agüixos balls.

(...) No dos dies, quatre dies se'n
feve am aquell temps. Bueno, comença
ven dumenge, i dilluns, i dimars i di
meores. Se hi haví fet unes festes
mol llufides, que no et pensis que tin
guessin que envejà res a Pobla ni a
Pon de Suert. Com a poplet petit se
hi feve unes festes majós mol llyides
Hi haví joven. Un any recordo jo que
mos vam reuni, quan vam acabà, tenivom
una música de Llaren, i quan vam aca
bà, vam anà a passà contes i mos vam
reuní trenta-dos jóvens, que pra un
poplet petit ia n'ere prou. I vam fé
un txicolate, i quan vam havé contat
tot, vam surtí a una cinquanta. Tinin
una música que potsé hi haví una dot
zena de músics. Pero allí es feve una
plega, un dia, i dempués entre ball,
de ramns, toies, i tot, fevom quartos
é.

am les rams

No hi haví entrades, als placés
no feven pagà'l ball, ere lliure.

Bueno, rifaven, coses toia

i es passaven arroplega`am la plega

i antes de dinà, el primé dia de la festa, passaven dos txicotes, dos priores am la Mare de Déu i una plata i passaven pes cases, i totes les

Bueno, això ere pa`l capellà. Bueno, famílies

peró adesqués passave dos jovens, dos

ben jóvens am una plata ia guarnida

i ia tothom allà quan dinaven passa

ven la plata i el que vulgués donà no

obligaven a ^{dingú} degú, no ~~obligaven~~ a digú (...) Dos maiorals i dos priores

dos txicotes .(...) Maiorals, i als

txicotes, priores. Soltés, sí tots

soltés.

es cuidaven del deixò de la festa ma

jó, pues eren solté sempre.

(...) sí, i tan. Ja ho crec (...)

no bueno,

La misse, se hi soleve fé lo dumenge

pra tot lo personal, i a después lo

dillums, alshòrens la diven pra`l jo

vén. Es reuniven el jóvén. Aquella

ere dedicada pra`l jóvén, hi podeve

anà tothom que vulgués. Se`n dive

dos de misses (...) diferències cap

lo únic que lo dumenge ere missa can

tada, que`s cantave

la de lo dia del jóvén hi haví anys

que`s cantave, pro d`altres no.

(...) Sí tamé

Lo que lo millò dos dies tiniven

la orquesta, i els atres dos dies

tiniven un acordeon, no ere tota la

orquesta

i tocave la orquesta amissa, i en

cenvi a la dels vells no

tamé passave lo maiordom i les pri

ores passaven am una plata i donaven

un retallet de coca. La coca beneïda

Feven uns retallets de coca, i am un

ram que hi clavaven el retallet aquell

i el repertiven, i a detrás d`allò

n'hi haví un que passava amb una cosa
 com un sello que'n diven l'adorap...
 i el que voleve podeve adorà l'adora
 pau. I això ho repertivenel dia que's
feve la missa del jovén. (...) Venive
 a sé com un sello, quan havís pres la cr
 coca, si voleves podeves adorà. Ho
 guardaven de la un anys pa l'atre Ere com un san
 (...) les sardanes aquí pujave jovén
 que estaven a Barcelona, perquè'ls de
quí, de primé nó existiven les sar
danes, pues com hi haví jovén que es
 taven a Barcelona i n'havín après,
sortiven. No podeven sortí tots per
 que no en sabeven La sardana més aviat eren aguells
 nobles.

Cap aquan la van començà ballà deuria
 sé cap a l'any vint-i-vuit o aixís.
 Aquí, a Barcelona ja'xistie de la part
 de cap a Girona i encor més, hi exis
tia mol, antes. (...) sí, i tan, ia
 ho crec.

Si precisament, aguet que se li va fé
 l'homenatge, Ramon Violant, pues ere
 un que sortive a ballà, i sapiguen.
 Ere un catalaniste, que sobretot Ca
 talunya, que sobretot la sardana
 Tu no ho has vist que ni ha una pla
 ca? dis allà ja ho veuràs.

(...) pass de ball se'n feve moltes
vegades, a lo millò per Pasqua tamé
 llogaven un acordeon; tamé feven ball
 un dia o dos.

Bueno, i después lo que's feve uns
 carnàvals mol bonics

i per la Semana Santa aquí feven una
 No tingué un llibre d'aguet del Ramon professó am armats, soldats
 Violant ? (...) Pues allí trobareu E mol bunic
 to lo que's feve a Parroca los soldats, am lo seu capità
 Poes això de carnaval començavom lo
 dumege a la tarde navom a buscà'm
 cavalleries lo ninot que l'havien pre
 perat allà un quilò metro, i el porta
 ven en cavalleries, i el portaven allà
 al mitx de la plaça, am unes cordas
 i continuaven la feste de carnavl i
 viva la brome. Se'n feve molta alshò
 rens e, En aguell temps ho hi haví cèn
 tims però hi haví una camaraderia mol
 diferenta ala d'ara- Allò que la gen
 s'apreciaven mol les uns als atres.
El dillums passaven a fé una plega,
 to lo poble, i hasta'naven a Vilella
 Pues là un donave ous, l'atre censala
 da, l'atre llenguanissa, cada ú lo
 que tinive, i el que tinive volubtat
 de donà. Bueno, això lo dillums. I el
 dimars coien unacalderada, al mitx de
la plaça i quan ere cuita, tothom a
 minjà'lli, rics, mitjans i pobres,
 i hasta'l capellà. (...) Arroplegaven
 patates, censalada, ous. I am la can
 salada es pelaven les patates. I fev
ven una'scudella mol bona. I dela
ous, tortilles, I es feve, ja't dic
 una germanó que're mol bunica. Ere
 d'admirà la germanó que hi havia.

(...) sí, tamé.

allavons ere diferén d'arra= No h'hi
havia de pells. Allavons roba. Com
és ara, una dona es vetiva de soldat
un home s vestive de dona.

Al milló un home's vestive de dona
i una dona d'home. Féro tots am bona Péro tot a base de roba
fé i viva la gresca (...) Hi havi hores Tamé 's mascaraven, am carbó
que tamé, am una careta's tapaven la
cara, però la majoria dels vegades
sense tapà-sella.

Passave allí tres dies prodívinament,
i el dimecres feven lo procés, sortiven
al f i les uns que no s'ahví de matà
i els atres que s'haví de matà, i
acabaven matan-lo. Li tiraven un ti
ro. Ia entrem a la Quaresma i ha de
saparegut lo Carnaval

(...) al ninot, a Carnístoltes, i
allavons l'arrolegaven i el crema
ven, am una foguera al mitx de la pla

I allò simbolizave que ia estave a ça.
cavat el carnaval i ia entravem a
la Quaresma, que si feve am rigor,
que el que no comorave bull:a no pode
ve menjà carn. Poes això de la bull:a
ere uns papés que veneve lo capellà
N'hi havi de sis rals, de tres pesse
tes de sis pessetes, segons la cate
goria, la posició de la gen. Fues
n'havi que es gastaven més, atres
menos. Ells nos ho posaven que com-
pran bull:a podeves menjà carn d'uran
la Quaresma sinó els divendres. Si no
haves de fé abstinència tota la Qua
resma

i això diu que viniva a sé un previle
gi que haví donat lo Papa per quan
diu que hi haví'gut alguna guerre
nom recordo quina guerre ere, i diu
que soldats d'aquí diu que van'anà de
fensà una guerra que n'hi diven de la
Cruzade, i com a recompensa diu que
aguet Pape va donà això. Això mos ho
diven i si ere vritat o qué, pero que
la gen dellshores tiniven una fé, que
no'ls haris fet menjà carn sense tinre
bull:a. Una fé rigurosa, així com
avui ia no existís ara.

(...) El Dijous San es cantaven uns
Oficis, que divom, a la tarde, i a
la nit es cantave la Passió. I ere
después la professó. Així com hi havi
puestos, per exemple Pobra que la fe
ven lo Divendres al matí, aquí la fe
ven lo Dijous a la nit, o sigui, que
representave que enterraven Nostren
Dinyor antes de sé mort,, pero mira,
això ere conveniència del capellà, i
el capellà ho donave per vàlid, i es
feve. Lo dinvendres al dematí, feven
lo Calvari. Representave que encara
visquive. I as feve aixit.

Als pobles grans ho feven d'una atra
forma, pero aquí, baixaven lo Dijous
la gen dels pobles, perquè'ls atres
pobles no feven una professó com
aquí es feve una professó am armats

i mol bunica, com a poble

com unaprofessó de soldats.

(...) tinivom tot lo vestuari, pro
tot ben natural, am les seus llances
els seus símbols, la seua corneta.

i lo vestuari, ben arreglat. Si no
tinivom que enveà res ni a Pobla ni
a Tremp. No tinivom tot ben, mentre
que hi ~~va~~ havé gen, això va existí.
Passa que are. Jo he vist coranta- sis
cases aubertes, i ara som sis

Llavon hi havi jovén per tot, per
fé estes coses,

(...) Jovén de Sarroca, la maioria
eren a fora duren l'any, alguns a Bar
celona, atres alleida, pro per la Se
mana Santa i pra la festa majó viniven
tots. Voleven tornà d'on eren nascuts

Diguem que voltaven les poblets
del municipi aguet.

La Bastida, primé dels Iglésies com
que allí no ho feven viniven aquí

Tots els pobles aqueixos, quan fe
ven la professó agueixa, hi acudiva
casibé tothom, a vere la professó.

Bueno quan s'acabave la Semana Santa.
lo Dissabte de Glòria no's feve gran
cosa, perquè quí van tindre mols anys
un capellà qu'ere fill d' Erdo, un
capellà mol savi, pero que no gastave
salut, i feve lo menos possibile, i
no feve res fins al dia de Pasqua
que se celebrave la missa de Pasqua,
i cantà l'Al.leluia.

(...) Bueno, això feve lo Dijous San
después dels Oficis.

Fevem unacolla de cnalla preparats
tots am massoles de fusta, i ia'ls
posaven un trossos de fusta a sols
de l'icléssia, i quan s'havie'cabat
els Oficis, ells a picolà una'stona.

Això també, d'agugixos garreus.

Això ere més, pra passar, per exemple
arribada l'hora del Calvari, o dels
Oficis, perquè en arribaà la Semana
Santa, símbolitze que cesse la Paraula
de Déu i les campanes no toquen. I

am ves dels campanes passaven am això Matralles, se'n dive matralles.

Mira, que a tal momen si celebren les
Oficis, o si celebre la Missa, i els
garreus eren pra m'això. Pro pa matà
'ls jueus es feve am massoles

Una massoleta txica, i la canalla
petita passaven a cridà la gen per
'nà missa.

Cap a professó o cap amissa. Això

ere pqueuqué ja dic, les campanes no tocaven

fins que tornave a vindre l'Al.leluia (...) Si cantaven la desperta. i en

'cabant la Quaresma passaven a fé
una plega per vé cantat la desperta

Això diu que's feve, pro jo ja no
me'n recordo. Sortiven lo joven al
dematí

Tamé 'ls donaven algo.

Alo meu pob:le, que's diu la Bas
tida que ia no hi viu degú, ho fe
vom.

aquí ia dic, del meu record no s'ha (...) una mica sí pero no me'n recordo
cantat, pro sé de pobles que, potsé

als Iglésies encara es cantave.

Sortiven lo jovén, i después per Pas
qua, passaven a fé una plega i els
donaven gus, i vinga fé truitades

com a recompensa d'havé fet aguet
sacrifici, perquè'ls que cantaven la
desperta, després resaven lo Rosari
a l'icléssia, com a conseqüència d'això
la gen les donaven ous. Això ere pel
jovén.

(...) Per la festa majó feven plega
per arroplegàcèntims

allavons feven plega per pagà la fes
ta = Primés la plega del capellà, que
passave la Mare de Déu, i després
passaven les prioras a fé la plega
viam si que'ls donaven pra pagà els
músics, i els gastos de la festa.

Aquella ere pra pagà els gastos que
hi hages de la festa maió, els músics
i de tot. Ara per Nadal, allò ere un
gènero que arroplegaven censalada,
patates, ous, cada ú lo que podeve donà
O, si ho haguessou vist us harí gra
dat e. Encara hi ha puestos que ho fan.
Aquí a Pons que en diuen, encara ho
fan.

(...)

Bueno, sí, un'altra cosa. Per Cap
d'Any passaven es crios per totes
les cases i la un els donave txoco
late, l'atre'ls donave pomes, l'atre
prinyons, passaven la canalleta

Sabeu que mos va passà una vegada?
Els de l'estanc, que eren vèrios, i
van vinreles cries de l'estanc que
son cosines germanes, i tamé'veu
que'ls van donà torrons, i arriben
a casa i diuen: a casa Gasol mos
han donat formatge. I eren torrons.

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

- COLL, Pep. "El parlar del Pallars". "Lo Raier".
- COROMINES. Joan. "El parlar de Cardós i Vall Ferrera"
Entre dos llenguatges. Biblioteca de Cultura
Catalana, 20. Ed. Curial. Barcelona, 1976.
- HAENSCH, Günther. "Las hablas de la Alta Ribagorza (Pirineo Aragonés)"
"Archivo de Filología Aragonesa", X-XI, XII-XIII.
- VENY, Joan. Els parlars catalans
Biblioteca "Raixa". Ed. Noll. Palma de Mallorca, 1983.

- VIOLANT J SINORRO. -- La Ribera del Fluvià

11

LOCALITAT: EL PONT DE SUERT.

- 1.- 2 cintes.
- 2.- 17 d'agost de 1985. (Material de la tesina de llicenciatura de Núria Alturo).
- 3.- 2784 habitants. (cens del 1981).
- 4.- Propi, el Pont de Suert.
- 5.- Tremp.
- 6.- Lleida.
- 7.- Alta Ribagorça (Pallars Jussà).
- 8.- Capital comarcal de l'Alta Ribagorça.
- 9.- Carretera N 230, cap a la Vall d'Aran, i la carretera comarcal a la Pobla.
- 10.- Pagesia, indústria i serveis.
- 11.- El Pont.
- 12.- Pontorrins.
- 13.- "mentxagossos".
- 14.- Català.
- 15.- Patró sant Sebastià, el 20 de gener.
Festa major el segon diumenge d'agost.
Festa petita, el 8 de setembre (abans era la festa major).
- 16.- Barcelona, Lleida.
- 17.- De tot l'Estat espanyol, principalment Andalusia, Aragó i Astúries.
- 18.- Comarca i immigrants.
- 19.- Ja es troben al Pont; en tot cas, Lleida i Barcelona.
- 20.- El 10 de gener, bestiar (oví).
- 21.- Vilaller, Salàs, Organyà.
- 22.- Abans era el diumenge, ara és el divendres.

DADES INFORMANT

Agustí Jordà Saura.

2.- Panel.

3.- Ca de Panel.

4.- El Pont de Suert.

5.- 1911.

6.- Pagès.

7.- Ha treballat dos anys en la construcció de la carretera. (Durant el temps que hi va estar l'ENHER, van tenir gent a pensió.

8.- -

9.- Estudis primaris.

10.- Castellà.

11.- No, però va participar en la guerra, a Manresa, en el front d'Aragó

13.- -

14.- Muller de Sentís.

15.- El Pont de Suert.

16.- Espés.

17.- -

Vam viure de la..., de l'agricultura. I..., quan sortíom de l'ascola, i abans, dos mesos de l'istiu, no podia 'nà, a'studi tapoc, t'havín de fé 'nà a deixòs, a guardà's vaques. I protestaven les inspectós que vinien a l'ascola, que això no ere de llei, però, no hi podien. Qui mols ha de guardà?. É diferén d'ara. Ara pues..., ia no's guarden es vaques. Són aguestos..., vaqués elèctrics, que's diu, no sas com són?. Bueno, has de posà uns quans pals, i navalla, d'aguesta.. I'l respecten.. Però abans ho haviom de fé... Mira, i después, vam solucio-nà d'aguesta manera. Després va vindre la Enher, ia hi havi txavals d'aguestos, dels andalussos. I si'n necessitaves un, desseguit lo , trobaves. Ve-te-ho allí.

.....

Pues..., ia devia tinre cap allà vuit anys.. Sí, menos de set o vuit anys no la deixaven fé. Sí, que m'anrecondo de que..., mos feven portà un llaç aquí al braç. Un llaç amb la insígnia de la hòstia i el copón. Sas?. I's nenes, ia 'naven vestides de blanc, com ara. Les nens amb lo llaç agueix, i's nenes, pues amb lo vestit blanc, i la corona.. Sí casí no s'ha variat.

.....

Pues txuà, mira... Txuàvom a "cuc", que diem. "A cuc" ere que..., ti tapaven dels ulls, am un mocadó, i después es havís de trobà, qu'el destapaven, sas?. Después "a cavall fort", és lo que més (...) És que hi havi "cavall fort" d'una manera, i después no sé, com se'n dive. Un que t'acotxaves i saltaves. "Cavall fort" posaves un d'assen-tat, i después dos o tres més, segons com, o quatre. Ia, 'vís de saltà. Si érom petits, o mitxàns, i saltaven les grossos, pues.., havís de sé valén, pa'guantà'ls, que no toquéssen, perquè al tocà'ls peus a terra, ia falta, au, ia s'havi de posà 'guell a... I as "boles", sí, txuàvom mol a les boles!, més que rés as boles, i as patacons!, ia no me'n recordava, mira (...) Es patacons es fevom des cartes.

Un txoc de cartes que ia n'hi faltave alguna, allavòns es févom..., de cada carta en févom un, o dos, segons, quadrats. I después al "calitxo" (...) Posaves un deixòs, unes telles, que dívom, unes llose-tes primes, i tiraves, i qué sé io'l que txuàvom més... (...) A bueno, sí, a pilota d'aguesta de fronton, u de la punta de Mercadal hasta l'altra, una ralla'l mig i au, i txuà. I'l que..., traspassave la ralla. Si eres de 'vall havís de traspassà la ralla, si no trapassaves falta. Balon de fútbol últimamén ny'haví 'lgun, però no. (...) Pues as patacons..., mo'ls txuàvom amb les boles, es boles aguestes i, pues claro, un patacó u dos (...) Una carta, la févom am dos bocins, llavòns la dobblaves, i surtie... Aixís com si fa palometes..., pues agueix, pues això.... lo dobbles....Hi txuàvom mol... Ananave per temporades, sas?. Cada temporada, si txuave a una cosa... En févom quatre, d'una carta. Això ere un patacó, veus?...Si txuaves, pues... Perres no'n podies txuà gaires perquè no'n tenívom, però..., quan se'n tenive, allavòns si posave una fusteta allí dreta, i a radé es perres o's patacons, i mira, i tirà. Dos cadaú, u tres (...) No, els posàvom allí. No, es patacons res (...) No, podies tinre tú tretze u catorze o quinze, sas?, i't txuaves tres patacons (...) Mo'ls txuàvom, sí. Posaves un, dos, tres, tè. Después tamé, a la paret, i mira no sé que més. Les nenes txuaven a més, atra classe de txocs, elles (...) I a'studi tamé. No s'astilave llavòns, com ara.

.....

Hasta que tenives disset o divuit anys no... No ere com ara, sas?, que as tretze o catorze ia van a radé des noies, i tot això. Allavòns ere.. diferén (...) Pues sí, i mira, amigues pues sempre n'hi haví tamé, al ball, de més a menos, però... no pas com ara. I'ls havís de 'nà buscà ' casa, si's deixaven surtí... Si's diven as nou,... Hi ere que a la nit no's deixaven surtí... Hi haví una mica més, de recato, qu'ara. Ara fan lo que'ls dóne la gana. No la maioria,

péro vaia! (...) Pues poc més o menos igual qu'ara. Péro..., a la vista. Sempre nya qu'es traspassaven tamé, no't penses pas que no... No com ara, péro vaia! (...) Quan s'havín de casà.. Ia ho vedeven. D'atres que sí, pues mira... Vaia, sé que una vegada, la nena, Antonieta, no sé si la coneixes, festeave 'quí am un... (...) No... Ah, bueno allà. Sí, claro, primé va vinre 'quí. Después pues mira, vam 'nà cap allà. Hi vai 'nà tres o quatre vegades, después vai dí, no vui... tan caminà.., no... (...) Pues claro, de 'quí 'llà desseguit hi havie... De 'quí la creu de Perbes, de la Creu de Perbes allà, ancara hi ha tres quars. I això anan mòl depressa i no... Ve-te-ho allí. I'l més típic de tot, pues.., no sé pas si se n'ha fet cap més. Vam fé la boda 'm cavalleries. No penso pas que se n'haigut fet cap més. Sas com vui dí?. Pues io.., amb tres amics, vam'nà cap allà, el dia de la boda, i ells, pues quan vam acabà la cerimònia, que vam dinà i tot, pues cap al Pon. Después ia, més tard, algú..., ia feven lo viatge de novis... Natres total ere'l pare, pues no podíom moures. Pues vam fé la boda vinin. Hi havie 'quí la seua txermana qu'és aguesta, 'stave casada als Iclésies, i la nostra, va vindre son pare, i mols parens que tenien. Es de l'Hostalet, hi eren. Pues mira, sis o set animals, i au!, i feven arcs, sas que è "arcs"? (...) El primé "arco" que mos van fé va sé a l'Hostalet, de Massivert, que tamé ere parèn, lo pare de Maria ere filla de 'llí. Pues passes am les cavalleries, i claro, el novvio, havís de tirà, i's més aprop de la família. Después a Malpàs mo'n van fé un antre. Aquí no... Aquí 'l Pon no... Vam arribà, i que sé io, igual que ara quan una festa maió. Ia no se n'ha fet cap més (...) Mòl... Me'n recorde que... la fàbrica de la llana treballaven. No ere com ara que total hi ha dos o tres persones, allavòns no és que ni fos mòltes, péro ere.. en treballave set o vuit... Es van deixà plegà per baixà... allà

la vora'l Mercadal... Si parles d'això am l'abuela, ia se'n recordarà
Es atres no. Ia no se'n va fé cap més (...) Sí, la gran maioria (...) Llavons ho guarniven, sas?. I rés. I no't deixaven passà que no pa-
guessen. (...) Estae bé. Mira, això s'ha perdut, ia. (...) Bueno,
si no'n voleven fé res.

.....

Txicolate no penso pas... Lo que mi semble que feven és puia caldo,
caldo de gallina. No me'n recordo gaire, ia. Ara açò, em va passà
io. Fixa tú si fa anys, no sé si'l vas conéixe, 'guet que li diven
Alonso, que ere mol amic, de vates, el vestívou sempre, que té la
viuda mol txove.. Pues aguet no sé quantes vegades me ho havie referit
(Villaverde). Pues ia ere 'quí'l Pon, diu ancara me'n recordo quan
vau arribà a la plaça Mercadal, que us asperàvam aquí'ls "Quatre
Esquines", i vam baixà tots cap allí que allò semblave un.. Rès,
ni cap festa maió. Pues Alonso me ho havie dit algunes vegades que
io poc sabeva que hi fós. Sí, sí que tè raó. Pues mire, io ia hi
era, qu'ere solté, claro. (...) Sí, i tan, s'haví 'cabat. Lo menos...,
no sé, no me'n recordo se quin any ere, però vaia, sé que va passà
dos anys... No't podies pas casà dessiguit.

.....

Io vai tindre bastanta sort. I vai sé mol pregat per 'nà cap a França,
sas? (...) Sí, perquè la guerra es decantave ia a favor des nacionals.
Péro io no'n tiniva'ixí moltes ganes i la meua mare, -ancara campave-
em va dí, diu "ah!, si te'n vas a França potsé mai més ne sabrem...
-- astigues aquí por lo menos mos aniràs escrien. I no ho sé, i io
pues tenia més fé qu'ara. No és que no'n tinga, perquè vai prou a
missa, però... Vai 'nà al front am molta fé, mol deixòs, i no'm va
passà mai ré.